

# Bidrag

til

Kundskab om Arterne af Slægten

**Cyamus** Latr.

eller

**Hvallusene.**

Af

**Chr. Fr. Lütken.**

Dr. phil.

Med 4 Tavler og et fransk Resumé.

Vidensk. Selsk. Skr. 5 Række, naturvidenskabelig og matematisk Afd. 10 B. III.

---

**Kjøbenhavn.**

Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Mühle.

1873.



Ved de skandinaviske Naturforskeres ottende Møde i Kjøbenhavn i Juli 1860 havde jeg den Ære at forevise den zoologiske Sektion de i Universitetets daværende zoologiske Museum opbevarede nordiske *Cyamus*-Arter, og dertil at knytte følgende Bemærkninger, som jeg her tillader mig at aftrykke paa ny, efter det til den trykte Beretning om Mødet meddelte Referat:

«Siden Professor Krøyers Afhandling «om *Cyamus ceti*» i 4de Bind af «Naturhistorisk Tidsskrift» har det vel været almindelig antaget, at der i de nordiske Have kun levede een *Cyamus*-Art, og at denne havde sit Ophold paa den langhaandede Finhval (*Balænoptera longimana* eller *boops*), Keporkaken. Men allerede Martens siger udtrykkelig, at der lever en Hvallus paa «Hvalfisken» d. v. s. paa Sletbagen (*Balæna mysticetus*), ja han kjender ikke engang nogen paa Finhvalerne, der hos ham slet ikke benævnes «Hvalfiske», men «Finfiske»; og i «Zoologia Danica» tab. 119 er der afbildet en meget distinkt *Cyamus*-Art, som meget rigtigheden angives at leve paa Narhvalen.

«Af nordiske Arter forevistes:

- «1. Den paa Sletbagen (*Balæna mysticetus*) levende Art. Justitsraad Olrik har nedsendt adskillige Exemplarer med udtrykkelig Angivelse af, at de ere tagne paa denne Hval; den kan maaskee bedst beholde Navnet *C. ceti* Lin.
- «2. Den paa Keporkaken levende Art; at den netop er tagen af denne Hval-Art, vides ligeledes af direkte Meddelelse fra Indsenderen, Justitsraad Olrik.
- «3. Den paa Narhvalen levende, i «Zoologia Danica» afbildede Art, *C. nodosus* Ltk. Et i Universitetets zoologiske Museum opstillet Stykke af Huden omkring Narhvalens store Stødtand viser, at den netop har sit Ophold paa dette Sted; men om den tillige forekommer andetsteds paa Dyret, eller om den muligvis skulde være indskrænket til Hannen alene, vides endnu ikke. At den har været meddelt Museet af en anden Zoolog under Navnet *C. Beluga* — hvilket skulde synes at tyde paa, at den var tagen af Belugaen — kunde maaskee forklares ved en ikke sjelden Misforstaaelse af Navnet «Hvidfisk», som i Grønland bruges baade om Narhvalen og om Belugaen. Den er af 3 forskjellige Samlere (Olrik, Rink og Fleischer) bleven meddelt Museet med udtrykkelig Opgivelse af at hidrøre fra Narhvalen, hvorimod der ikke var Meddelelsen bekjendt noget sikkert Datum for, at den ogsaa fandtes paa den ægte «Hvidfisk».
- «4. En rimeligvis ogsaa paa Narhvalen levende Art, der staaer nær ved Sletbagens, men er mindre og ogsaa ved andre Karakterer adskilt fra denne. At den lever paa Narhvalen, fremgaaer

med temmelig Vished deraf, at den var blandet i temmeligt Antal med Exemplarer af *C. nodosus*, nedsendte af Hr. Fleischer og udtrykkeligt angivne at være tagne af Narhvalen, samt deraf, at den gjentagne Gange er funden mellem Individuer af denne Art, hvis Oprindelse dog ikke var konstateret ved nogen udtrykkelig Angivelse. Om den muligvis opholder sig paa et andet Sted af Legemet end *C. nodosus*, eller om den forekommer i Selskab med denne, vides imidlertid endnu ikke.

- «5. En paa Grindehvalen levende Art, der ligeledes — som det af et i Universitetets zoologiske Museum opstillet Stykke fremgaaer — har sit Ophold i umiddelbar Nærhed af Tænderne.  
 «6. En paa Døglingen levende Art, udmærket ved sin Fladhed og ved at første Fodpar er ligesaa udviklet som andet, hvorfor man maaskee kunde forsvare at opstille en egen Slægt paa denne Art\*).

«Meddeleren maatte efter de foreliggende Erfaringer ganske tiltræde den Anskuelse, at hver *Cyamus*-Art sandsynligvis kun lever paa en bestemt Hvalart, og at de derfor i visse Tilfælde kunde afgive et brugbart Hjælpemiddel til Cetaceernes Artsadskillelse».

Det er det større Arbejde, hvortil der ved de sidst anførte Ord sigtes, som her forelægges. At det har trukket saa længe ud med dets Offenliggjørelse, har sine Grunde, deels mere videnskabelige, og da navnlig, at jeg ønskede ved Tilsendelse af nyt Materiale fra vore nordiske Bilande at komme til Klarhed om nogle af de ovenfor berørte Spørgsmaal, samt at oppebie de Oplysninger i Sagen, som kunde ventes at ville fremkomme andensteds i Literaturen; deels den mere personlige, men for mig meget væsenlige, at de Arbejder og Forretninger, som Oprettelsen og Indretningen af det nye Museum medførte ogsaa for mig, i lang Tid gjorde mig det umuligt at vende tilbage til dette Æmne og lægge den sidste Haand derpaa. Den voksende Interesse for Cetologien, som udmærker de sidste Aartier, har imidlertid mere end een Gang mindet mig om Videnskabens ikke uberettigede Krav til mig, at meddele nærmere Oplysning om Resultaterne af mine Studier i denne Retning, saafremt disse maatte have naaet en vis Afslutning, og saa snart jeg var i Stand til at anvende den fornødne Tid paa deres Offenliggjørelse. Til nogle af de Vanskeligheder, hvormed denne Undersøgelse har været forbunden, skal jeg senere vende tilbage; her vil jeg endnu kun berøre, at med Hensyn til Arternes Illustration har jeg maattet tage til Takke med de af mig selv udførte Konturtegninger, der vistnok have deres store Mangler, men dog, haaber jeg, besidde Nøjagtighed nok til at understøtte Opfattelsen af Arternes Fysionomi og Karakterer. Men i øvrigt maa jeg bemærke, at det ikke har været min Hensigt at levere en fuldstændig Monografi af *Cyamus*-Slægten, men kun et Bidrag til Kundskab om Arternes Skjelnemærker og Forekomst; og nogle af mit Arbejdes mulige Mangler turde maaskee finde deres Undskyldning i de ugunstige Omstændigheder, hvorunder det er bleven til, og de hyppige Afbrydelser, som

\*) «Meddeleren har ikke her villet anføre de Navne, hvormed han i Universitetets zoologiske Museum har betegnet dem, for ikke at foraarsage Forvirring, hvis de skulde blive beskrevne af Andre, forinden hans Arbejde om denne Slægt udkommer».

det har maattet underkaste sig. At det dog har vundet noget ved at gjemmes længere end »*nonum in annum*«, vil fremgaae af en Sammenligning med det ovenfor aftrykte foreløbige Udtog, hvoraf det vil sees, at jeg nu kan udtale mig med større Bestemthed om adskilligt, som jeg den Gang kun kunde henstille som en mere eller mindre sikker Formodning. Er det saaledes lykkedes mig at bringe Sagen et Skridt videre og maaskee at give et Stød til, at der andensteds fra fremkommer nye Bidrag, der hidtil maatte være holdte tilbage, kan paa den anden Side Intet være mig kjærere end, om dette lille Afsnit af Zoologien snart ved Andres Bestræbelser kunde naae en Udvikling, i Forhold til hvilken mit Arbejde kun vil blive erindret som et overvundet Stadium. Men inden jeg gaaer over til min Hovedopgave, turde nogle orienterende Bemærkninger om den historiske Udvikling af vore Kundskaber om den Krebsdyrgruppe, vi benævne »Hvallsene«, være paa rette Sted, saa meget mere som en udtømmende Fremstilling deraf endnu ingensteds er given, og det uden den ikke vil være let at fatte Sammenhængen med visse Forvekslinger, der synes at gaae igjen paa sine Steder lige til de seneste Tider. Denne Art historiske Undersøgelser er det lige kjedeligt at anstille, fremstille og gjennemlæse, men de ere stundom uundgaaelige.

Den første, som omtaler og beskriver et af disse Dyr, er Fr. Martens (1675)<sup>1</sup>. Da det benævnes »Walfisches Lausz« og tillige afhandles under Rubriken »Walfisch«, hvorunder Martens kun forstaaer Sletbagene (Rethvalerne) og fortrinsvis Nordhvalen, *Balaena mysticetus* (om »Finfiskene« handler et eget Afsnit, hvori der ikke berettes noget om lignende Snyltere), kan der ikke være Tvivl om, at det jo er Nordhvalens *Cyamus*, som M. havde for sig. Afbildningen er rigtignok overmaade slet, Beskrivelsen derimod i de fleste Stykker rigtig og i al Fald saadan, at man ikke havde behøvet senere at forveksle den med Pycnogonider og lignende Dyr. Der meddeles ogsaa nogle biologiske Data, hvoriblandt, at de sidde paa visse Steder af Hvalen (mellem Lufferne og paa Kjønsdelene) og »bide hele Stykker ud af Huden, saa at det seer ud, som om Fugle havde hakket i den«. At Nordhvalens Snylter lettere end nogen anden maatte falde i de ældre Naturforskeres Hænder, efter at Hvalfangsten havde taget sit store Opsving, er indlysende, og i Reglen tør man derfor maaskee antage, at denne Art har ligget til Grund for alle Beskrivelser indtil langt ned i nærværende Aarhundrede, for saa vidt der ikke foreligge bestemte Grunde til at antage det modsatte. — Vor næste Forfatter er Albert Seba (1734); hans Afbildninger af »*Pediculi Ceti*»<sup>2</sup> ere meget maadeligere end de fleste andre i hans berømte Værk, men kunne dog med temmelig Sikkerhed henføres til samme Art (Nordhvalens); af Teksten lærer man intet

<sup>1</sup>) Spitzbergische oder Grönlandische Reisebeschreibung, S 85—87, t. Q f. D (kopieret i Udgaven 1741 af H. Egedes »Det gamle Grønlands nye Perustration eller naturel Historie«, Tavlen til S. 34, samt i Adelungs »Geschichte d. Schiffarthen«).

<sup>2</sup>) Locupletissimi rerum naturalium thesauri t. I p. 142, t. 90 f. 5 (*E, F*, en Han seet ovenfra og nedenfra, *G* en Hun, *H* en yngre Han).

uden en Fabel<sup>3</sup>). — Linné var ikke her som ved saa mange Lejligheder nødt til at øse sin Kundskab af Bøger alene; i «Museum Adolphi Friderici regis» (1754, fol.)<sup>4</sup>) forelaa der ham Exemplarer til Undersøgelse. Under «*Oniscus ceti*» meddeles der en Diagnose og en kort Beskrivelse; Sebas Afbildning citeres. Undtages et enkelt Punkt i Beskrivelsen, som ikke er mig klart<sup>5</sup>), er der intet i denne, som peger paa en bestemt Art, men heller intet, som udelukker den Mulighed, at det kunde være den, som lever paa *Balæna mysticetus*. Da Vished derfor neppe er at erholde, vil det dog vistnok være rigtigst at lade Artsnavnet «*ceti*», der af senere Forfattere er brugt om mindst fire forskjellige Arter, ganske falde. «*Oniscus ceti*» træffes fremdeles i «Systema Naturæ» (1758) (t. I p. 636) med samme Diagnose; foruden «Mus. Ad. Frid.» og Seba citerer nu meget rigtigt Martens, som er den eneste Forfatter, der anføres i «Fauna Suecica» (1761, 2den Udg.)<sup>6</sup>). Diagnosen er her forandret og forbedret; derimod indkom der i XIIIte Udgave af «Systemet» (1767) (t. I p. 2, p. 1060) en beklagelig Forvirring, der har efterladt sig Spor lige til de seneste Tider. Diagnosen er vel den samme som 1761 (med en lille Ændring, som formodenlig kun er en Tryk- eller Skrivefejl)<sup>7</sup>), men Citatet af Martens er udsendt, og der tilføjes en Advarsel mod at forvexle den med «*Phalangium Balænarum*» (∴ Brünnichs *Pycnogonum*), til hvilken man nu finder Martens's «Hvalfiskelus» henført som Synonym. Hertil forledes Linné af Baster, som i sine i Mellemtiden (1765) udkomne «Opuscula subcesiva»<sup>8</sup>) havde beskrevet og afbildet en Hav-Edderkop (*Pycnogonum littorale*) i den Tanke, at det var den af Martens beskrevne «Hvalfiskelus», uagtet det ikke undgik ham, at den ham foreliggende Form i meget væsentlige Træk var forskjellig saavel fra Martens's Fremstilling af «Hvalfiskelusen» som fra Linnés Slægtskarakter for *Oniscus*. — Vel hævdede Pallas (1772)<sup>9</sup>) igjen det rette og berigtigede Linnés Henførelse af den Martens'ske Form til «*Acarus polygonopus*» (*Pycnogonum*); men Forvirringen var nu en Gang sluppen ind og gjennem lange Tider ikke

<sup>3</sup>) Nemlig, at de efter Matrosernes Sigende krybe ind i Hvalernes Øren, «hasque morsu perforant».

<sup>4</sup>) P. 89. «*Oniscus ovalis*, segmentis excepto secundo in medio interruptis («med afbrudna leder»). Caput parvum». «Antennæ 2, singulæ articulis 4; corpus ovale, magnitudine Ricini, sectum segmentis 7, interruptis in medio, excepto solo secundo. Pedes paribus 7, quorum 1 minutum sub capite, 2 crassius ovatum, 3 & 4 mutica, 5, 6, 7 ovata, uncinata».

<sup>5</sup>) De her lige ovenfor udhævede Ord.

<sup>6</sup>) P. 499, Nr. 2056. «*Oniscus ceti ovalis*, segmentis distinctis, pedibus tertii quartique paris linearibus, muticis». «Corpus ovale, 7 articulis distinctis. Caput quod primus articulus minimus. Pedes 1, 2, 5, 6, 7 chelis crassis ungue mobili acuto terminati. Pedes vero 3, 4 paris filiformes, mutici; primum par sub corpore situm est. Corporis articuli magis remoti & distincti quam in reliquis speciebus». Cfr. p. 288 (*Phalangium balænarum*).

<sup>7</sup>) «*Ovaticis*» for «*muticis*»; rettet af de Geer og Gmelin, men ikke desto mindre gjentaget af senere Forfattere, f. Ex. i Blumenbachs «Handbuch d. Naturgeschichte».

<sup>8</sup>) Tom. II. lib. 3, p. 139, t. XII f. III, A—D.

<sup>9</sup>) Spicilegia Zoologica, quibus novæ imprimis et obscuræ animalium species iconibus descriptionibus atque commentariis illustrantur, fasc. 9nus, p. 76—78, tab. 4 f. 14, A—C.

til at udrydde. Pallas's Beskrivelse er i det hele rigtig, hans Afbildninger derimod meget ufuldkomne; sandsynligt er det dog, at ogsaa han har havt Nordhvalens Snylter for sig. Han er den første, som gør opmærksom paa Kjønsskjellen (Æggepladerne), paa Forskjellen mellem de gamle og Ungerne i Rugeposen, paa den store Lighed (som han dog noget overdriver) mellem disse og Caprellerne («*Oniscus scolopendroides*»), og overhovedet paa det nære Slægtskab mellem disse og Hvallusene, hvorfor han ogsaa hævder Caprellerne en Plads i *Oniscus*-Slægten. — Ogsaa de Geer (1778)<sup>10</sup>), som benævner Hvallusen «*Squilla Balæni*», har sikkert havt Nordhvalens oftnævnte Snylter for sig; Beskrivelsen er udførlig og i det hele rigtig, Afbildningen bedre end hans Forgængeres. Heller ikke Gmelin (1788)<sup>11</sup>) eller Otto Fabricius (1780)<sup>12</sup>) gjorde sig skyldige i at forveksle Hvallusene eller Efterretningerne om dem med *Pycnogonum littorale*); den sidst nævnte Forfatter beskriver dem dog ikke, men henviser til Pallas's Beskrivelse; hans Tilføjelse «mine Exemplarer fik jeg af *Balæna boops*» have ikke (som der dog var ret god Anledning til) vakt nogen Formodning om, at den af ham iagttagne Art var en anden end Sebas, Pallas's, de Geers osv., men har derimod rimeligvis senere affødt en anden Fejltagelse: den nemlig, at «den nordiske Hvallus» kun forekom paa *Balænoptera (Megaptera) boops*. — Abildgaards Fremstilling af «*Oniscus ceti*» i tredje Bind af «*Zoologia Danica* (1789) har især Interesse derved, at de til Grund for samme liggende Exemplarer hidrørte fra en tredje Hvalart, nemlig Narhvalen<sup>13</sup>). Af Beskrivelsen vilde Arten ikke kunne bestemmes, men skjøndt Afbildningerne ikke ere gode, kan der dog ingen Tvivl være om, at det er *C. nodosus* m., som er afbildet.

I sine tidligere Skrifter<sup>14</sup>) gav J. C. Fabricius endnu ligesom de fleste af sine Forgængere Hvallusene Plads i Slægten *Oniscus*, men dog ikke uden at udtale en Tvivl om

<sup>10</sup>) Mémoires pour servir à l'histoire des Insectes, t. VII. p. 540—44, t. 42 f. 6—10 (En Han, 16Mm lang). «*Squilla (Balæni) corpore ovali depresso, segmentis distinctis, pedibus cheliferis, tertii quartique paris linearibus muticis*». — Ved «*Squilla*» forstod de Geer «uvingede Insekter med 14 Been, de to forreste «à tenailles simples», 4 børstedannede eller traaddannede Følere og i Almindelighed tynde Blade under Halen». Hans andre «*Squilla*»-Arter ere *Asellus aquaticus*, *Idothea entomon* og *emarginata*, *Gammarus pulex* og *Squilla mantis*.

<sup>11</sup>) C. à Linné Systema Naturæ (ed. XIII) t. I p. V, p. 3011; cfr. p. 2912.

<sup>12</sup>) Fauna Grønlandica p. 253. Diagnosen er Linnés, lidt ændret: «*Oniscus Ceti, ecaudatus, segmentis distinctis, pedibus tertii quartique paris linearibus mollibus*». Grøn. Arberub-Koma.

<sup>13</sup>) P. 69, t. 119 f. 13—17 (Han og Hun). «*Oniscus ecaudatus, segmentis sex distinctis, pedum tertii quartique paris ultimo articulo ventricosos muticos*» (Linnés Diagnose altsaa ændret noget efter den foreliggende Form). «Specimina hic descripta ad gingivas circa radices dentium Monodontis capta sunt».

<sup>14</sup>) «Systema Entomologiæ» (1775) p. 299; i at henføre Martens's «Hvallus» til «*Pediculus? Balænarum*» (o: *Pycnogonum littorale*) følger han endnu Linné; derimod er dette rettet (formodenlig efter Pallas, hvis Værk er blandt de citerede Forfattere) i «Species Insectorum» (1781) Tom. I p. 378, saavel som i F.s senere Arbejder. — «Mantissa Insectorum» (1787) I p. 242.

Rigtigheden deraf; senere — med en lignende Tvivl — i Slægten *Cymothoa*<sup>15</sup>); senest<sup>16</sup>) i Slægten *Pycnogonum* Brunn. ved Siden af «*P. balænarum*» (∴ *P. littorale*), formodentlig uden selv nogensinde at have haft Lejlighed til at undersøge nogen virkelig Hvallus, hvilket da ogsaa til en vis Grad kan forklare, at en saa udmærket Zoolog kunde foretage en saa uheldig Sammenstilling. I nogen Forveksling af Hvallusen og Hav-Edderkoppen som Arter eller af, hvad der i biologisk Henseende vidstes om hver af dem, gjorde J. C. Fabricius sig i al Fald ikke skyldig; han lader den første rigtig leve «*in Balænis*», den sidste «under Stene». Allerede 1797 opstillede Latreille<sup>17</sup>) imidlertid Slægten *Cyamus* for de virkelige Hvallus og karakteriserede den nogenlunde rigtigt; i Lamarcks «Système» (1801)<sup>18</sup>) træffe vi derfor Hvallusene og Hav-Edderkopperne adskilte igjen — «*Pycnogonum balænarum*» (som de sidste uheldigvis bleve ved at hedde længe endnu) blandt «Arachnides palpistes», *Cyamus* Latr. (hvis Karakteristik indeholder væsentlige Urigtigheder) i første Afdeling af «les Crustacés sessilocolés» mellem *Gammarus*, *Asellus* og *Caprella* paa den ene Side, *Ligia* og *Oniscus* paa den anden. Bosc (1802)<sup>19</sup>) blev alligevel staaende paa J. C. Fabricius's sidste Standpunkt, uden dog at overse, at Hvallusen, hvorfra han leverede den bedste Afbildning, der endnu havde, besad ganske andre Karakterer end de, han tillægger sin anden Art af «*Cyame (Pycnogonum Fabr.)*»<sup>20</sup>). Den første udførlige og i det hele nøjagtige

<sup>15</sup>) Entomologia systematica (1793) t. II p. 509.

<sup>16</sup>) «Supplementum entomologiæ systematicæ» (1795) p. 570. Slægtskarakteren lyder her: «haustellum tubulosum conicum absque setis, palpi ad basin haustellati».

<sup>17</sup>) «Précis des caractères génériques des Insectes, disposés dans un ordre naturel» p. 199. *Cyamus*-Slægten har her sin Plads blandt «Myriapoderne» sammen med *Asellus*, *Oniscus*, *Julus* og *Scolopendra*. Den karakteriseres saaledes: «Quatre antennes très courtes, antérieures coniques, de quatre articles, dont le dernier fort court; postérieures inserées inférieurement, plus courtes que la tête, de trois articles. Antennules [∴ Kjøbefødderne?] obsolètes. Corps ovale déprimé, crustacé. Tête distincte. Six anneaux. Quatorze pattes; les deux premières plus petites, inserées sous la tête, les 1, 2, 5, 6 et 7 paires terminées par un crochet». *Pycnogonum* har derimod sin Plads blandt «*Acephala*» ∴ Arachniderne.

<sup>18</sup>) Système des animaux sans vertèbres p. 166.

<sup>19</sup>) «Histoire naturelle des Crustacés» II p. 202, t. 16 f. 2. — Blumenbach, der («Handb. d. Naturgeschichte») ganske holdt sig til 12te Udgave af Linnés System, skilte vel Hvallusen fra Søspindelen, og opførte den ene som «*Oniscus ceti*», den anden som «*Phalangium balænarum*», men begge som «Hvalfiskelus».

<sup>20</sup>) Bosc's Slægtsdiagnose, som ordret er laant af Lamarck, er følgende: «quatre antennes inégales; les deux antérieures plus longues, setacées. Un suçoir (!) simple retractile, sortant d'une fente courte située sous la tête. Deux antennules [hvorfed her vel ikke kan forstaaes Kjøbefødderne, men første Fodpar] inserées à la base de la bouche. Deux yeux. Corps ovale, déprimé, à six segments pedifères. Six paires de pattes, chaque patte (!) terminée par un crochet». Beskrivelsen af selve Hvallusen er i øvrigt temmelig rigtig, naar undtages den overdrevne (fordoblede) Størrelse (30mm Længde og 15mm Brede), som han tillægger den, og Beskrivelsen af Munden som «dannet af en kegledannet Snabel, ledsaget af fine Smaa-Antenner» m. m., som det vilde være for vidtløftigt at udhæve her. Han benægter (forledt af sin Opfattelse af Munden som en Sugemund), at de kunne gnave Hvalernes Hud: «le Cyame ne peut que faire un trou avec sa trompe et sucer le sang ou la graisse de la baleine». — Om Slægten anden Art, den egentlige *Pycnogonum* (i Brün-



Karakteristik af en *Cyamus* gav Latreille (1803)<sup>21</sup>); men mærkeligt nok siger han, at den er beskrevet efter et Individ, som han har fundet paa en Fisk (!) i Pariser-Museet, og af et andet Sted i samme og senere Artikler kan man see, at den skulde være funden «paa Gjællerne af en Fisk af Makrel-Familien». Hvor stor Paalidelighed og Nøjagtighed man end ellers vil tillægge denne udmærkede Zoolog, kan der dog ingen Tvivl være om, at kun en Fejltagelse af en eller anden Art kan ligge til Grund for denne vildledende Angivelse. Ligesom i sammes «Genera» (1806), hvor alle Isopoder ligeledes endnu henføres til «*Insecta tetracera*», har *Cyamus*-Slægten sin fuldkomne rigtige Plads sidst i Familien «*Gammarinæ*» (i 2den Orden: «*Branchiogastra*» af «*Crustacea Malacostraca*»), umiddelbart efter Slægten *Caprella*, i Modsætning til hvilken Slægtskarakteren i det sidst nævnte Værk<sup>22</sup>) er affattet. Leach havde først<sup>23</sup>) opstillet Slægten *Panope* for Latreilles *Cyami*, hvilken Benævnelse han senere<sup>24</sup>) ombyttede med *Larunda*, som heller ikke har formaaet at gjøre sig gjældende; ogsaa Leach stillede Hvallusen sammen med Caprellinerne. Det var egenlig ikke noget Fremskridt, at Latreille senere (1817)<sup>25</sup>) gav disse to Slægter, Caprellerne og Cyamerne, Plads blandt Isopoderne som «*Isopodes cystibranches*», uden for saa vidt disse Dyr fra nu af dannede en egen skarpt begrændset Gruppe blandt Leddyrene, som i øvrigt endnu i samme Aar (?) («Nouv. Dictionn. d'hist. natur. t. X p. 277»\*) ophøjedes til en af Krebsdyrenes seks Ordener, under Navnet «*Læmodipodes*»; det hedder endnu i «*Règne Animal*», at *Cyamus ceti* lever «plus particulièrement» paa Hvaldyr, men dette berettes ligeledes uden Indskrænkning om Pyknogonerne. Hos Lamarck (1818)<sup>26</sup>) er dette dog

---

nichs og Nutidens Forstand) hedder det, at «nogle Forfattere sige, at den lever paa Hvaler, andre under Stene, men at dens Snabel og krumme Kløer vidne om, at den lever af Blod (!) og hæfter sig fast til andre Dyr for at udsuge dem, saa at det kun er tilfældigt, at den er bleven funden under Stene». — Samme Forfatters Artikel «*Cyame*» i «Nouveau Dictionnaire d'histoire naturelle» (1803), t. VII (Déterville) slutter sig ganske til Artiklen i «*Histoire des Crustacés*».

<sup>21</sup>) Histoire naturelle générale et particulière des Crustacés et des Insectes (Suites à Buffon, Sonnini) Vol. VI (An XI) p. 328. Afbildningen er en Kopi af Bosc's. Latreille siger, at hans Beskrivelse er udkastet efter «un individu que j'ai trouvé sur un poisson», men nogle Træk af den ere dog laante fra Handy, andre fra Hundyr. Cyamerne have her Plads i «la famille des Crevettines» sammen med *Phronima*, *Talitrus*, *Gammarus* og *Caprella*.

<sup>22</sup>) Genera Crustaceorum et Insectorum I p. 60. Jfr. sammes «*Considérations générales sur l'ordre naturel des animaux composant les classes des Crustacés, des Arachnides et des Insectes; avec un tableau méthodique de leurs genres disposés en familles*» (1810) p. 104.

<sup>23</sup>) Edinburgh Encyclopædia, VII (1813—14), Art. Crustaceology p. 404. Jeg har ikke kunnet benytte en senere Artikel af samme Forfatter i «Supplem. Encycl. Brittan.» I p. 420, t. 21.

<sup>24</sup>) A general arrangement of the classes Crustacea, Myriopoda and Arachnides, with descriptions of some new genera and species (Transactions of the Linnean Society Vol. XI) p. 363 (1815).

<sup>25</sup>) Cuvier, Le Règne Animal, t. III p. 111.

<sup>26</sup>) Histoire naturelle des animaux sans vertèbres t. V. p. 171—75.

\* Citeret efter Leach (Dictionn. d. sciences natur. t. XII p. 72); 2den Udgave af «Dict. d'hist. nat.» har ikke været mig tilgængelig.

atter modificeret derhen, at Pyknogonerne findes «under Stene i Nærheden af Kysterne samt paa Hvaler», en Mening der, som det ovenfor er oplyst, kun støtter sig paa den uheldige Forveksling af Baster og det ikke mindre uheldige Artsnavn «*balænarum*», som Linné som Følge deraf havde tildelt hin almindelige nordevropæiske «*Phalangium* (L.)»- eller *Pycnogonum*-Art. Lamarck henfører i øvrigt *Cyamus*-Slægten til Caprellinernes Familie, der svarer til Latreilles «Cystibranches» eller Læmodipoder; Slægts-Karakteristiken er endnu temmelig mangelfuld; men man faaer her første Gang en Antydning af, at der maa-skee levede mere end een *Cyamus*-Art, i det der tilføjes i en Anmærkning: «Latreille kjender en anden meget lille, ostindisk, endnu ubeskreven Art». — Noget nyt kom ikke til ved Desmarests<sup>27)</sup> Bearbejdelse af Crustaceernes Systematik (1823). Efter hvad Latreille udtaler i 2den Udgave af «Règne Animal»<sup>28)</sup> danne Caprellerne og Cyamerne egenlig kun een Slægt, som ifølge Aldersret maatte faae Navn af *Cyamus*; af Underslægten «*ovalia*» eller *Cyamus* pr. (*Larunda* Leach) opføres tre Arter, af hvilke dog kun den ene med Navn, «le Cyame de la Baleine, den meest bekjendte Art, som ogsaa lever paa Makrelen» (!); en anden meget lignende, hjembragt af Delalande fra hans Rejse til Kap; og endelig en meget mindre Art, «som lever paa Hvaler i de ostindiske Have». Den falske Forestilling, at Cyamerne ogsaa kunne forekomme paa (Gjællerne af) visse Fiske<sup>29)</sup> af Makrel-Familien, gaaer blandt andet igjen hos Risso<sup>30)</sup>, der særligt nævner Thunfiskene som deres Værter og veed at tilføje, at de synes at lide meget af dem, og at de, naar de ere stærkt besatte af dem, blive ligesom rasende og i denne Tilstand ofte springe op af Vandet — en Oplysning, der røber, at her foreligger en Forveksling med den i Akselhulen hos Albekorer og andre *Thynnus*-Arter snyltende *Brachiella Thynni*<sup>31)</sup>.

For ikke at afbryde den historiske Rækkefølge af de systematiske Forfattere, hvis Behandling af Hvallusenes Naturhistorie jeg her har refereret i størst mulig Korthed, har

<sup>27)</sup> Considérations générales sur la classe des Crustacés (1825) (Aftryk af «Dictionnaire des sciences naturelles (ed. Levrault) t. 28, p. 364. — Endnu i 44de Bind af dette Værk (1826) faaer man den Beskeed, at *Pycnogonum* er de Havdyr, som man i Almindelighed kalder «poux de la Baleine».)

<sup>28)</sup> Cuvier, le Règne Animal (2den Udg.), t. IV. p. 127—29 (1829).

<sup>29)</sup> F. Ex. Encyclopédie méthodique, Entomologie par Mr. de Latreille (1825) t. X p. 217.

<sup>30)</sup> Histoire naturelle des Crustacés des environs de Nice (1816) p. 131. Imidlertid synes Risso's Beskrivelse at være original, da han angiver Maal (12<sup>mm</sup> Længde, 8<sup>mm</sup> Brede); om R. har havt for sig Exemplarer tagne af en eller anden i Middelhavet forekommende Hval (Finhval: «Baleinoptère» ??) eller han, forudsættende som afgjort, at der maatte forekomme Hvallus («*Cyamus ceti*») paa Middelhavets Hvaler, har benyttet Exemplarer af nordiske Hvallus — det maa jeg lade henstaae uafgjort. I sit senere Arbejde, «Histoire naturelle des principales productions de l'Europe méridionale et particulièrement de celle des environs de Nice et des Alpes maritimes» t. V (1826) p. 101—3 forenede Risso Læmodipoder og Pyknogonider til een Gruppe, hvori *Caprella* og *Nymphon* stilles Side om Side og Hvallusene henføres til Slægten «*Pygnogonum, Ciame*».

<sup>31)</sup> Steenstrup & Lütken: Bidrag til Kundskab om det aabne Havs Snyltekrebs og Lernær osv. (K. D. Vidensk. Selsk. Skr. V Række, naturv. og mathem. Afdeling. V Bind, 1861) S. 420 (80).

jeg været nødt til at forbigaae paa sit rette Sted i Tidsfølgen de to Forfattere, som i hele det omhandlede Tidsrum havde gjort meest for at udrede Hvallusenes ydre og indre Bygning, nemlig J. C. Savigny — hvis berømte «Memoirer»s første Deel allerede udkom 1816 og saaledes kunde benyttes ved Redaktionen af første Udgave af «Règne Animal», af «Hist. d. animaux sans vertèbres» og «Considérations» (Desmarest) — og Treviranus. Savigny<sup>32)</sup> var den første, som analyserede Munddelene hos *Cyamus*, og hans Fremstilling af dem er vistnok i det hele rigtig; men han begik den besønderlige Fejltagelse at tillægge den foruden de to smaa enkelte Øjne paa Hovedets Rygside endnu et Par (sammensmeltede?) store, sammensatte Øjne, som skulde indfatte Hovedets Forrand under Antennerne — en Karakter, som derfor paa Savignys Autoritet i de ovennævnte systematiske Værker bliver tilskrevet Hvallusene<sup>33)</sup>. G. R. Treviranus's<sup>34)</sup> Afbildning og Beskrivelse af Hvallusens Ydre var god, hans Opfattelse af Munddelene derimod meget ufuldkommen og hans Meddelelser om den indre Bygning maaskee i det hele rigtige, men ikke meget righoldige. — I denne Periode af *Cyamus*-Slægtens Historie falder endnu Says Beskrivelse<sup>35)</sup> af en (neppe gjenkjendelig) <sup>1/10</sup> Tomme lang *Cyamus*-Art (*C. abbreviatus*), tagen af en ubekjendt *Balæna*-Art.

Saaledes stod altsaa Sagen endnu ved 1830'erne; Cyamernes ydre Bygning saavel som Beskaffenheden af deres Munddele var i det hele vel kjendt og rigtigt opfattet, ligeledes deres systematiske Plads som nærmest beslægtede med Caprellerne og gennem dem med Amphipoderne. Men skjøndt man havde iagtaget Hvallus paa tre forskellige nordiske Hvalarter (Nordhvalen, Narhvalen og Pukkelhvalen), var denne Omstændighed dog forbleven ganske upaaagtet, og det var ikke faldet Nogen ind af den Grund at formode Tilværelsen af mere end een nordisk *Cyamus*-Art. Derimod var det antydnet, at der i de sydlige Have fandtes endnu to andre. Dette blev nu i 1834 bekræftet af Roussel de Vauzème, hvis Undersøgelser<sup>35)</sup> over Sydhvalens Hvallus gjorde Epoke i dette Tillægskapitel til Cetologien. Lejligheden til at anstille dem fik han som Læge ombord i en fransk Hvalfanger i den sydlige Deel af Atlanterhavet i Nærheden af Tristan d'Acunha og Maluinerne. Han lærte først Zoologerne at skjelne mellem de tre Arter, som beboe Sydhvalen (*Balæna australis*) (*C. ovalis*, *erraticus* og *gracilis*); han meddeler en udførlig Beskrivelse og anatomisk Undersøgelse af den

<sup>32)</sup> Mémoires sur les animaux sans vertèbres, première partie, tab. VI. I, p. 54 og 110. Om Pyknogonerne hedder det: «les P. ne sont point parasites à la manière des Cyames. Il paraît qu'ils s'attaquent principalement aux coquillages bivalves».

<sup>33)</sup> Ogsaa Say gjentager denne Fejl i Slægtsdiagnosen («eyes two, stemmata two»), skjøndt han leverede en Originalbeskrivelse. (An Account of the Crustacea of the United States: Journal of the Academy of natural Sciences of Philadelphia, Vol. I pt. 2. p. 392).

<sup>34)</sup> Abhandlungen über den innern Bau der ungeflügelten Insekten. Siebente Abh. Die Wallfischlaus (Vermischte Schriften anatomischen und physiologischen Inhalts von G. R. und L. C. Treviranus, 2ter Band (1817) S. 3, t. I).

<sup>35)</sup> Mémoire sur le *Cyamus ceti* (Latr.) de la classe des Crustacés (Annales des sciences naturelles, seconde série, t. I. (Zool.) (1834) p. 239 & 257, tab. 8—9).

første af disse, korte Karakteristiker af de andre, gode Afbildninger af dem alle og endelig interessante biologiske Oplysninger. Uagtet Forfatteren imødegaaer den Indvending, som Milne-Edwards og Audouin havde gjort ham, at *C. gracilis* vel kunde være Ungen (af *C. ovalis*) og ikke en selvstændig Art, seer man dog, at endnu 1838<sup>36)</sup> betvivlede M. E. disse tre Arters Selvstændighed, idet han henviste til de store Aldersforskjelligheder, som han selv tidligere havde paavist<sup>37)</sup> hos *C. ovalis* ved at sammenligne den voxne Hun med de i dens Bughule liggende spæde Unger. Senere kom han dog til et andet Resultat, og i sin «Histoire naturelle des Crustacés (1840)<sup>38)</sup> antager han de tre Rousselske Arter, men begaaer den alvorlige Fejl, med *C. erraticus* R. V. at identificere alle af ældre Forfattere (Seba, Linné, Pallas, de Geer, Abildgaard, J. C. Fabricius, Lamarck, Latreille, Leach og Desmarest) beskrevne og afbildede Hvallus (iblandt hvilke der, foruden Nordhvalens, i Virkeligheden var skjult to andre Arter, alle tre forskjelliges fra *C. erraticus*), eller med andre Ord alle paa nordiske Hvaler (særligt Nordhvalen) levende og den Gang mere eller mindre bekjendte Hvallus-Former. Foruden de tre Rousselske Arter nævnes *C. Delphini* Guérin<sup>39)</sup>, en endnu den Dag idag ikke nærmere kjendt Art. Den af Milne-Edwards begaaede Fejl blev tildels rettet af Krøyer (1843)<sup>40)</sup>, der viste, at den nordiske Hvallus-Art, som han beskrev under Navn af *C. ceti*, var forskjellig fra *C. erraticus*, men selv begik han den Fejl kun at antage een nordisk Hvallus-Art; allerede hvad der forelaa om denne Sag i den nordiske Litteratur kunde have lært ham, at hvis hans Antagelse, at »*Cyamus*-Arterne i Reglen have bestemte Hval-Arter anviste til Bolig», er rigtig (hvad den vistnok i det hele er), maatte de af Martens og Abildgaard beskrevne Former være andre Arter, end dem Otto Fabricius havde for sig. Man begriber ikke, hvorfor en Artikel i «Zoologia Danica» indirekte (d. v. s. uden udtrykkelig at nævnes) af Krøyer udskydes af «de sikre og brugbare Efterretninger om disse Dyrs Forekommen, som Videnskaben hidtil besidder», eller hvorledes denne kundskabsrige Zoolog kan have overseet, at Martens's «Hvalfiskelus» ikke hidrørte fra en Finhval, men fra en Sletbag, — en Uagtsomhed, som atter foranledigede Krøyer til den vildledende Antagelse, at den af ham beskrevne Form (Nordhvalens Snylter) var den, der lever paa den langhaandede Finhval (Krepokaken).

<sup>36)</sup> I den nye Udgave af Lamarcks Histoire naturelle des animaux sans vertèbres, t. V. p. 269.

<sup>37)</sup> Observations sur les changemens de forme que divers Crustacés éprouvent dans le jeune âge. (Annales des sciences naturelles, seconde série, t. 3 (Zool.) 1835, t. 14 f. 13—14).

<sup>38)</sup> t. III p. 110. M. E. har her ladet Fortællingen om, at der ogsaa gives Cyamer paa Fiske, falde, men oplyser os ikke om, hvad der kan have ligget til Grund for Latreilles bestemte Angivelse i denne Retning. (Mon den ikke ualmindelige Forveksling af Delfiner og Dolliner?). Derimod lader han endnu Pyknogonerne ogsaa leve paa Fiske, hvilket neppe er det mindste rigtigere.

<sup>39)</sup> Iconographie du Règne Animal, Crustacés, t. 28 f. 5—5a. Ifølge Spence Bate var den tagen af Kjønndelene paa en Delfin ved Antillerne; seiv har jeg ikke kunnet benytte Texten til det Guérin'ske Værk, som citeres af Sp. B.

<sup>40)</sup> Om *Cyamus Ceti* (Naturhistorisk Tidsskrift, 4 Bd. S. 474 og flgd.).

Siden den Tid er der ikke kommet mange nye Bidrag til *Cyamus*-Slægtens Historie, bortset fra min korte Meddelelse til Naturforsker mødet i 1860. P. H. Gosse gav (1855)<sup>41)</sup> en Beskrivelse af en ny Art (*C. Thompsoni*), som var tagen paa en Døgling, og Spence Bate har i to Arbejder<sup>42)</sup> gjort Rede dels for *Cyamus*-Slægten i Almindelighed, dels for dens formentlige brittiske Arter; da jeg i det følgende oftere vil faae Lejlighed til at dvæle ved disse Arbejder, er det ikke fornødent her at skænke dem en udførligere Omtale, der under alle Omstændigheder ikke kunde blive meget anerkjendende; det maa være nok at udtale, at de ikke have gjort mit Arbejde overflødig, og at det synes at mangle al Grund, naar Sp. B. og andre engelske Forfattere<sup>43)</sup> opføre samtlige Roussels Sydhavs-Arter som engelske. Til allersidst skal jeg endnu nævne Dr. Alex. Brandts Arbejde over Barkdyrets (*Rhytina*'s) Hvallus, til hvilket jeg senere vil faae Lejlighed til at vende tilbage. Diagnoserne af de nordiske Arter, som ere mig bekendte, har jeg efter Anmodning meddelt Hr. Axel Boeck, i hvis Værk over de nordiske Amphipoder<sup>44)</sup> de ville findes optagne.

Jeg haaber, at det er lykkedes mig, i denne sammentrængte historiske Fremstilling at gjøre nogenlunde Rede for, hvorledes Kundskaben om disse Dyr har udviklet sig, hvilke Fejltagelser der have ledsaget og tildels hæmmet dens Udvikling, og hvordan Sagens Stilling var, da jeg begyndte at beskæftige mig med dette Æmne. Maaskee har jeg medtaget et og andet, som er saa ubetydeligt, at det gjerne kunde være overgivet til Forglemmelse, men hvorved jeg dog maaskee kan spare Andre unyttigt Arbejde; derimod vil jeg haabe, at intet væsentligt Moment i *Cyamus*-Slægtens Historie er undgaaet mig eller, mod min Villie, bleven sat i et mindre rigtigt Lys.

Der staaer kun tilbage for mig at berøre et Par almindelige Spørgsmaal, inden jeg gaaer over til min egenlige Opgave: Arternes Udredning. Jeg har i det følgende beskrevet ni Arter, hvis Forekomst og Værter ere bekendte; af disse ere de fire nye, for saa vidt der

<sup>41)</sup> Notes on some new or little known marine animals, fascic. II (Annals and Magazine of natural History, Vol. XVI, 2d series, p. 30—31).

<sup>42)</sup> C. Spence Bate and J. O. Westwood: a History of british sessile-eyed Crustacea, Vol. II p. 97—98 (1866) (*C. ceti*, *ovalis*, *gracilis* og *Thompsoni*). — Spence Bate, Catalogue of the specimens of Amphipodous Crustacea in the collection of the British Museum (1862) p. 366—68, t. 58.

<sup>43)</sup> C. Spence Bate: A Synopsis of the British Edriophthalmous Crustacea pt. I. Amphipoda (Ann. a. Mag., 2d Series, vol. XIX (1857) p. 152 og vol. XX p. 525). A. White: A popular history of British Crustacea (1857) p. 219. — Kun under den Forudsætning, at Sydhvalernes Hvallus-Arter muligvis ogsaa levede paa Sarden (Nordkaperen) (jfr. S. 243 og 244, Anm. 49), kunde disse Arter muligvis faae Borgerret i den europæiske (brittiske) Fauna. — Jeg har hverken kunnet benytte Whites «Catalogue of British Crustacea» eller Gosses «British marine Zoology», men antager heller ikke, at nogen Oplysning i Sagen derved er gaaet tabt for mig.

<sup>44)</sup> Crustacea amphipoda borealia et arctica. (Christiania Vidensk. Selsk. Forhandl. for 1870) S. 279—80. Mit Arbejdes endelige Gjennemsyn har foranlediget enkelte Ændringer i Diagnoserne saaledes som de her meddeles.

ikke tidligere har været tillagt dem egne Artsnavne og heller ikke offentliggjort Beskrivelser af dem (*C. monodontis*, *boopis*, *nodosus* og *globicipitis*); een af dem (*C. monodontis*) er aldeles ikke tidligere omtalt i Litteraturen. Disse ni Arter ere fundne dels paa Bardehvaler, dels paa Tandhvaler, saaledes som det vil sees af følgende Oversigt:

Af **Bardehvaler** kjendes der Hvallus paa:

Nordhvalen (*Balæna mysticeti*): *Cyamus mysticeti* m.

Sydhvalerne (*Balæna australis* og *B. japonica*?): *C. ovalis*, *erraticus* og *gracilis* R. V.

Pukkelhvalen (*Megaptera boops*): *C. boopis* m.

Af **Tandhvaler** paa:

Grindehvalen (*Globiocephalus melas*): *C. globicipitis* m.

Narhvalen (*Monodon monoceros*): *C. nodosus* og *C. monodontis* m.

Døglingerne (*Hyperoodon rostratus* og *H. latifrons*): *Platycyamus Thompsoni* (G.)

Hertil kommer fremdeles 1) den i det følgende beskrevne (men endnu noget tvivlsomme) *C. pacificus* m., hvis Vært er ubekjendt; 2) en Art fra det nordlige stille Hav (*C. Kessleri* Brandt), rimeligvis af en *Balæna* af Sydhvalernes og «Nordkaperens» Gruppe; og endelig 3) en rimeligvis uddød eller udryddet Art, om hvilken vi besidde den bestemtteste historiske Kundskab, men kun en meget ufuldstændig zoologisk, nemlig Barkdyrets Hvallus (*C. Rhytinæ* Br.), hvis denne ellers er forskjellig fra *C. ovalis*, hvad jeg dog bestemt antager den for at have været, og hvis den overhovedet var en *Cyamus*, hvad vel kunde være mere tvivlsomt, og hvorom mere siden. Men hermed er Listen ikke udtømt. Man kan dertil føje flere Arter, hvis Tilværelse er bevislig, men hvis Karakterer endnu kun kjendes meget ufuldstændigt eller aldeles ikke. 1) Den Hvallus, der, som Krøyer (l. c.) har gjort opmærksom paa, omtales af Bennett som levende paa Kaskelotten<sup>45)</sup>, paa hvilket Hvaldyr det dog ikke var lykkes Rous sell at finde nogen *Cyamus*. (Den Mulighed maa dog ved denne Optælling ikke lades ude af Betragtning, at *C. pacificus*, hvis Vært er mig ubekjendt, kunde være Kaskelot-Lusen). 2) De af flere Forfattere paa mere eller mindre ubekjendte Arter af Delfiner fundne Hvallus, af hvilke den bedst kjendte er den af Guérin-Ménéville paa en vestindisk Delfin fundne *C. Delphini*, som ikke senere vides at være gjenfundet. Af en derfra under alle Omstændigheder forskjellig Art opbevares der Exemplarer i Museet, som ligeledes angives at være tagne af «en Delfin»

<sup>45)</sup> Krøyer citerer (l. c. S. 485) en Meddelelse af F. D. Bennett i «Proc. Zool. Soc.» 1837 p. 39, hvor disse Snyltedyrbenævnes *Onisci*. I samme Forfatters noget senere «Narrative of a Whaling voyage round the globe», Vol. II p. 169 (1840), benævnes de ligefrem «Whale-lice (*Larunda ceti*)». Derimod hedder det sstds p. 237 om en «Delfin, der var større end den almindelige Delfin (*Delphinus delphis*), og som i Mellemlommen imellem Tænderne i begge Kjæber havde Huller til at optage Tænderne fra den modsatte Kjæbe»: «some *Onisci* adhered to the body; and a cluster of the elegant soft barnacle, *Otton Cuvieri*, was pendant from the lower jaw». Ligeledes hedder det p. 234 om «the Blackfish of South Sea Whalers»: «a few Whale-lice (*Larunda ceti*) adhere to the skin of this Cetacean».

(uvist hvor); da de tilmed ikke ere fuldvoksne, har jeg ikke tildelt dem noget Artsnavn og ikke optaget dem i ovenstaaende Oversigt<sup>46)</sup>. 3) En Art, der maa antages at leve paa den nu saa sjeldne eller muligvis udryddede «Nordkaper» eller «Sarde» (*Balæna glacialis* eller *biscayensis*). Paa en i Prof. Reinhardts Besiddelse værende steentrykt Afbildning af den Hval, som den 17de Januar 1854 strandede ved San Sebastian, og hvilken Afbildning har til Underskrift: Copia al natural del Ballenato muerto en la playa de S. Sebastian el 17de Enero de 1854; hecha por las indicaciones y direccion del Dr. Monedero», findes der tillige afbildet en Skabning, hvorom Underskriften giver følgende Oplysning: «A. Representa de tamaño natural uno de los *piojos de Ballena*, de los que tenia muchos en la cabeza y parte superior del cuerpo». Men mærkeligt nok gjengiver Billedet af denne «piojo de Ballena» ikke en *Cyamus*, men en *Pycnogonum*! Den tidligere saa almindelige Forveksling mellem disse to Dyreformer har vistnok givet Anledning til dette nye «qui pro quo», hvorved Billedet af en «Søspindel» er kommet i Stedet for Billedet af en virkelig (og desto værre ellers aldeles ubekjendt) Hvallus<sup>47)</sup>. — Lades den under alle Omstændigheder nu uddøde Form, som levede paa den Stellerske Søko, ude af Betragtning, har man altsaa Vished for Tilværelsen (i Nutiden) af mindst 15 eller 14 Arter, af hvilke omtrent Halvdelen beboer **Bardehvaler** (Rethvaler og Pukkelhvaler), Halvdelen **Tandhvaler** (Delfiner(?), Grindehval, Døgling, Kaskelot og Narhval), hvorimod der, mærkeligt nok, endnu ikke er funden en eneste Art paa en ægte Finhval (*Balænoptera*), uagtet enkelte Finhvaler, f. Ex. *B. Sibbaldii*, have været Gjenstand for Fangst og ved denne Lejlighed tillige for Undersøgelse efter Snyltere<sup>48)</sup>. Skjøndt jeg alligevel er tilbøjelig til at troe, at hint Antal af mere eller mindre bekjendte Cyamider staaer langt tilbage for Virkeligheden, turde det dog være tvivlsomt, om mere end et Mindretal af Hval-Arterne er belemret med disse Snyltere\*). I Reglen findes, saa vidt hidtil bekjendt, den samme *Cyamus*-Art kun paa en og samme bestemte Hval-Art, og *Cyamus*-Arterne ville derfor i visse Tilfælde kunne yde et Bidrag til Hval-Arternes Bestemmelse og Udredning. Den mig bedst bekjendte og uomtvisteligste Undtagelse fra denne Regel er den, at den almindelige og den bredpandede Døgling huse samme Art af Hvallus (*Platycyamus Thompsoni*); men den store geografiske Udbredning, som maa tillægges visse paa «Sydhvaler» levende Arter (*C. ovalis* og *gracilis*)

<sup>46)</sup> Jfr. Bennetts ovenfor anførte Jagttagelser af Hvallus paa en ikke nærmere bekjendt Delfin-Art saavel som hos «the Blackfish», hvorved der, efter velvillig Meddelelse fra Prof. Reinhardt, skal forstaaes *Globiocephalus macrorhynchus*, hvoraf «College of Surgeons» besidder et Cranium fra Bennett selv.

<sup>47)</sup> Det er unægteligt meget forsynligt af v. Beneden ikke desmindre at udstyre Arten med et Navn (*C. biscayensis*). (Les Cetacés, leurs commensaux et leurs parasites, Bull. d. l'Acad. royale de Belgique, 2me série, t. 29, 1870, p. 349.)

<sup>48)</sup> Jfr. S. Hallas: Optegnelser om nogle paa et Hvalfangst-Tog i Havet omkring Island iagttagne Hvaler. (Videnskab. Medd. fra den naturhist. Forening for 1867) S. 162.

\*) Dewhurst gaaer sikkert meget for vidt, naar han udtaler den Mening, at alle Hval-Arter ere plagede af Hvallus (The natural history of the order Cetacea etc., 1834, p. 259).

synes at bevise, at disse Arter forekomme ikke alene paa den ægte *Balæna australis*, men ogsaa paa dennes Repræsentant i andre Have og navnlig paa *B. japonica*, forudsat at denne, hvad jeg dog ikke tør bestride, er forskjellig fra *B. australis*. Reglen maa derfor vistnok ændres derhen, at samme *Cyamus*-Art, ligesom samme Cirriped-Art, kan forekomme paa meget nær beslægtede Hval-Arter og navnlig paa Arter af samme Underslægt. Paa den anden Side viser Erfaringen, at samme Hval-Art (f. Ex. Narhvalen, Sydhvalen) kan huse flere Hvallus-Arter. Om nogen anden Sammenhæng mellem disses og deres «Værter» systematiske Slægtskabsforhold vil man forgjæves søge: *C. monodontis* (paa Narhvalen) staaer *C. mysticeti* (paa Nordhvalen) saa nær, at man godt kunde antage den for at være en «udvandret Afart» eller Dvergform af denne sidste; og Sydhvalens *C. erraticus* staaer meget nær ved den nordiske Pukkelhvals *C. boopis*<sup>49)</sup>.

<sup>49)</sup> Det vil maaskee have sin Interesse at have samlet paa eet Sted en Fortegnelse over samtlige bekendte, paa Hvaldyr snyltende eller halvsnyltende Krebsdyr af Amphipodernes, Cirripedernes og Copepodernes Grupper. De til den sidste hørende ere:

1. *Pennella crassicornis* Stp. & Ltk. (Snyltekrebs og Lernæer S. 416, T. XIV f. 34) (Af Døglingen).
2. *P. sp.* paa nordiske Finhvaler. (Jfr. Forhandl. v. d. Skandin. Naturf. 4de Møde i Christiania 1849, S. 280; Hallas l. c. S. 169) (af v. Beneden l. c. p. 356 opført som *P. Balænoptere*).

Derimod er det en temmelig grov Misforstaaelse af Professor v. Beneden at opføre *Lernæonema nodicornis* Stp. Ltk. og *Pennella pustulosa* Baird som Snylttere paa Delfiner. De ere begge tagne af Dølfiner  $\alpha$ : *Coryphæna*-Arter: Fiske af Makrel-Familien!

Om Cirripederne har Prof. Steenstrup, der særligt har beskæftiget sig med Studiet af denne Dyregruppe, havt den Godhed, paa min Anmodning at meddele mig følgende:

«De mig bekendte Arter af Cirripeder, der ere bundne (dog ikke som Parasiter eller Snylttere, men som Indsiddere eller faste Rejsfæller) til Hvaldyrene ere kun 6, alle hørende til een og samme naturlige Gruppe: *Coronulinæ*, en Gruppe, der paa den anden Side ogsaa er næsten indskrænket alene til Hvaldyrene, idet kun Arterne af dens ene Slægt *Platylepas* forekomme udenfor disse Dyr (paa Havslanger, Havskildpadder og Manater).

1. *Coronula balænaris* (Gmel.)  
paa det nordlige og sydlige Sydhavs Sletbage («Rethvaler») og paa «Nordkaperen» i Atlanterhavet (Chemnitz's Exemplar, Chemn. Conch. VIII. t. 99, fig. 845, 846).
2. *Coronula diadema* (Linné) (Syst. nat.)  
paa Atlanterhavets langhaandede Finhval (*Megaptera boops*); men Individder sendte fra andre Have have hidtil ikke kunnet skjælnes fra denne (f. Ex. et sydhavsk (nyseelandsk?) Individ efter Darwins Undersøgelse og et kapsk(?) Individ efter min).
3. *Coronula reginæ* Darwin  
paa Hvaldyr (hvilke?) i Sydhavet (udmærket Art!).
4. *Tubicinella trachealis* (Shaw)  
paa det nordlige og sydlige Sydhavs Sletbage (som Nr. 1), og paa en ved Suderø (Færøerne) 1650 strandet Hval (Nordkaperen?) (cfr. Ole Worms Figurer og Beskrivelse: Mus. Worm p. 281).
5. *Xenobalanus globicipitis* Stp.  
paa Grindehvaler (af Stimer fangede ved Færø).
6. *Xenobalanus strictus* Stp. (*Siphonicella* Darw.)  
paa Finnerne af virkelige Delfiner, af flere Arter, i den varmere Deel af Atlanterhavet.

«Naar Van Beneden i sin Meddelelse om Hvaldyrenes Parasiter og «Commensales», l. c. p. 349—55, opfører ikke færre end tre nye (navngivne men ikke diagnosticerede) Hval-Coronuler, nemlig:



Jeg vil ikke lægge Skjul paa, at af de Krebsdyr-Grupper, som jeg har havt Lejlighed til at underkaste et speciellere Studium, har ingen gjort mig større Vanskeligheder end Hvallusene. Arternes Adskillelse ved gode, let opfattede og paalidelige Kjendemerker besværes især af Alders- og Kjønnsforskjellen; kun ved at have et større Materiale for sig, kan man have nogenlunde Sikkerhed for, at denne eller hin Form virkelig foreligger i sin fuldt udviklede Skikkelse. Det er kun fuldvoksne Exemplarer, som besidde Artsmærkerne fuldt udviklede, og jeg har mere end en Gang maattet gjøre uventede Erfaringer om, hvor stor en Forskjel i denne Henseende en ringe Forskjel i Størrelse kan medføre; jo yngre de ere, desto mere udslettes Karaktererne, Formen bliver i det hele smækkere, Gjællerne kortere, karakteristiske Formforhold udvidses, ja selv Organer, hvoraf man hos de udvoksne kan tage Artsmærker (f. Ex. Bigjællerne), forsvinde. At skjelne mellem Arterne paa saa spæde Individuer som de, der f. Ex. findes i Hunnens Rugesæk, er aldeles umuligt — en Undtagelse danner maaskee *Platycyamus*, hvis spæde Unger jeg ikke kjender, — og jo nærmere Individuerne ere ved dette første Udviklingstrin, desto vanskeligere er selvfølgelig Bestemmelsen; naar denne ikke understøttes af Kundskab om, hvilken Hval-Art der fostrede dem, ville selv halvvoxne Exemplarer ikke altid med Sikkerhed kunne bestemmes. Kjønnsforskjellen indskrænker sig, hos nogenlunde eller fuldt udviklede Individuer, ikke til de ydre Kjønnsdeles Plads og Form, men gennemtrænger mange andre Formforhold, om end hos en Art flere end hos en anden, som det vil fremgaae af Artsbeskrivelserne i det følgende. Den fremtræder allerede i Størrelsen — Hunnen er hos de ægte *Cyami* i

- a) *Diad. japonica* van Ben.  
paa en *Balena japonica* — efter en japansk Tegning;
- b) *Diad. californica* van Ben.  
paa *Megaptera antarctica*, efter en Skal, som han antager kunde have siddet paa denne Art; og
- c) *Diad. biscayensis* van Ben.  
paa Norkaperen, efter Islændernes sikre Beretning, saa ere disse Navne aabenbart endnu utidige, da
- c. vistnok (∴ indtil Grunde for det modsatte anføres) maa ansees for den Art, som blev Chemnitz tilsendt fra Nordkaperen, og
- b. snarest — (hvis en virkelig Art) — maaskee være den af Darwin saa vel beskrevne, af Van Beneden ikke paaagtede Art, *Cor. reginæ*, samt, endelig
- a. være den *Cor. balenaris*, der i Forening med *Tubicinella* forekommer paa det nordlige Sydhavs *Balena*.

«Arterne af Hvalkopperne ere rimeligvis i det højeste bundne til visse Artsgrupper af Hvaldyr og have altsaa Paralleler i deres Frænders, Chelonobiernes og Platylepadernes Udbredningsforhold. At stille *Cyamer* og *Balaner* i samme Hovedkategori af «Commensalismen» blot som frie og fastsiddende Gæster («Commensaux»), er aabenbart ikke heldigt».

«Naar Conchodermerne (*Otion*, *Cineras*) forekomme paa Hvalerne, da høre de til en ganske anden tilfældig Kategori; de hæfte sig kun til Hvalerne af samme Grund som ellers til Skibe og Skildpadder, til hurtigt gaaende Førere af al Art, og synes derhos kun at benytte Hvalerne, for saa vidt disse tilfældigvis maatte frembyde et haardt Grundlag til Fæste for dem, saasom *Coronula*'er, blottede Tandflader eller Knokkelpartier».

Reglen betydelig mindre — dernæst i Formen (Hunnen bredere, Hannen smallere), Følernes og Gjællernes større Længde, Bigjællernes fyldigere Uddannelse osv. hos Hannerne. Det Mærke, som passer paa Hunnen af een Art, passer ofte ikke paa den tilsvarende Han, men vel paa Hannen af en anden Art osv. Ved enhver Beskrivelse af en *Cyamus* er det derfor aldeles nødvendigt at vide, om den er udkastet efter en Han eller en Hun — noget der næsten aldrig findes udtrykkelig omtalt i de ældre Beskrivelser (Krøyers end ikke undtagne) men vel i mange Tilfælde kan indirekte udledes af dem, naar man er fortrolig med begge Kjøns Udseende og Bygning i forskjellige Aldere.

En af de bekjendte Hvallus-Arter afviger saa meget fra de andre, at jeg har maattet udsondre den som egen Slægt (*Platygyamus*). De andre forekomme mig at falde i tre Grupper, de to hver med tre Undergrupper, saaledes:

- A. a. *C. mysticeti* og *C. monodontis*;
- A. b. *C. Kessleri*;
- A. c. *C. erraticus* og *C. boopis* (med *C. pacificus*);
- B. *C. ovalis*;
- C. a) *C. nodosus*, b) *globicipitis* og c) *gracilis*.

De vigtigste Mærker for Slægterne, Grupperne og Arterne har jeg — med Forbigaaelse af den mig endnu noget tvivlsomme *C. pacificus* — sammenstillet i følgende:

#### Oversigt over Hvallus-Arterne (Synopsis *Cyamidarum*).

I. ***Cyamus*** Latr.<sup>1)</sup> Kroppen mere eller mindre tyk. Første Beenpar meget mindre end andet og skjult under dette; første Kroppring ufuldstændigt sondret fra Hovedet eller aldeles sammensmeltet med dette. Kjæbefødderne femleddene. (Hannerne opnaa i Almindelighed en betydeligere Størrelse end Hunnerne.)

A. Kroppen mere eller mindre bred og oval; de gjællebærende Kroppringe (tredje og fjerde) hos Hannerne

I. ***Cyamus*** Latr. *Corpus crassum, haud laminare. Pedes primi paris minuti, sub pedibus secundi paris fere vel omnino absconditi; annulus corporis primus a capite indistincte sejunctus vel cum hoc plane confluent. Pedes maxillares quinque-articulati. (Mares fæminis vulgo majores.)*

A. *Corpus latius, ovale; annuli branchiferi in maribus sequentibus minores, breviores et ab illis forma diversa facile di-*

<sup>1)</sup> Saa vidt jeg har kunnet bringe i Erfaring, er Anvendelsen af Ordet *Cyamus* i Botaniken (ved Salisbury eller Smith, Synonym til *Nelumbium*) adskillige Aar yngre end 1797, nemlig fra 1804 eller 1805, og der skjønnes derfor ikke at være nogen som helst Grund til at foretrække enten det ene eller det andet af de Leach'ske Navne, selv om *Cyamus* hørte til Botanikens «nomina recepta».

kjendelig mindre (kortere og i det Hele svagere udviklede) end de følgende og af en anden Form. Gjællerne i det hele temmelig lange hos udvoksne Individier; andet Beenpars Haand altid tvetandet, og første Kropring som oftest temmelig ukjendelig som saadan. (Større Former i det hele.)

a. Gjællerne enkelte; Bagbenenes Hoffer underneden udstyrede med en stærk Torn eller stump Knude i det ydre Forhjørne. Bigjællerne tvehornede hos Hannerne, enkelte hos Hunnerne.

α. Plumpere Former med tykkere, mere butte Gjæller; disse ere altid kortere end Kroppen og Hovedet tilsammen.

α. Bredere (Breden det halve eller meer end det halve af Total længden); Tænderne paa andet Beenpars Haand adskilte ved et større Mellemrum.

1. ***C. mysticeti*** m. (Tab. I f. 1).

(af Nordhvalen: *Balaena mysticetus*).

Større; Gjællerne rage hos de voksne Hanner langt ud over Hovedet; Bigjællerne hos Hannen dobbelte (tvehornede), det forreste Horn dog meget kortere; første Beenpars Haand har ogsaa hos Hunnen en tydelig Tand; og femte Kropring paa Bugsiden to eller fire smaa Torne hos Hannen, fire hos Hunnen.

2. ***C. monodontis*** m. (Tab. I f. 2).

(Narhvalen: *Monodon monoceros*).

Mindre; Gjællerne rage hos den voksne Han ikke ud over Hovedet; de forreste Bi-

*stinguendi; branchiæ in adultis longiusculæ; manus pedum secundi paris bidentati; annulus corporis primus cum capite sæpissime haud plane confluens. (Statura vulgo major.)*

a. *Branchiæ simplices; angulo externo antico coxarum pedum posteriorum (5ti—7mi paris) spina valida vel tuberculo obtuso subtus prædito; appendices branchiales marium bicornes, fæminarum simplices.*

α. *Robustiores branchiis crassioribus, obtusioribus, corpore (cum capite) semper brevioribus.*

α. *Latiores, latitudo dimidiam longitudinem totalem æquat vel superat; dentes manus pedum secundi paris spatio majore sejuncti.*

Major; branchiæ in maribus adultis caput longe superantes; appendices branchiales in maribus duplices (bicornes), cornu anteriori multo brevior; manus pedum primi paris in utroque sexu dente distincto; annulus corporis quintus in maribus binis aut quaternis, in fæminis quaternis spinis subtus munitus.

Minor; branchiæ in maribus adultis caput haud superantes; cornu antierius appendi-

gjællers forreste Horn (hos Hannen) udviklet; Tanden paa første Beenpars Haand mindre tydelig hos Hunnen; femte Kropring hos Hannen uden Torne, hos Hunnen udstyret med to Knuder.

β. Smallere (Breden hos Hannen ikke det halve af Totallængden); Tænderne paa andet Beenpars Haand sidde tæt sammen.

### 3. *C. Kessleri* Brandt (Tab. II f. 3).

(*Balæna* sp., i det nordlige stille Hav).

Gjællerne rage hos begge Kjøen langt ud over Hovedet og ere næsten dobbelt saa lange som Legemet er bredt; Bigjællerne ere dobbelte (tvehornede), forlængede, næsten traadformige hos Hannerne, den forreste Green noget kortere end den bageste, hos Hunnerne enkelte og kortere, de forreste tykke, de bageste tynde; en vandret Torn ved Bigjællernes Grund hos Hannerne; ingen Torne paa Bugsiden af de bagre Kropringe hos Hannerne; 4 Knuder paa Bugsiden af sjette Ring hos Hunnerne; af Tænderne paa andet Beenpars Haand er den forreste den korteste.

β. Smækkre, lettere byggede Former, med bredere Indsnit mellem Kropringene. Gjællerne temmelig lange eller endog meget lange, tynde og spidse. Begge Par Bigjæller tvehornede hos Hannerne, enkelte hos Hunnerne.

### 4. *C. erraticus* R. V. (Tab. III f. 5).

(Sydhvalen: *Balæna australis*).

Gjællerne naae hos begge Kjøen ud over Hovedet og ere hos den udvoksne Han længere end eller i al Fald lige saa lange som Krop og Hoved tilsammen; femte og syvende Kropring har to Torne paa Bugsiden, sjette fire.

cum branchialium primi paris (marium) obsoletum; dens manus pedum primi paris in fæminis minus distinctum; annulus corporis quintus in maribus spinis destitutum, in fæminis bituberculatum.

β. *Angustiores, latitudo marium dimidia longitudine totali minor; dentes manus pedum secundi paris approximati.*

Branchiæ in maribus fæminisque caput longe superantes, corporis latitudinem duplum fere æquantes; appendices brachiales marium duplices (bicornes), elongatæ, filiformes fere, cornibus anterioribus nonnihil brevioribus, fæminarum simplices, breviores, anteriores crassæ, posteriores tenues; spina horizontalis ad basin appendicum branchialium in maribus; in hisce spinæ ventrales nullæ in annulis corporis posterioribus, in fæminis tubercula quatuor subtus in annulo penultimo; dens anterior manus pedum secundi paris brevior.

β. *Graciliores, incisuris interannularibus latioribus; branchiæ longiusculæ vel longissimæ, graciles, acutæ; appendices brachiales bicornes in maribus, in fæminis simplices.*

Branchiæ in utroque sexu caput superantes, in maribus adultis totum corpus cum capite longitudine æquantes vel superantes; annulus quintus et septimus subtus bispinosi, sextus quadrispinosus.

5. *C. boopis* m. (Tab. III f. 6).

(Krepokaken: *Megaptera boops*; maaske ogsaa paa andre *Megaptera*-Arter.

Gjællerne ere baade hos Hun og Han kortere end Kroppen. Hannen har to Torne paa Bugsiden af de to sidste Kropringe, Hunnen paa dem alle tre.

b. Gjællerne dobbelte. Tornene paa Bagbenenes Hofter, i det ydre Forhjørne, uudviklede.

Branchiæ in utroque sexu corpus longitudine haud æquantes; annulus sextus et septimus in maribus, quintus, sextus septimusque in fæminis infra hispinosi.

b. *Branchiæ duplices. Spinæ coxarum pedum posteriorum (5ti-7mi) in angulo antico externo obsoletæ vel nullæ.*

7. *C. ovalis* RV. (Tab. II f. 4).

(Sydhvalen: *Balæna australis* og det nordlige Stillehavs Sletbag: *B. japonica*?).

Bigjællerne hos Hannerne forlængede, traadformede, første Par enkelte, andet Par dobbelte; hos Hunnerne mangle de. Tænderne paa andet Beenpars Haand stillede tæt sammen.

B. Kroppen smallere, mere langstrakt; de gjællebærende Ringe hos Hannen oftest kun ubetydeligt eller slet ikke svagere end de følgende. Gjællerne i det hele kortere. Bagbenenes Hofter uden Torne underneden i det ydre Forhjørne. Første Kropring fuldstændigt sammensmeltet med Hovedet. (Mindre Former.)

α. Andet Beenpars Haand tve-tandet hos begge Kjøen.

Appendices branchiales in maribus elongatæ, filiformes, anteriores simplices, posteriores duplices; in fæminis nullæ; dentes manus pedum secundi paris approximati.

B. *Angustiores, magis elongati, annuli branchiferi marium sequentibus sæpissime haud minores aut paulo minores; branchiæ breviusculæ; coxæ pedum posteriorum subtus in angulo antico externo spinis destitutæ. Annulus corporis primus cum capite plane coalitus. (Statura minores.)*

α. *Manus pedum secundi paris in utroque sexu bidentati.*

8. *C. nodosus* m. (Tab. IV f. 8).

(Narhvalen: *Monodon monoceros*).

Ryggen faaer et knudret Udseende der- ved, at Kropringene (fra tredje Ring af) ere delte i to til fire Pukler; Bigjællerne enkelte, korte, kegledannede hos begge Kjøen; ingen tydelige Torne paa Kroppens Bugside eller paa Bagbenenes Underside for Resten.

β. Andet Beenpars Haand eentandet hos begge Kjøen.

Dorsum nodosum, annulis corporis a tertio usque ad septimum sulcis longitudinalibus in duas, tres vel quatuor partes gibbosas divisus; appendices branchiales simplices breves conicæ in utroque sexu; annuli corporis pedesque posteriores ceterum spinis distinctis orbat.

β. *Manus pedum secundi paris in utroque sexu unidentati.*

9. **C. globicipitis** m. (Tab. IV f. 9).(Grindehvalen: *Globiocephalus melas*).

De øvre Følere ualmindelig stærke og tykke, de nedre særdeles smaa, uleddede; Bigjællernes bageste Green kort og kegle(torn-) dannet hos begge Kjøen, den forreste hos Hannerne gjælleformig og næsten lige saa lang som de virkelige Gjæller, mangler hos Hunnen. De tre sidste Kropringe hos Hannen, de to sidste hos Hunnen underneden udstyrede hver med to stærke Torne eller spidse Knuder. Alle seks Baghoffer løbe fortil ligeledes ud i en stærk Torn.

γ. Andet Beenpars Haand eentandet hos den voksne Han, utandet hos Hunnen.

Antennæ superiores validissimæ, inferiores minutissimæ, haud articulatae; rami posteriores appendicum branchialium breves, conici, spiniformes, anteriores in fæminis deficientes, in maribus elongatae, branchias simulantes, branchiasque veras longitudine fere æquantes; annuli corporis posteriores tres in maribus, duo in fæminis spinis vel tuberculis acutibinis validis præditi; coxæ pedum posteriorum sex antice in spinam fortem productæ.

γ. *Manus pedum secundi paris dente singulo in maribus adultis, nullo in fæminis.*

10. **C. gracilis** R. V. (Tab. IV f. 10).(Sydhvalen: *Balæna australis* og det nordlige Stille-Havs Sletbag: *B. japonica*?).

De bagre Kropringe takkede paa Siderne. Smaa tvehornede Bigjæller hos Hannerne; ingen hos Hunnerne. Ingen Torne paa Bugsiden af Kroppen eller Bagbenene.

B. **Platycyamus** m. Kroppen er meget flad, næsten papirtynd. Første Beenpar næsten lige saa udviklet som andet og anbragt foran dette paa den fra Hovedet vel sondrede første Kropring. Kjæbefødderne uleddede. (Hannerne mindre end Hunnerne.)

Annuli corporis posteriores lateribus dentatis, appendices branchiales bicornes minutæ in maribus, in fæminis nullæ; spinæ ventrales corporis vel pedum posteriorum nullæ.

B. **Platycyamus** m. *Corpus valde depressum, laminare fere; pedes primi paris pedes secundi paris magnitudine fere æquantes hisceque antepositi, annulo primo corporis a capite bene sejuncto; pedes maxillares haud articulati. (Mares fæminis minores.)*

11. **P. Thompsoni** (Gosse) (Tab. IV f. 11).(Døglingerne: *Hyperoodon rostratus* og *H. latifrons*.)

Følerne og Gjællerne meget korte. De gjællebærende (tredje og fjerde) Kropringe halv sammenvoksne hos Hunnerne, frie men mindre udviklede end de andre Ringe hos Hannerne. En vandret Torn paa Bigjællens Plads hos Hannerne og en lille Knude ved Grunden af

Antennæ et branchiæ brevissimæ; annuli branchiferi (tertius et quartus) in fæminis semi-coaliti, in maribus sejuncti, sequentibus vero minores; spina conica horizontalis locum appendicis branchialis in maribus tenet; in fæminis tuberculus ad basin laminarum ovi-

de bagre Æggeplader hos Hunnen. Femte og sjette Kropping har to Torne underneden, syvende fire, alle Baghofterne fortil to.

gerarum posteriorum utrinque adest, annulus quintus sextusque subtus bispinosi, septimus quadrispinosus; coxæ pedum posteriorum omnium antice bispinosæ.

For Fuldstændigheds Skyld vil jeg her endnu opføre de usikre eller utilstrækkeligt kjendte Arter (af hvilke det dog er tænkeligt at nogle falde sammen med hinanden eller med visse af de ovenfor opregnede ti Arter).

6. *C. pacificus* Ltk., af en ubekjendt Hvalart i det stille Hav. (Tab. III fig. 7).
12. «Nordkaperens» eller «Sardens» Hvallus. (Jfr. ovenfor S. 243).
13. Kaskelottens Hvallus (S. 242).
14. *C. Delphini* Guérin (l. c. t. 28 f. 5, copieret af Spence Bate og Westwood l. c. vol. II p. 98, staaende nærmest ved *C. globicipitis*, og muligvis identisk med denne, men hverken med *C. gracilis*, som Sp. Bate først antog (Catal. Amphip. Crust. p. 366) eller med *Platycyamus Thompsoni*, som det formodes i hans og Westwoods senere Arbejde (l. c. p. 96). Af en vestindisk Delfin.
- 15—17. En ligeledes af en «Delfin»-Art taget, ufuldstændigt kjendt Art (jfr. S. 242 og det følgende) samt de af Bennett paa to forskellige Delfinformer (hvoraf den ene en *Globiocephal*) iagttagne Arter.
18. Barkdyrets udryddede og ubekjendte Snylter. (Jfr. det følgende).

### 1. *Cyamus mysticeti* Ltk.

(Tab. I, fig. 1.)

*distinguitur*<sup>1)</sup> corpore lato, crassiusculo, annulis branchiferis (tertio et quarto) marium ceteris minoribus (brevioribus et humilioribus); antennis (superioribus) caput et annulum secundum fere æquantibus; branchiis simplicibus elongatis, anterioribus caput in fæminis (adultis) æquantibus, in maribus longe superantibus; manibus primi paris dente singulo, secundi dentibus duobus brevibus remotis in utroque sexu armatis; appendicibus branchialibus marium sat magnis, bicornibus, cornu interno brevior, fæminarum unicornibus; annulis corporis posterioribus subtus spiniferis, coxisque pedum posteriorum infra in spinam exeuntibus.

Størrelse: Hannen 16<sup>mm</sup> lang, 8<sup>mm</sup> bred; Hunnen 11<sup>mm</sup> lang, 6<sup>mm</sup> bred<sup>2)</sup>.

<sup>1)</sup> Udførligere Artsdiagnoser ere meddelte i foranstaaende «Oversigt» (Synopsis); her og i de følgende kortere Diagnoser, som forudskikkes for de udførlige Artsbeskrivelser, udhæves kun de væsentligste Hovedtræk af Arts-Karakteristiken, som bedst egne sig til at vejlede Undersøgeren til en foreløbig Opfattelse.

<sup>2)</sup> Størrelsen er her og i det følgende stedse angivet efter de største foreliggende Exemplarer, uanseet om Arten ogsaa med en noget mindre Størrelse kan være fuldstændig udviklet og avledygtig.

Opholdssted: paa Nordhvalen (*Balæna mysticetus* L.), paa de tyndere Steder af Huden, f. Ex. i Akselhulen og ved Kjønsdelene (ifølge Martens og Mandt<sup>1</sup>).  
Synonymer og Citater, som med større Sikkerhed synes at kunne henføres til

Narhvalens Snylter:

- (1675). Fr. Martens: «Spitzbergische oder Grönlandische Reisebeschreibung»: Die sogenandt Walfisches Laus, S. 85—87, t. Q. f. D.
- (1734). A. Seba: «Locupletissimi rerum naturalium thesauri» t. I, t. 90 f. 5 (Han og Hun).
- (1769). Houttuyn: «Natuurlyke Historie of uitvoerige Beschryving der Dieren, Planten en Mineralien», I. XIII p. 491, t. 106 f. 4—5 (Hun) («eigentlyke Walvischluizen uit Groenland»).
- (1772). P. S. Pallas: «Spicilegia Zoologica» fasc. 9, p. 76—78, t. IV f. 14 (A, B, C) (Han og Hun) (*Oniscus ceti*); copieret i «Encyclopédie Méthodique», Crustacés, pl. 239, f. 14—16.
- (1778). Ch. de Geer: «Mémoires pour servir à l'histoire des Insectes», t. VII, p. 540—44, t. 42 f. 6—10 (Han) (Squille de la Baleine, *Squilla Balæni*).
- (1802). Bosc: «Histoire naturelle des Crustacés», Vol. II, t. 16 f. 2 (Hun?). (Copieret af Latreille i «Hist. natur. d. Crust. et des Ins.», t. 52 f. 4).
- (1816). J. C. Savigny: «Mémoires sur les animaux sans vertèbres», I. 1. tab. V f. 1. (*Cyamus ceti* Latr.). (Copieret i Atlasset til Oken's «Naturgeschichte», t. 19 f. 3).
- (1817). G. R. Treviranus: «Vermischte Schriften anatomischen und physiologischen Inhalts», 9ter Bd., t. I f. 1 (Han) og 2—3 (Hun). (*Oniscus ceti*).
- (1825). Desmarest: «Considérations générales sur la classe des Crustacés», t. 46 f. 4 (*Cyame de la Baleine*).
- (1842—43). H. Krøyer: «Naturhistorisk Tidsskrift», 4de Bind, S. 476, t. V f. 63—70 (*Cyamus ceti*).
- (1857). A. White: «A popular history of British Crustacea», t. XI, f. 6 (ikke god) p. 219 (*Cyamus ceti*).
- (1866). Spence Bate & Westwood: «A history of British sessile-eyed Crustacea», Vol. II, p. 85, c. fig. (Han og Hun)<sup>2</sup> og p. 90 (Ungen, 1<sup>ste</sup> lang). (*Cyamus ceti*) (Synonymien meget forvirret).

<sup>1</sup>) Mandt (M. G.): Observationes in historiam naturalem et anatomiam comparatam in itinere grönlandico factæ (Dissert. inaug. Berolin. 1822) p. 10. «Partibus tenuioribus cutis, axillis, pudendis *Oniscus ceti* adhæret, præsertim si tempus instat coitionis. Vulva præcipue hoc tempore iis obsessa apparet.» Hermed kan endvidere sammenholdes hvad Scoresby, Dewhurst og O. Reilly anføre derom. (See nedenfor).

<sup>2</sup>) Munddelene synes at være kopierede efter Savigny.



Beskrivelse af Hannen. Legemet er bredt og fladt, men dog snarere tykt end tyndt; Længden det dobbelte af Bredden. Et af de største foreliggende Exemplarer har en Længde af 16<sup>mm</sup> og en Brede af 8<sup>mm</sup>; det er saaledes den største bekjendte Hvallus-Art. Hovedet er fortil smalt (det egenlige Hoved), bagtil bredere (første Kropring); nogen tydelig Afsnøring finder derimod ikke Sted. Naar de øverste Følere bøjes tilbage, naae de ikke fuldt til tredje Kropring; deres fjerde (yderste) Led er meget lille, de underste Følere meget smaa og skjulte under de øvre. Anden Kropring er temmelig tyk og opsvulmet; Hjørnet mellem dens Bag- og Siderand løber ud i en lille Knude; det samme er Tilfældet med det forreste Sidehjørne af tredje og det bageste af fjerde Kropring. Disse to Ringe ere kjendelig mindre udviklede (d. v. s. kortere og mindre hvælvede eller opsvulmede) end anden og femte. Første Beenpar<sup>1)</sup> er spinkelt og skjult af andet, der ligesom de tre Par Bagbeen har en meget kraftig Bygning; paa Undersiden af første Beenpars Haand er der en meget tydelig «Tand» og paa andets to korte og butte «Tænder», adskilte ved en bred og dyb Bugt. Grundledet (Hofte) af Bagbenene (5te til 7de) løber paa Undersiden fortil ud i en stærk Torn; ogsaa flere af de øvrige Led af disse Beenpar ere tilbøjelige til at løbe ud i butte Spidser. Der er fire valsedannede, temmelig tykke Gjæller, hvis Længde varierer noget, dels efter Alderen, dels individuelt: hos meget store Individuer ere de en Tredjedel længere end Legemet er bredt, og rage begge Par ikke lidet ud over Hovedet og over første Beenpars Haand, ja endog ud over de fremstrakte øvre Følere. Endnu hos Hanner af 10<sup>mm</sup>s Længde ere Gjællerne længere end Legemets største Brede, men det andet Par naer undertiden kun til Enden af Hovedet og af andet Beenpars Haand, ikke ud over disse. Bigjællerne (eller de saa kaldte Gjællevedhæng) ere forholdsvis temmelig store og nærmest at sammenligne med skæve Halvmaaner; det ydre (bageste) Horn af disse Halvmaaner er dog betydelig længere end det indre (forreste), som i øvrigt er lidt mere udviklet paa det bageste end paa det forreste Par. Paa Undersiden af syvende Kropring findes der fire smaa Torne: to nærmere ved hinanden og ved Ringens forreste Rand og en paa hver Side, nærmere ved Benenes Indledning; paa den foregaaende (sjette) Ring er der 4 eller 6, paa den femte 2 eller 4 — det ene Par synes at forsvinde med Alderen, saa at der kun er henholdsvis 4 og 2; i det hele synes disse Smaatorne at være mere udviklede hos de yngre end hos de større Exemplarer. Haleknoppen er kløvet i Spidsen.

Yngre Exemplarer besidde ikke alle de her angivne Karakterer. Til hvad derom allerede er anført ovenfor, maa jeg endnu føje følgende: Allerede hos Hanner af 6<sup>mm</sup>s

<sup>1)</sup> Her og i det følgende benævnes Kropringene og Benene med de Tal (I—VII), som de vilde havt hos de ægte Amfipoder, uden Hensyn til, at første Ring er sammenvokset med Hovedet og 3dje og 4de Ring lemmeløse. V—VIIde Beenpar sammenfatter jeg under Navnet «Bagbenene». At jeg, for Kortheeds Skyld, benævner Benenes Grundled «Hofte», maa ikke misforstaaes som Udtryk for en bestemt Opfattelse af det Spørgsmaal, om dette Led hos Læmedipoderne ganske svarer til andre Leddyrs «Hofte».

Længde ere Gjællerne saa korte, at det forreste Par neppe naaer til Enden af Hovedet og første Beenpar, det andet kun til Hovedet; og kun det ydre Horn af Bigjællerne er her udviklet; «Tanden» paa første Beenpars Haand og Tornene paa Undersiden af de tre sidste Kropringe samt paa Bagbenenes Hofteled ere derimod allerede tilstede. Legemets Form er smallere, mere lige bred over det hele; tredje og fjerde Ring ere vel kortere end de andre, men deres og anden Kroprings Hjørneknuder forsvundne. Paa endnu yngre Hanner (4<sup>mm</sup>) ere Gjællerne endnu kortere, Tandens paa første Beenpars Haand utydelig, men der sees endnu meget tydeligt to Torne paa Bugsiden af femte, fire paa sjette og syvende Ring. Synker Længden ned til 3<sup>mm</sup>, naaer Bredden ikke 1<sup>mm</sup>, Formen er altsaa paa dette tidlige Udviklingsstrin overordenlig smal og smækker; Gjællerne ere ganske korte, kølleformige, Bigjællerne og alle Knuder og Torne forsvundne, selv «Tænderne» paa andet Fodpars Haand ikke undtagne, og Kjønnsforskjellen ikke til at erkjende. (Et endnu yngre Stadium (1<sup>''</sup>) er afbildet af Spence Bate og Westwood, l. c. p. 90).

Hunnen opnaaer ikke Hannens anselige Størrelse, og dermed staaer det vel i en vis Sammenhæng, at adskillige af de hos Hannen udprægede Artsmærker her træde mindre skarpt frem. De største foreliggende Exemplarer have en Længde af 11<sup>mm</sup> og en Brede af 5½—6<sup>mm</sup>. De gjællebærende Kropringe ere her ikke kjendelig svagere eller kortere end anden og femte, men i øvrigt af lignende Form som hos Hannerne, med den Undtagelse at her ogsaa tredje Kroprings bageste og fjerde Rings forreste Sidehjørner ligesom de andre løbe ud i en nedadrettet afrundet Knude. De øvre Følere har jeg snart fundet noget længere og spinklere, snart noget kortere og tykkere. Første Beenpars Haand har ogsaa her en tydelig Tand. Gjællerne ere altid betydelig kortere end hos Hannerne, aldrig længere end sjette Kropring er bred, og det første Par naaer derfor ikke ud over Spidsen af Hovedet eller af andet Beenpar, det andet ikke ud over anden Kropring, ja de ere endog ofte kortere end her er angivet. Paa Bugsiden af syvende Kropring forholde Tornene sig som hos Hannerne, paa sjette er der altid seks, og paa femte er der paa hver Side af Vulva en dobbelt Torn, en større vendende fortil og en mindre vendende bagtil. Af Bigjællernes to Horn findes her kun det ydre; det er kegledannet, mere eller mindre spidst, første Par kortere end andet<sup>1)</sup>. Æggepladerne ere som sædvanlig fire, store, runde og haarede i Kanten. — Ved sin mindre Størrelse, kortere Gjæller og stærkere Udvikling af tredje og fjerde Kropring kjendes den udvoxne Hun allerede fra Rygsiden let fra Hannen. Hos yngre Hunner (6<sup>mm</sup>s) Længde er Tandens paa første Beenpars Haand forsvunden og Æggepladerne saa smaa, at de ikke naae sammen.

At Grønlandshvalen eller Nordhvalen (*Balæna mysticetus*) huser en Hvallus-Art, er

<sup>1)</sup> Ingen *Cyamus*-Hun har overhovedet dobbelte Bigjæller, hvilket hos Hannerne i det mindste er det almindelige. Jeg troer ikke at fejle i at antage, at Bigjællens forreste (indre) Horn er homologt med Hunnens 4 Æggeplader (hvilket jeg seer, at Al. Brandt ligeledes antager).

allerede angivet af Martens og senere af Mandt<sup>1)</sup>, og senest bekræftet af Olrik og Ellberg, som have nedsendt de Exemplarer, der ligge til Grund for foranstaaende Beskrivelse, med udtrykkelig Opgivelse af, at de ere tagne af *Balaena mysticetus*. Hvor paa denne Sletbags Hud de især opholde sig, derom have Martens og Mandt oplyst os. At de fleste ældre Forfattere, som beskrive Hvallus under den generelle Benævnelse «*Oniscus ceti*» eller lignende Navne, have havt denne Nordhvalens Snylter for Øje, er altid det rimeligste, selv om det ikke med nogenlunde Sikkerhed fremgaaer af deres Beskrivelser, da der er saa langt større Sandsynlighed for, at netop denne Art vilde blive indsamlet og afgivet til Samlinger og Zoologer, end at dette skulde blive Tilfældet med nogle af de andre nordiske Arter, som beboe Hvaler, der aldrig have været Gjenstand for en saa udstrakt og planmæssig Fangst, eller af Sydhavs-Arterne, hvis Værter først i en senere Periode bleve Gjenstand for en lignende Efterstræbelse. Jeg nærer derfor heller ingen Tvivl om, at den ovenstaaende Synonymi, som jeg har indskrænket til virkelig originale Beskrivelser eller Afbildninger<sup>2)</sup>, jo i det væsentlige er rigtig. Da det dog, som ovenfor er udviklet, ikke vides med Sikkerhed, om Linnés «*Oniscus ceti*» netop var den paa Nordhvalen levende

<sup>1)</sup> Af andre Forfattere, der omtale Hvallus som forekommende paa Hvaler og derved fortrinsvis eller udelukkende tænke paa Nordhvalen, skal her endnu anføres: O'Reilly, «Greenland, the adjacent seas and the northwest passage to the pacific ocean, illustrated in a voyage to Davis Strait during the summer of 1817» (1818) p. 166: «Groups of the *Oniscus ceti*, whale-louse, attached to the epidermis, particularly about the fins and anus»; p. 196: «immense groups of the *Oniscus ceti* attached to the under lip and to the under part of the fins» (Talen er begge Steder om Nordhvaler). Scoresby: «An account of the arctic regions» etc. Vol. I. (1820) p. 543: «This little animal (*Oniscus ceti* L., *Larunda ceti* Leach), about  $\frac{1}{2}$ " in diameter, firmly fixes itself by its hooked claws on the skin of the *Mysticetus*. It is found principally under the fin or in other situations, where the skin is tender, and where it is not liable to be dislodged». Parry «Journal of a third voyage for the discovery of a northwest passage» (1826) p. 118 (af en i Juni Maaned ved Port Bowen dræbt «Hval», uden Tvivl en Nordhval); Dewhurst: «The natural history of the order Cetacea and the oceanic inhabitants of the arctic regions» (1834) p. 199: «and like most other animals the whale is tormented with a species of louse (*Oniscus ceti* L.), peculiar to itself, which adheres so strongly to the skin, that it will sooner be torn asunder than be compelled to let go its hold. The fins, the lips, the parts of generation, and other parts of the body which are most protected from friction, are chiefly infested with this parasitical insect. The bite is extremely painfull, and they are most troublesome in that season, when the whale is in heat».

<sup>2)</sup> Der citeres undertiden endnu en Afbildning af Leach i «Supplem. Encycl. Brittan.» (t. 21). Jeg har ikke havt Lejlighed til at efterslaae dette Værk; men til det i min Besiddelse værende Exemplar af samme Forfatters «a general arrangement of the classes Crustacea, Myriapoda and Arachnides» etc. (Linnean Transactions Vol. XI), hvilket Exemplar i sin Tid af Forfatteren selv er tilsendt Schweigger, er der heftet 7 Tavler med kobberstukne Afbildninger af Leddyr, som jeg har Grund til at antage høre til ovennævnte «Supplem. Encycl. Brittan.» Paa den første af disse Tavler er der, med Underskrift: *Larunda ceti*, givet kjendelige, om end ikke særdeles gode Afbildninger af Han og Hun (ovenfra og nedenfra) af *Cyamus mysticeti*. — For saa vidt muligt at gjøre rede for alle erkendelige Fremstillinger af *Cyamus*-Arter, har jeg ikke villet undlade her at berøre ogsaa dette, om det end i og for sig er temmelig uvæsentligt.

Art, har jeg anseet det for rigtigst at lade Artsnavnet «*ceti*» falde aldeles bort, for at undgaae al den Tvetydighed eller rettere Flertydighed, hvortil det har givet Anledning; det er efterhaanden bleven tillagt ikke mindre end 4 forskjellige Arter. At kalde Nordhvalens Art fremtidig for «*mysticeti*» i Stedet for «*ceti*», er i al Fald en saa nærliggende og lemfædig Ændring, at jeg haaber at den vil blive godkendt af Zoologerne<sup>1)</sup>. — At den anden nordatlantiske Sletbag: «Nordkaperen» eller «Sarden» (*Balæna glacialis*) eller *biscayensis*) ligeledes nærer eller nærer en Art af denne Slægt, om hvilken der dog ikke vides andet end netop dette samme, er ligeledes berørt i det foregaaende.

## 2. *Cyamus monodontis* Ltk.

(Tab. I, fig. 2.)

*distinguitur a C. mysticeti, cui valde affinis, statura minore, branchiis brevioribus, caput haud superantibus, cornu interno appendicum branchialium primi paris marium obsoleto, manibus pedum primi paris in feminis fere edentulis, antennis brevioribus.*

Størrelse: Hannen 11<sup>mm</sup> lang, 5½<sup>mm</sup> bred; Hunnen 8<sup>mm</sup> lang, 4½<sup>mm</sup> bred.

Opholdssted: paa Narhvalen (*Monodon monoceros*), dels og især paa Kroppen og Halen, dels omkring Roden af Stødtanden hos Hannen, sammen med *C. nodosus* m.

Denne Art staaer saa nær ved *C. mysticeti*, at det er overflødig at beskrive den i alle Enkeltheder: Legemsformen og Dyrets almindelige Udseende (dets Habitus) ere ganske de samme som hos den nævnte Art; først ved en omhyggeligere Sammenligning overbeviser man sig om, at der er konstante Forskelligheder mellem dem; det vil være tilstrækkeligt at anføre disse. Først Størrelsen; af en stor Række Exemplarer er den største Han ikke større end de største Hunner af Nordhvalens Hvallus — 11<sup>mm</sup> lang og 5½<sup>mm</sup> bred — og de største Hunner kun 8<sup>mm</sup> lange og 4½<sup>mm</sup> brede. Gjællerne ere dernæst kortere: hos den voksne Han naaer det første Par allerhøjest til Enden af Hovedet, det andet kun til dettes Grund; Forholdet er altsaa her omtrent som hos Hunnen af *C. mysticeti*, med hvilken jo Hannen af *C. monodontis* ogsaa stemmer i Størrelse. Hos Hunnen af denne Art naaer derimod det første Gjællepar kun til midt paa Hovedet og det andet lidt ind paa anden Kropring eller, allerhøjest, til Hovedet. Tandene paa Hannens første Beenpar er lille, men dog tydelig. Bigjællerne forholde sig som hos *C. mysticeti*, kun er det indre Horn paa det forreste Par reduceret til en lille Torn eller Knude eller mangler ganske. Af Torne paa Kroppens Underside findes 4 under syvende, 4 (6) under sjette, men ingen under femte Ring, hvor de dog hos lige store Exemplarer af *C. mysticeti* altid ere tydelige nok. Hos Hunnerne af *C. monodontis* findes der paa Bugsiden af tredje og fjerde Ring foruden Æggepladerne en

<sup>1)</sup> At jeg ikke kan indrømme Rigtigheden af det Ræsonnement, i Kraft af hvilket Dr. A. Brandt forkaster dette Forslag, anseer jeg det for overflødig yderligere at begrunde.

enkelt (halv) Bigjælle af Form som en spids Knude eller tyk Torn, paa hver Side; paa femte en Knude paa hver Side af Vulva, paa sjette 4 (6) Torne, paa syvende to. Første Beenpars Haand har i det højeste Spor til en Tand, ofte ikke engang det. Endnu maa anføres, at de øvre Følere hos denne Art i det højeste naae lidt ind paa anden Kropring, naar de bøjes tilbage; deres Form varierer i øvrigt en Deel hos Hannerne, hvor de snart ere længere og finere som hos Hunnerne, snart paafaldende korte og tykke. Tornene paa Bagbenenes Hofter ere lige saa tydelige som hos *C. mysticeti*.

Hos mindre Hanner (af 5<sup>mm</sup>s) Længde er den nys nævnte Tand paa første Beenpars Haand forsvunden, og de bageste Bigjæller ligesom de forreste kun dannede af eet Horn. Hunner af samme Størrelse have allerede Spor til Æggeplader og kunne desuden kjendes fra Hannerne derved, at tredje og fjerde Kropring ikke som hos disse er mindre udviklede end de andre. Ved en Størrelse af 4<sup>mm</sup> ere Bigjællerne forsvundne og en ydre Kjønsskjel ikke til at opdage; og i en endnu yngre Alder (2<sup>mm</sup>) have de det for Slægtens Unger almindelige Udseende, næsten kugledannede, blæreagtige Gjæller o. s. v. og ville aabenbart neppe være til at skjelne fra Ungerne af andre Hvallus-Arter.

Talrige Sendinger fra Etatsraad Olrik, Distriktslæge Pfaff, Kolonibestyrer Fleischer o. fl. a. af Narhvalens Hvallus have tilvejebragt et temmeligt rigt Materiale af denne Art, som beboer Narhvalen sammen med *C. nodosus*. I Analogi med Roussel de Vauzèmes Iagttagelser, ifølge hvilke Sydhvalens forskellige *Cyamus*-Arter tildels i det mindste holde sig til forskellige Regioner af Hvalens Overflade, kunde der være en vis Sandsynlighed for, at *C. nodosus* og *C. monodontis* heller ikke levede mellem hinanden paa Narhvalen; og denne Formodning styrkedes derved, at mellem en stor Mængde Exemplarer, som Olrik og Fleischer samlede ved Grunden af dette Dyrs Stødtand, paa forskellige Individuer og til forskellige Tider, var der ikke en eneste *C. monodontis*, men lutter *C. nodosus*; hvorimod de af Pfaff tidligere paa forskellige Steder af Narhvalens Luffer, Krop og Hale samlede Hvallus alle viste sig at være *C. monodontis*, hvilken Art endelig ogsaa oftere er nedsendt for sig alene som tagen af Narhvalen, men uden nærmere Angivelse af, hvor paa dennes Legeme; een Indsender (Kolonibestyrer Andersen) angav udtrykkelig om de af ham nedsendte *C. nodosus*, at de kun forekom ved Tandroden af Narhvalen. Jeg formodede derfor længe, at *C. nodosus* kun forekom paa dette bestemte Sted, ved Grunden af Narhval-Hannens lange Stødtand, og altsaa kun hos det ene Kjø, *C. monodontis* derimod andetsteds paa Kroppen og formodenlig hos begge Kjø. De senere Aars Erfaringer have imidlertid tvunget mig til at opgive denne Formodning. I 1863 nedsendte Hr. Fleischer et Glas med 2 *Cyami* med Paaskrift, at være tagne af en Narhval «ved Tænderne»; det var et Exemplar af hver Art! Den som Følge deraf til Hr. F. udgaede Opfordring om at skaffe Oplysning om dette Forhold, besvaredes ved i 1865 at sende et Glas med Hvallus, tagne ved Roden af Narhvalens Tand, og et andet med disse Snylttere, tagne af

dens Krop; det første indeholdt *C. nodosus* i Hundredevis, men derimellem dog tre *C. monodontis*; det andet en stor Mængde *C. monodontis*, imellem hvilke der dog var i det mindste seks *C. nodosus* (jeg tager her kun Hensyn til de Exemplarer, der vare saa udviklede, at deres Bestemmelse var let, ikke til Ungerne); samt i 1866 to Glas, det ene med «Tand-Utøj af Narhvalen»: begge Arter i omtrent lige Antal; det andet med «Stjert- og Krop-Utøj: især *C. monodontis*, med et ikke ringe Antal af *C. nodosus*. Mellem et Par hundrede Cyamer «fra Tandens Rodende», nedsendte af Hr. Pfaff i 1863, vare de 7 *C. monodontis*, Resten *C. nodosus*. Resultatet heraf synes i det højeste at kunne blive, at *C. monodontis* især forekommer paa Narhvalens Krop og Hale, *C. nodosus* især ved Grunden af Stødtanden, dog saaledes, at ingen af dem er bunden til denne Fordeling, men at de begge kunne forekomme blandede imellem hinanden. Begge Arter synes at være hyppige, d. e. tilstede i stor Mængde paa de af dem plagede Hval-Individer, men om alle eller de fleste eller kun enkelte Narhvaler ere hjemsogte af disse Snyltere, er mig ubekjendt<sup>1)</sup>.

Mangen Naturforsker, der ellers har vanskeligt ved at tænke sig, hvordan en Art skulde kunne omdannes til en anden gennem «forandrede Livsvilkaar», vilde maaske nok kunne gaae ind paa denne Tanke for nærbeslægtede Snyltedyrs Vedkommende. Hvorfor skulde samme Snylter ikke kunne leve paa Nordhvalen og Narhvalen, der tilmed noget nær have samme geografiske Udbredning, som ægte Ishavsdyr? Hvad ligger nærmere end at antage, at *C. monodontis* er en for Narhvalen ejendommelig Dværgform af *C. mysticeti*, opstaaet ved dennes tilfældige Overflyttelse paa Narhvalen, eller omvendt *C. mysticeti* en højere og fyldigere Form af *C. monodontis*, fremkommet ved dennes Overførelse paa Ret-hvalen? Noget saadant er selvfølgelig meget tænkeligt, men denne Mulighed eller Sandsynlighed bør dog ikke have til Følge, at den ene opføres som en Afart af den anden, saa at deres specifikke Selvstændighed miskjendes.

### 3. *Cyamus Kessleri* Brandt.

(Tab. II fig. 3.)

*distinguitur a C. mysticeti præcipue corpore angustiore, antennis superioribus brevioribus, caput longitudine æquantibus, branchiis (simplicibus) in utroque sexu caput longe superantibus, appendicibus branchialibus marium, spina ventrali horizontali suffultis, bicornibus,*

<sup>1)</sup> Flere af de med Polarhavets Natur fortrolige Forfattere kjende Hvallis hos Narhvalen, f. Ex. O. Reilly (l. c. p. 196): «the edge of the fleshy covering, embracing the root of the Monodons tooth was covered with insects of the same description» (∅: *Oniscus ceti*); Scoresby (l. c. p. 543): *Oniscus ceti*: «A similar animal, but smaller, is sometimes found on the body of the narwal.» Dewhurst (l. c. p. 259): (*Oniscus ceti*). «The narwal is liable to the annoyance of a similar but smaller animal.» At O. Reilly nærmest har *C. nodosus*, Scoresby nærmest *C. monodontis* for Øje, er i det mindste sandsynligt.

*elongatis, filiformibus fere, cornibus anterioribus nonnihil brevioribus, fæminarum simplicibus brevioribus, anterioribus crassis, posterioribus tenuibus, manibus pedum primi paris fere vel plane edentulis, secundi paris bidentatis, dentibus approximatis, anteriori brevior, annulis corporis posterioribus subtus inermibus, solo annulo penultimo fæminæ tuberculis quatuor armato.*

Størrelse: Hannen 12<sup>mm</sup> lang, 5<sup>mm</sup> bred; Hunnen 10<sup>mm</sup> lang, 5<sup>mm</sup> bred<sup>1)</sup>.

Opholdssted: «habitat in Sinu Metchigmensi, Maris Beringii, in Balænis» (Br.).

Citat: (1872) Alex. Brañdt: «Bericht über die Cyamiden des zoologischen Museums der Kaiserlichen Academie der Wissenschaften zu St. Petersburg» (Bulletin, t. XVIII p. 113—33)<sup>2)</sup> (*Cyamus Kessleri*, c. fig. xylogr.).

Da jeg af denne Art kun har havt Lejlighed til at undersøge et enkelt Par, som jeg skylder Dr. Brandts Velvillje, er det vel muligt, at jeg i den følgende Beskrivelse ikke ganske har kunnet holde ude fra hinanden, hvad der kun er individuelt, og hvad der udmærker Arten. Foruden til nedenstaaende korte Beskrivelse maa jeg derfor henvise Læseren til Dr. Brandts noget udførligere Skildring. Arten er i øvrigt ved en Række af gode Karakterer vel adskilt fra alle andre bekjendte *Cyamus*-Arter og navnlig fra *C. mysticeti*, som dog vel er den, den kommer nærmest.

Beskrivelse af Hannen. Legemsformen er temmelig smal og langstrakt, den største Brede ikke det halve af Totallængden, Indsnittene mellem Kropringene meget snevre, saa at disse næsten støde umiddelbart op til hinanden; anden Kropring er ikke paa-faldende stor; der er intet udmærket ved Formen af den eller af de to følgende (gjælle-bærende) Ringe, naar undtages at disse i det hele ere svagt udviklede og at deres bageste Sidehjørner løbe ud i en nedad og fortil bøjet Knude<sup>3)</sup>, der kommer til Syne bagved Gjællernes og Bigjællernes Fæste; de tre bageste Kropringe løbe paa hver Side ud i en mindre, rund Knude foran Benenes Fæste. Følerne ere korte, ikke længere end Hovedet, men af en temmelig kraftig Bygning. Det nedre Hjørne af første Beenpars Haand springer lidt frem, men en egenlig Tand er der næppe; andets to Tænder sidde temmelig tæt sammen (som hos *C. ovalis*), men her er den forreste kort og but, den bageste længere og spidsere. Gjæl-lerne ere tykke og lange (dobbelte saa lange som Kroppen er bred, men kortere end Totallængden), naae begge langt ud over Spidsen af Følerne. Bigjællerne ere dobbelte og begge Horn for-

<sup>1)</sup> De største Exemplarer i Petersborger-Museet ere lidet større:  $\bar{d}$  14<sup>mm</sup> l., 5<sup>1/2</sup><sup>mm</sup> br.,  $q$  11<sup>mm</sup> l., 5<sup>1/2</sup><sup>mm</sup> br.

<sup>2)</sup> Dette Arbejde er først blevet mig bekjendt i Aarets første Dage, længe efter at denne min Afhandling var forelagt Videnskabernes Selskab og afgivet til Trykken. Det indeholder foruden Beskrivelse og Afbildning af ovennævnte Art mere aphoristiske Bemærkninger om de andre Forfatteren bekjendte Arter (som Petersborger-Museet for største Delen havde modtaget herfra ved mig) og navnlig om disse Arters «ontophylogenetiske» Sammenhæng og formentlige Plads i Udviklingsrækken.

<sup>3)</sup> Ved at regne denne Knude for en Bigjælle foranlediges Dr. A. Br. til at tillægge denne Art tre-dobbelte Bigjæller; en Sammenligning med Forholdet hos andre Arter vil formentlig vise, at denne Opfattelse er mindre rigtig.

længede, næsten traadformede; det forreste (indre) Horn er dog en Deel kortere end det bageste (ydre); derimod er der ingen meget kjendelig Forskjel mellem første og andet Par; ved deres Grund sidder paa hver Side en vandret kegledannet Knude eller Torn <sup>1)</sup>. Derimod sees der ikke Torne paa Bugsiden af de følgende tre Led; de tre Par Bagbeen ere smækkre, men ikke meget sammentrykte; Hofternes fortykkede Bagrand danner just ikke en Torn, men dog en tydelig Knude.

Hunnen har forholdsvis lige saa lange Gjæller som Hannen (deres Længde lig med Kroppens, regnet fra anden Kropring), første Beenpars Haand er smækker, uden frem-springende Hjørne; de gjællebærende Ringe likke svagere end de følgende og uden om-bøjede Baghjørner; Bigjællerne ere tilstede, men enkelte, kortere end hos Hannerne, men længere end de ellers pleje at være hos Hunnerne, den forreste tyk, den bageste tynd; paa Undersiden af næstsids Kropring 4 tykke kegledannede Knuder.

Efter hvad Dr. Brandt, hvem Fortjenesten af denne Arts Indførelse i Videnskaben tilkommer, har oplyst, hidrøre Petersborger-Museets Exemplarer «fra den afdøde, som rejsende zoologisk Samler højt fortjente Konservator ved det nævnte Museum, E. Wosnes-sensky», som i Aaret 1846 plukkede den af en Hval «i Metschigmensky-Bugten, paa Asiens yderste Østspids, tæt ved Beringsstrædet». Der er Grund til at antage, at denne Hval var den Art, der benævnes «den lille Kulema», og som efter den Fremstilling, Aleu-terne give af den <sup>2)</sup>, maa være nær beslægtet med *B. australis* og *glacialis*.

#### 4. *Cyamus erraticus* Rouss. d. Vauz.

(Tab. III fig. 5.)

*distinguitur a C. mysticeto branchiis (simplicibus) longissimis, gracilibus, acutis, in utroque sexu caput superantibus, in maribus totum corpus cum capite æquantibus vel illis longioribus; appendicibus branchialibus in maribus bicornibus, cornubus fere æqualibus, in fæminis simplicibus dentatis; antennis superioribus, marium præcipue, longis validisque.*

Farven: vinrød (R. d. V.).

Størrelse: Hannen 12<sup>mm</sup> lang, 5½<sup>mm</sup> bred; Hunnen 10<sup>mm</sup> lang, 5<sup>mm</sup> bred.

Opholdssted: paa Sydhvalen (*Balæna australis*) «paa de glatte Dele af dennes Hud, ved Grunden af de hornagtige Knuder paa Hovedet, paa Finnerne, men især i Akselhulerne under disse og i Folderne omkring Gattet og Kjønsdelene; mere bevægelig — mindre stillesiddende — end *C. ovalis* og *C. gracilis*» (Rouss. de Vauz.).

<sup>1)</sup> Denne Dannelse kunde vække Mistanke om, at den paa samme Sted hos flere Arter, (f. Ex. *C. globicipitis*, *C. nodosus* og *Platycyamus Thompsoni*) siddende ganske lignende Torn dog maaskee ikke, som jeg i de følgende Beskrivelser har antaget, repræsenterer Bigjællerne eller disses ene Green.

<sup>2)</sup> Chamisso: Cetaceorum maris Kamtschatici imagines ab Aleutis e ligno fictas, t. XVII f. III.



## Synonymer og Citater:

- (1834). Roussell de Vauzème l. c. p. 259 tab. VIII fig. 20—23 (*C. erraticus*).  
 (1840). Milne Edwards: «Hist. nat. d. Crustacés» t. III. p. 113 (med Udelukkelse af alle Synonymer, paa nær det sidste) (*C. erraticus*).  
 (1842—43). Krøyer: «Naturh. Tidsskrift», 4de Bd., S. 479; Tab. V, f. 71—76 (*C. erraticus*).  
 (1843). Krauss: «Die südafrikanischen Crustaceen», S. 61 (med Udelukkelse af Citatet af Desmarest [*C. mysticeti*]; *C. erraticus*, «af en i Tafelbay fanget Hval, men mindre hyppig paa denne end *C. ovalis*».)  
 (1862). Spence Bate: «Catal. of Amphip.» p. 368 (*C. erraticus*; Diagnosen imidlertid fuldstændig urigtig).

Beskrivelse af en Han «fra Sydhavet<sup>1)</sup>». Længde 9<sup>mm</sup>, Brede 4<sup>1</sup>/<sub>2</sub><sup>mm</sup>. Legemsformen oval, temmelig flad, tredje og fjerde Kropring lidt mindre (kortere) end de andre ligesom hos *C. ovalis*, *mysticeti* etc. De øvre Følere stærke og lange, naae, naar de lægges tilbage, til fjerde Kropring. Første Kropring løber ud i en lille nedadrettet Torn eller Knude paa hver Side, ved Grunden af første Beenpar; anden i tre runde Smaaknuder (de to paa dens Forrand og ved dennes Sidehjørner, den tredje i Baghjørnet), tredje og fjerde hver i een. Første Beenpars Haand er bred, med to utydelige Tænder; andets har to stærke Tænder, adskilte ved en dyb Bugt. Gjællerne ere enkelte, tynde og spidse, meget lange (10<sup>mm</sup>), længere end hele Dyret, Bigjællerne tvehornede, med begge de spidse Horn lige udviklede. Bagbenene ere stærke og sammentrykte med lange Kløer; Hofterne have underneden hver sin stærke Torn ligesom hos *C. mysticeti*; paa Bugsiden af hver af de tre sidste Kropringe findes der to stærke Torne, paa næstsidste (sjette) desuden Spor til et Par meget smaa bagved det større.

Foruden det beskrevne og Tab. III fig. 5 i de to ydre Figurer afbildede Exemplar har jeg havt Lejlighed til at undersøge et andet lidt større Exemplar (12<sup>mm</sup> langt, 5<sup>1</sup>/<sub>2</sub><sup>mm</sup> bredt, Gjællerne 12<sup>1</sup>/<sub>2</sub><sup>mm</sup>) (efter Opgivende «fra Cayenne»<sup>2)</sup>), meddelt af Pariser-Museet, hvis Habitus stemmer noget bedre med Roussells Figur, derved at Kropringene ere adskilte ved videre Mellemrum; i øvrigt

<sup>1)</sup> Nærmere Oplysninger om fra hvilken Del af «Sydhavet» dette Exemplar er, foreligge desværre ikke. Paa de større Hudstykker (af *Balanus japonica*?), tæt besatte med talrige Cyamer (*C. ovalis* og *gracilis*), som tidligere fandtes i Universitetets fysiologiske Museum og som jeg i det følgende vil komme til at omtale igjen, har jeg forgjæves søgt efter *C. erraticus*; da den synes at leve mere for sig og ikke at blande sig mellem de to andre Arter, var der da heller ingen stor Udsigt til at finde den der.

<sup>2)</sup> Denne Lokalitetsangivelse er ganske vist meget paafaldende, da det ikke vides, at Sydhavets nogen- sinde nærmer sig saa lave Breder; jeg kan kun give den som jeg har faaet den. — At de her beskrevne Cyami ere samme Art som Roussells *C. erraticus*, seer jeg dog ikke Grund til at betvivle. Mit Materiale af denne Art er vistnok mindre godt og rigt end ønskeligt var; jeg har imidlertid troet at burde meddele, hvad jeg saa mig i Stand til at oplyse om den.

finder jeg ingen anden væsentlig Forskjel end at Tornene paa femte Kropring ere fire i Tallet, men aldeles rudimentære, hvilket vel kunde være dels en individuel, dels en Aldersforskjel. Exemplaret er afbildet i Fig. 5\* ♂. De tilhørende Hunner afvige hverken i Størrelse eller Karakterer fra den nedenfor beskrevne.

Hun (efter et Exemplar fra Tafelbay, meddelt af Prof. Krauss); Størrelse angivet ovenfor. Følerne noget finere og kortere, naae til tredje Kropring; denne og fjerde fuldkommen af samme Størrelse som de følgende. Gjællerne ere kortere (7<sup>mm</sup>); begge Par naae dog ud over Spidsen af Hovedet. «Tænderne» paa andet Beenpars Haand ere svagere end hos Hannen og førstes nedre Knude ikke tydeligt udviklet. Mellem Grunden af hver Gjælle og Æggepladerne sees en enkelt kort, flad, takket Bigjælle; Tornene paa Bugsiden af Kroppen og Bagbenene forholde sig som hos Hannen, kun ere de alle særdeles store og vel udviklede, i højere Grad endogsaa end hos Hannen; det mindre Par bagved det større paa den næstsidste Ring er forholdsvis mere udviklet.

Saavidt jeg kan see af et Citat hos Spence Bate og Westwood («British Crustacea» p. 86) har Gosse («Mar. Zool. I. p. 131») opført *C. erraticus* som engelsk, sandsynligvis uden Grund. Ligesom Milne-Edwards begaae de nævnte Forfattere den allerede af Krøyer rettede Fejl at forene denne Art og «*C. ceti*» (∴ *C. mysticeti* m.).

## 6. *Cyamus boopis* Ltk.

(Tab. III fig. 6.)

*differt a C. erratico, cui maxime affinis, præcipue corpore graciliore, annulisque ejusdem in maribus incisuris majoribus sejunctis, branchiis brevioribus longitudinem corporis haud æquantibus, antennis marium latioribus.*

Størrelse: Hannerne 11—12<sup>mm</sup> lange, 4—5<sup>mm</sup> brede; Hunnerne 7—8<sup>mm</sup> lange og 3—3½<sup>mm</sup> brede.

Opholdssted: paa den nordiske Pukkelhval eller Krepokak (*Megaptera boops*); om ogsaa paa andre *Megaptera*-Arter, er endnu nærmere at undersøge.

Synonym:

(1780). O. Fabricius: «Fauna Grönlandica» p. 253 n. 230 («mea exemplaria accepti in Balæna boope»; *Oniscus ceti*). (Beskrivelse meddeles egenlig ikke; der henvises til Pallas's Beskrivelse (af *C. mysticeti* m.) og tilføjes kun nogle Bemærkninger om Farven<sup>1)</sup> og Opholdsstedet, samt at Hovedet er smallere

<sup>1)</sup> Farven angiver O. Fabricius at være «brun paa den forreste, hvid paa den bageste Halvdeel af Legemet». Hvis denne Angivelse er taget af et tørret Exemplar — hvilket vel ikke er usandsynligt — er den selvfølgelig uden Betydning. — Fabricii efterladte Manuskripter («Zoologiske Samlinger eller Dyrbeskrivelser», Store Kongl. Bibl., Ny Kongl. Saml., Nr. 322) give ingen nærmere Oplysning. Det hedder, 1ste Hefte S. 64: «Paa denne Hval (∴ «Stubhvalen», *Balæna boops*) har jeg fundet et Slags Fiskebjørn, der suger sig fast i Huden eller hefter sig med sine store Kløer, der vel heller ikke kan være Hvalen behagelig».

end Pallas fremstiller det, og Bagbenene «tvetornede» (femora postica biaculeata), hvilket ikke er rigtigt).

Beskrivelse af en Han. Formen er forholdsvis smækker, og navnlig endnu smækkere end hos *C. erraticus*, som er den af de hidtil beskrevne Arter, som den ligner meest: Kropringene ere endogsaa videre adskilte fra hinanden end hos den ovenfor beskrevne større Han af hin Art. Hovedet er meget smalt og langstrakt og første Kropring løber ogsaa her ud i en lille Knude over Udspringet af første Beenpar; anden Kropring, som er temmelig lille, har ligeledes to afrundede Smaaknuder paa Forranden paa hver Side og en større i det bageste Sidehjørne. Tredje og fjerde Ring ere vidt adskilte, kortere, men ikke smallere end femte og sjette; deres bageste Sidehjørner danne ogsaa her en rund Knude. De øvre Følere ere af en særdeles kraftig Bygning, de to indre Led navnlig udmærkede ved deres Brede; hvor det inderste Led er bredest, er det ikke meget smallere end Hovedet; lagte tilbage ville de naae til tredje Kropring eller endog noget ind paa denne, ere altsaa lidt kortere end hos *C. erraticus*. Gjællerne ere lange — 7 à 8<sup>mm</sup> hos de større Exemplarer,  $\frac{2}{3}$  af Totallængden — og naae paa udvoksne Exemplarer, begge Par, ud over Hovedet, men ikke som hos *C. erraticus* (hvis Gjæller de i øvrigt ligne i Form) ud over de øvre Følere. Bigjællerne ere alle tvehornede og Hornene næsten lige udviklede ligesom hos *C. erraticus*, men i øvrigt af noget vekslende Størrelse hos forskellige Individuer, skjøndt altid forholdsvis mindre end hos den nævnte Sydhavs-Art. Første Beenpars Haand er bred med en tydelig Knude eller Tand; andet har to vidt adskilte Tænder, af hvilke den øvre (ydre) er spids, den nedre (indre) temmelig lille; dets Hofter løbe fortil, ligesom hos *C. erraticus* o. fl. a., ud i en pladedannet Forlængelse, som kløver sig i en større afrundet indre og en mindre, spids, ydre Knude. Der findes en Torn under Hoftens paa de tre Par Bagbeen og to smaae (mindre end hos *C. erraticus*) paa Bugsiden af sjette og syvende Ring, men ingen paa femte. Paa det tredjesidste Led af de tre sidste Beenpar danner det ydre Baghjørne en meget tydeligere Spids eller Torn end hos *C. erraticus*, hvor det kun danner et mere eller mindre fremspringende Hjørne. — Yngre Hanner have endnu smækkere Krop og Lemmer, kortere Gjæller og Følere og savne Bigjællerne eller have kun det ene (bageste) Horn af disse, alt efter Alderen; der findes hos dem endnu et Tornpar, paa Bugsiden af femte Ring, som senere forsvinder.

Hunnen er betydelig mindre end Hannen og i mange Henseender forskjellig fra denne, saaledes tredje og fjerde Kropring ikke mindre end de følgende eller i Formen synderlig forskjellige fra disse, Indsnittene mellem Kropringene snevrere, disse derfor tilsyneladende mindre vel adskilte fra hinanden, Gjællerne kortere ( $4\frac{1}{2}$ <sup>mm</sup> lange hos de største Hunner, hvis Maal ere angivne ovenfor), naae kun til Spidsen af Hovedet (de bagre) eller lidt ud over dette (de forreste), Følerne finere (om end af ret kraftig Bygning) og tillige lidt kortere (naae til tredje Kropring omtrent). Tænderne paa andet

Beenpars Haand ere lidet tydelige, især er den ydre paafaldende lidt udviklet i Sammenligning med, hvad der er Tilfældet hos Hannen. Tornene paa Bugsiden ere meget tydelige, forholdsvis mere udviklede end hos Hannerne, men i øvrigt fordelte paa samme Maade som hos disse, naar undtages, at der ogsaa findes et meget tydeligt Par paa femte Kropring, altsaa seks i alt. Ved Grunden af hver Gjælle er der en halv Bigjælle af lignende Form som hos *C. erraticus*, men uden Takker i Kanten.

De Exemplarer, som foreligge med udtrykkelig Angivelse af at hidrøre fra Pukkelhvalen (*Megaptera boops*), skyldes Etatsraad Olrik, Kaptajn Hammer, Sysselmand Smith og praktiserende Læge (tidligere Skibslæge) Hallas. Desuden har jeg selv fundet den siddende mellem «Hvalkopper» (*Coronula diadema*) paa Hud af denne Hval, og jeg antager overhovedet *C. boopis* for at være en temmelig konstant Snylter paa Krepokaken. Fabricius angiver, at de især findes «ved Lufferne, Ørerne (!), Navlen og Kjønsdelene». Sysselmand Smith skriver, at de fandtes «overalt paa Hvalen»; Hr. Hallas har derimod meddelt mig, at paa den af ham undersøgte Pukkelhval, som fangedes i Myrebugten ved Island i Sommeren 1867, fandtes disse Hvallus i Rynkerne ved Grunden af «Hvalkopperne», men kun paa Halefinnen<sup>1)</sup>, ikke paa de andre Steder af Hvalens Hud, hvor de nævnte Balanider sad (Luffens Ydderrand, Bugfolderne, omkring Gattet o. s. v.).

Hvor nær end *C. boopis* i alle væsentlige Træk staaer ved *C. erraticus*, og hvor ringe Vægt Zoologer af den nyeste Skole maaskee ville lægge paa de udhævede Smaaafskjelligheder, af hvilke det ved Exemplarer paa lidt yngre Stadier end de beskrevne endog kunde være misligt at lade sig lede, maa dog den Omstændighed, at den ene lever paa Sydhvalen, den anden paa den nordiske Pukkelhval, i høj Grad styrke Opfattelsen af dem som to distinkte Arter. — Større Tvivl har jeg derimod med Hensyn til nogle paa ubekjendte Hvaler i den tropiske Deel af det stille Hav levende Cyamer, som jeg nu skal gaae over til at omtale, da jeg ikke anseer det for forsvarligt heelt at forbigaae dem med Tavshed, men om hvilke jeg hidtil ikke er naaet til fuldkommen Klarhed.

### ? *Cyamus pacificus* Ltk.

(Tab. III fig. 7.)

differre videtur a *C. boopi*, cui figura, spinis coxalibus inferioribus etc. maxime affinis, branchiis nonnihil longioribus, spinis anguli externi postici articuli tertii pedum posteriorum (V—VII) marium indistinctis, ventralibus fæminarum longioribus.

Størrelse: Hannen 9<sup>mm</sup> lang, 3<sup>mm</sup> bred; Hunnen 7<sup>mm</sup> lang, 3<sup>mm</sup> bred.

? Varietet: Sp. Bate: «Catalogue of Amphipod. Crustac.» p. 366 t. 58 f. 2 (*Cyamus ceti*) (efter et c. 8<sup>mm</sup> langt mandligt Expl. fra «Talcachuna» i Pariser-Museet<sup>2)</sup>).

<sup>1)</sup> Jfr. Videnskabel. Medd. fra den naturhist. Forening for 1857 S. 176.

<sup>2)</sup> Jeg har havt Lejlighed til at sammenligne dette Original-exemplar til den af Sp. Bate (meget vilkaarligt) som «*C. ceti*» afbildede Art, hvilket velvilligt har været mig overladt i dette Øjemed. Sp.

Opholdssted: paa Hvaler (af ukjendt Slægt og Art) i det stille Hav, ved den amerikanske Side (Panama, Talcahuano?).

Jeg nødes til — i det mindste provisorisk — at optille denne Art paa to Exemplarer, en Han og en Hun, «fra Panama», som jeg skylder Museet i Paris og særligt Hr. Dr. Alphonse Milne-Edwards. Sammenlignes Hannen med Hannen af *C. boopis*, vil man finde, at den i sit Habitus, i alle almindelige Formforhold, kommer den nordiske Art overmaade nær, men tillige at dens Gjæller ere endnu længere — de naae her ud over Spidsen af de fremstrakte øvre Følere og ere overhovedet ikke meget kortere end Legemets Totallængde — at Tornene i det ydre Baghjørne af de tre sidste Beenpars mellemste (tredjesidste) Led er mindre tydelig og andet Beenpars nedre Haandknude lidt mere udviklet. Hunnen afviger fra den tilsvarende Form af *C. boopis* især ved at have de tre sidste Beenpar smækkere og Tornene paa Kropringenes Bugside, især paa de to sidste længere; Tornene i det ydre Baghjørne af Bagbenenes tredjesidste Led ere derimod her lige saa tydelige som hos Hunnerne af *C. boopis*, og begge Knuderne paa andet Beenpars Haand lidt mere udviklede end hos denne. — Sammenlignet med *C. erraticus* synes Forskjellighederne at stille sig saaledes: Hannen af *C. pacificus* har en smækkere Bygning, bredere Indsnit mellem Kropringene, lidt bredere Følere, kortere Gjæller, mindre Bigjæller og slet ikke Spor til Torne paa Bugside af femte Kropring; Hunnen har en smallere Krop, smækkere Bagbeen, lidt kortere Gjæller, sex Bugtorne i Stedet for otte, og tydeligere Tornspidser i Baghjørnet af Bagbenenes tredjesidste Led. Yderligere Sammenligninger, anstillede paa et større Materiale, ville imidlertid være aldeles nødvendige for at bestemme Grændserne mellem disse Arter.

Saa længe man ikke veed, hvilken Hval-Art der fostrer «*C. pacificus*», mangler der et væsentligt Moment til dens Bestemmelse. Af geografiske Grunde ligger det maaskee nærmere at henhøre den til *C. erraticus*, men i andre Henseender staaer den nærmest ved *C. boopis*. Er det maaskee Kaskelottens ellers ubekjendte Hvallus, som her foreligger? Eller er den tagen af en *Megaptera*-Art i det stille Hav? Den Erfaring, at en fra Museet i Kap og altsaa sandsynligvis fra en eller anden sydlig Hval-Art — uden Tvivl en *Megaptera* — hidrørende *Coronula*-Art ikke er til at skjelne fra *C. diadema* af den nordiske

---

Bates Figur er ikke heldig. Fra mine typiske *C. pacificus* afviger den i Virkeligheden kun ved at være lidt smallere (Længde  $8\frac{1}{2}$  mm, Brede  $2\frac{1}{2}$  mm), Gjællerne kortere ( $5\frac{1}{2}$  mm, naae ikke til Føler-spidserne), Bigjællerne overmaade smaa og tredje og fjerde Kropring uden tydelige Sideknuder. Foreløbig henfører jeg den til *C. pacificus* som Varietet af denne; heldigvis er den i Virkeligheden navnløs, da Navnet *C. ceti* ikke med nogen Ret kan tilkomme den; men førend det oplyses, paa hvilke Hval-Arter den og den ægte *C. pacificus* m. leve, vil deres indbyrdes Forhold ikke kunne finde en afgørende Bedømmelse.

Pukkelhval (*Megaptera boops*) (jfr. S. 244, 49), giver mig Mod til ikke at finde det uantageligt, at *C. boopis* kunde forekomme paa det Stille Havs *Megaptera*-Arter; *C. pacificus* og dens Varietet(?) fra Talcahuano kunde da maaskee kun være at opfatte som Former af denne nordiske Art? Jeg er bleven ledet end mere ind paa denne Tanke ved to fra «Museum Godeffroy» modtagne yngre Hanner af en *Cyamus*, der uden anden nærmere Oplysning ere opgivne at være tagne af en Hval ved Tonga-Øerne (nogle endnu yngre Exemplarer ved «Rarotonga, Cooks-Øerne») og som kun ved de noget længere Bagbeen forekomme mig at afvige fra *C. boopis* af samme Størrelse; selv i Børstedstyret af de øvre Føleres sidste Led finder jeg ingen Forskjel. Med yngre Exemplarer af *C. erraticus* har jeg desværre ikke kunnet sammenligne dem<sup>1)</sup>. Idet jeg derfor aabent vedgaaer, at jeg ikke med Hensyn til disse Former er kommet til noget tilfredsstillende Resultat, skal jeg slutte Omtalen af dem med at udtale det Haab, at det snart maatte lykkes Andre at tilvejebringe et rigt Materiale med paalidelig Angivelse af «Fosterdyrene» og derved oplyse, om jeg har Ret i den, som det forekommer

<sup>1)</sup> I et lille Glas med Hvallus, som det tidligere Universitetsmuseum i sin Tid har faaet fra det daværende fysiologiske Museum uden nærmere Oplysning, var der, foruden nogle Exemplarer af *C. gracilis* og *C. ovalis*, nogle unge Exemplarer af en tredje Art, som jeg tidligere, da «*C. pacificus*» var mig ubekjendt, uden Betænkning maatte henføre til *C. boopis*. Den Omstændighed, at de laae i Glas med de to paa «*Balæna australis*» forekommende Arter, skulde dog snarest tyde paa, at de ogsaa hidrorte fra denne eller i al Fald fra en anden Sydhavs- eller Stillehavs-Art. For Unger af *C. erraticus* har jeg ikke kunnet ansee dem, saa maatte denne Art og *C. boopis* endnu som halvvoxne ikke være at skjelne fra hinanden, og det kan jeg ikke antage, førend jeg faaer bedre Beviser derfor; lige saa lidet rimeligt vilde det være at antage, at der paa Sydhavets Rethvaler (*Balæna australis* & sp. aff.) skulde leve endnu en fjerde, hidtil overseet eller med *C. erraticus* sammenblandet Art (*C. pacificus*?) — eller at denne maaskee paa en vis Form af Sydhavs-Sletbage træder i Stedet for *C. erraticus*. At fortabe sig i disse Gjetninger er imidlertid aldeles unyttigt, og jeg anfører selve hint i og for sig lidet betydningsfulde Faktum kun for ikke at forbigaae nogen Omstændighed, der mulig under andre Kombinationer kunde lede til, at der spredtes nyt Lys over Spørgsmaalet. — For ikke at slippe nogen Ariadnetraad, der kunde lede mig ud af denne Labyrinth af Usikkerhed, har jeg søgt Oplysning om, hvilke Hval-Arter der ere Gjenstand for Fangst ved Chiles Kyst, og Prof. Reinhardt har da havt den Godhed at meddele mig, at «i selve Bugten, hvorved Talcahuano ligger, er der aldrig drevet regelmæssig Hvalfangst; det var tvertimod forbudt at fange Hvaler der, fordi Strømningerne førte de afspækkede Hvaler ind paa Kysten, hvor de laae og stank. Men udenfor Bugten langs Kysten, paa Højden af Concepcion og Talcahuano, var der endnu i Tyverne og Begyndelsen af Trediverne mange Hvaler og megen Hvalfangst; navnlig fangedes Sydhavshvaler («Southern Right-Whales»), men Sydhavs-Hvalfangerne have stadig ogsaa taget «Humpbacks» (=: *Megaptera*) og «Sulphur-bottoms» (=: virkelige Finhvaler) naar Lejligheden tilbød sig». Jeg skal endnu kun erindre om, at den *Coronula*, hvori Eschricht mente at gjenkjende den nordiske «*Diadema balænaris*» (=: *C. diadema*), var taget af Krøyer ved Siden af et strandet Hvalskelet ved den chilenske Kyst (jfr. Naturhist. Tidsskrift IV S. 486). At E. kan have havt Ret, maa nu forekomme os mindre urimeligt, efter at vi, som ovenfor omtalt, have modtaget den ægte *C. diadema* fra Kap. Ganske vist er Forholdet mellem Hvalkopperne og Hvalen et andet end Forholdet mellem denne og Hvallusen (som er et ægte Snyltedy, hvad «Hvalkoppen» ikke er), og der kan derfor ikke med Sikkerhed drages nogen Slutning fra det ene til det andet; men der synes dog, som tidligere udviklet, at være en vis Analogi i Hvallusenes og Hvalkoppernes Udbredningsforhold.

mig, ikke ganske ud af Luften grebne Formodning, at der paa en eller flere af det stille Havs Pukkelhvaler lever en Hvallus-Art, der specifik neppe kan skjernes fra Krepokakens (*C. boopis*). Min egen Anskuelse er dog indtil videre den, at «*C. pacificus*» m. er en selvstændig Form, specifik forskjellig fra *C. boopis* og *C. erraticus*, men dannende et Bindeled mellem disse.

### 7. *Cyamus ovalis* Rouss. de Vauz.

(Tab. II fig. 4.)

*differt a C. mysticeti, cui forma similis, branchiis duplicibus, appendicibus branchialibus fæminarum nullis, marium filiformibus, elongatis, anterioribus simplicibus, posterioribus bicornibus; dentibus pedum secundi paris approximatis, anteriori vulgo longiore; coxis pedum posteriorum subtus antice haud in spinas productis.*

Farve: hvid (R. de V.).

Størrelse: Hannen 14<sup>mm</sup> lang, 7<sup>mm</sup> bred; Hunnen 11<sup>mm</sup> lang, 6<sup>mm</sup> bred.

Opholdssted: paa Knuderne paa Hovedet af Sydhvalen (*Balæna australis*) (R. de V.) og det nordlige Stillehavs Sletbag (*B. japonica*?).

Synonymer og Citater:

(1834). Roussell de Vauzème: «Mémoire sur le *Cyamus ceti*» («Annales des sciences naturelles, 2de série. Zool.» Vol. I p. 259, t. 8, f. 1—21; *Cyamus ovalis*).

(1835). Milne-Edwards: «Observations sur les changemens de forme» etc. («Annales des sciences naturelles», 2de série, Zool. Vol. III, t. 14 f. 13—14; *Cyame ovale*). (Udvoxen Hun og Unge af Rugeposen).

Guérin-Ménéville, «Iconographie» etc. «Crustacés», t. 28 f. 4 (Han) og 4a (Unge); (denne sidste Kopi efter Milne-Edwards, l. c. f. 14; de øvrige Figurer efter Roussell de Vauzème). (*Cyamus ovalis*).

(1840). Milne-Edwards: «Histoire naturelle des Crustacés», Vol. III p. 113 (*Cyamus ovalis*).

Milne-Edwards: «Cuvier, le Règne animal», grande édition illustrée («Crochard»), Crustacés, t. 63 f. 3.

(1843). F. Krauss: «Die südafrikanischen Crustaceen» S. 61 (*C. ovalis*, af en i Tafel-Bay dræbt Hval; ingen Beskrivelse; Størrelse 6 Linier; «meget hyppigere end *C. erraticus*»).

(1857). White: «A popular history of British Crustacea» p. 219 (*Cyamus ovalis*).

(1862). Spence Bate: «Catalogue of the specimens of Amphipodous Crustacea in the collection of the British Museum», p. 367, t. 58 f. 3 (efter et Exemplar fra Cap i Pariser-Museet) (*C. ovalis*).

(1866). Spence Bate and Westwood: «A history of British sessile-eyed Crustacea» p. 91 c. fig. (Han og Hun; Kopier af Roussell de Vauzème; Beskrivelsen ogsaa øst af fremmede Kilder).

(1871). Alex. Brandt: «Ueber die Haut der nordischen Seekuh (*Rhytina borealis* Ill.)» («Mémoires de l'académie impériale des sciences de St. Pétersbourg», VII série, t. XVII No. 7) S. 17—23, t. f. 17—19 (*Cyamus Rhytinae*) (Jfr. Sammes «Bericht über die Cyamiden» etc. S. 688—90: *C. ovalis*).

Beskrivelse af Hannen. Det største foreliggende Exemplar er 14<sup>mm</sup> langt og 7<sup>mm</sup> bredt. Legemsformen ligner meget den hos *C. mysticeti*; dog er anden Kropring forholdsvis længere og ved en Fordybning paa langs samt et bredt Indsnit i den stærkt buede Forrand ligesom deelt i to puklede Sidedele; den løber i hvert Sidehjørne ud i en tydelig Knude ligesom paa den nævnte Art af Nordhvalen. De øvre Følere ere omtrent saa lange som anden Kropring er bred og naae, naar de lægges tilbage, til tredje Kropring. Denne og fjerde ere ligesom hos *C. mysticeti* og de andre hidtil beskrevne Arter noget svagere end de følgende; den første løber, paa hver Side, baade fortil og bagtil ud i en tydelig Knude, den anden blot bagtil. Alle Benene ere meget stærkere sammentrykte end hos *C. mysticeti*, Kanten mellem deres to Flader derfor meget skarpere. «Tanden» paa første Beenpars Haand er mere eller mindre tydelig; andet Beenpars Haand meget stor, dennes to «Tænder» meget fremtrædende og stillede nærmere ved hinanden end f. Ex. hos *C. mysticeti*, den ydre mere spids og temmelig lang, den indre mere but og oftest lidt kortere, Bagbenenes Hoffer løbe fortil ud i en Plade med fremspringende Hjørner og fortykket Yderrand<sup>1)</sup>, men ikke som hos alle de hidtil beskrevne Arter i en Torn; derimod er der en lille Knude paa Undersiden af de to sidste Par Baghoffer<sup>2)</sup>. Benene ere i det hele langt mere bevægelige end hos *C. mysticeti* og kunne med stor Lethed drejes rundt; Drejningen finder Sted mellem andet og tredje Led. Undersiden af hver af de to sidste Kropringe kan have fire meget smaa (ofte aldeles utydelige) Knuder. Gjællerne ere lange, tynde, traaddannede og dobbelte, d. v. s. hvor der hos de andre Arter kun findes en, findes der her to, som ved deres Grund hænge sammen og fortsætte sig over i hinanden; den øvre Green er meget længere end den nedre. Den længere Green af første Par naaer ud over Hovedet, af andet til Enden af dette. Bigjællerne ere lange og tynde (omtrent saa lange som tredje og fjerde Kropring tilsammen); ved Grunden af de forreste Gjæller er der en, af bageste to saadanne Bigjæller. — En yngre Han (8<sup>mm</sup> lang, 3½<sup>mm</sup> bred) har kortere Gjæller; deres Længde er her kun saa stor som Kroppens Brede.

<sup>1)</sup> Det er denne Yderrand, som hos *C. mysticeti* fortil løber ud i Tornen; det er vel egenlig kun en Gradsforskjel, men den er dog opfattet nok.

<sup>2)</sup> Roussell de Vauzème afbilder et tredje Par paa femte Beenpar hos Hunnen: jeg har ikke seet dem.



Den største foreliggende Hun er 11<sup>mm</sup> lang og c. 6<sup>mm</sup> bred, følgelig lige saa stor som de største Hunner af *C. mysticeti*, forholdsvis (∴ i Forhold til Hannerne) altsaa større end hos denne Art. Hunnerne afvige (bortset fra de umiddelbart i Forplantningens Tjeneste staaende Dele) kun i følgende Punkter fra Hannerne: De gjællebærende Kropringe ere snarere større (længere) end kortere end femte; af disse Ringes Knuder er kun den i tredjes forreste Sidehjørne udviklet; Gjællerne forholde sig som hos Hannerne, men ere kortere: den længere Green af første Par naaer i det højeste til Enden af Hovedet, af andet Par til dettes Grund; Bigjæller mangle aldeles. Første Beenpars Haand har ogsaa her en mere eller mindre utydelig Tand, og Tornene paa Undersiden af de to sidste Kropringe ere tydeligere end hos Hannerne.

Skjøndt Whites korte Beskrivelse<sup>1)</sup> af hans *C. ovalis* ganske passer paa denne Sydhvalens hyppigste Snylter, kan man dog neppe uden yderligere Bevis antage, at denne Art virkelig er taget paa en ved Englands Kyster strandet (end sige hyppigere forekommende) Art, denne være nu den ægte *Balæna australis* eller ikke; White oplyser ikke noget om sin Kilde til denne noget paafaldende Optagelse af en af Sydhvalens Snyltere i den evropæiske Fauna, og Spence Bate, der kun støtter sig paa White, havde vistnok gjort bedre i at udelade den af sit Værk over de engelske Ringkrebs, hvor dens Optagelse sikkert vil afstedkomme nye Misforstaaelser<sup>2)</sup>. — Af den af Say<sup>3)</sup> beskrevne *C. abbreviatus*, tagen af en ubestemt «*Balæna*», uvist hvor, findes der Original-Exemplarer i «British Museum», efter hvilke Spence Bate har meddelt<sup>4)</sup> en ny Beskrivelse og en Afbildning; han tilføier, at den forekommer ham kun at være Ungen af *C. ovalis*. Under alle Omstændigheder vil man vel nu kunne definitivt stryge den Sayske Art af de sikre og erkjendelige Arters Tal.

Roussell de Vauzème skyldte vi den Oplysning, at *C. ovalis* lever sammen med *C. gracilis* paa *Balæna australis*, paa de brusktagtige Knuder, som Overhuden danner paa Hagen, Læberne og Overkjæben, men især i Nærheden af Blæsehullerne; der sidde Balænerne af *Tubicinella*-Slægten, og omkring dem samle atter Hvallusene sig i saadan Mængde, at Hvalens Hoved allerede i lang Afstand synes hvidt, naar den løfter det op til Overfladen. Ligesom *C. gracilis* — der ved sin klare gule Farve er let at kjende fra *C. ovalis* — forlader den ikke de hornagtige Knuder paa Hvalens Hoved. De Hvaler, hvorfra R. de V.

<sup>1)</sup> «Body much wider than in *C. ceti*; four pairs of branchial appendages in both sexes, those of third ring with a single short slender appendage at the base, those of the fourth ring with two of unequal length; lives in clusters on the hard projections of head of whale».

<sup>2)</sup> Saaledes omtaler Alex. Brandt (l. c. S. 20) uden videre *C. ovalis* som forekommende paa Hvaler ved «de britiske Kyster».

<sup>3)</sup> Journal of the academy of natural sciences of Philadelphia. Vol. 1 pt. 2, p. 392.

<sup>4)</sup> Catalogue of Amphipod. Crust. p. 367, t. 58 f. 4.

havde sine Cyamer, vare fra den sydligste Deel af Atlanterhavet mellem Falklands-Øerne og Tristan d'Acunha, og den i Tafelbay indstrandede, hvoraf Krauss fik sine Exemplarer, har vel ligeledes været den ægte *Balæna australis*; det samme gjælder vel om de Hvaler «from near Patagonia», af hvis Snyltere (*C. ovalis* og *gracilis*) Dr. Packard har havt den Godhed at sende mig nogle Stykker; ogsaa de, som Dr. Møller bragte Prof. Krøyer<sup>1)</sup> fra det danske Hvalfangerskib «Concordias» første Rejse kunne vel hidrøre fra den samme virkelige Sydhval (eller fra *Balæna antipodarum*, hvis de ligesom de *Coronula*'er, samme Skibslæge forærede Eschricht<sup>2)</sup>), ere tagne ved Ny-Seland); derimod vare de «udmærket smukke Stykker» af Sydhvalens «Krone» med Tubicineller og Cyamer (*C. ovalis* og *gracilis*), som tidligere opbevaredes i det fysiologiske Museum, efter hvad Eschricht anfører (l. c.) fra Farvandet ved Kamschatka, altsaa uden Tvivl af *B. japonica*, hvilket endelig ogsaa vil gjælde om de i det følgende omtalte af Wosnessensky sammesteds indsamlede Exemplarer, om hvis fuldstændige Identitet med *C. ovalis* R. V. jeg ikke kan nære nogen som helst Tvivl. Selv har jeg havt Lejlighed til at undersøge flere eller færre Exemplarer fra alle de nævnte Udbredningsbælter — fra Cap, fra Patagonien, Ny-Seland og Kamschatka, d. v. s. fra Havene i større eller mindre Nærhed af disse Punkter — uden at kunne opdage nogen Forskjellighed imellem dem. Vi staae altsaa her lige overfor to Alternativer: enten maa det være den samme Hvalart, som forekommer paa begge Sider af Linien i det stille Hav, saa vel som i den sydligste Deel af Atlanterhavet: ved Cap, Patagonien, Ny-Seland og ved Kamschatka; eller *C. ovalis* maa ligesom *Tubicinella balænaris* beboe baade den i den sydlige Deel af Atlanterhavet og af det stille Hav forekommende Sletbag (den egenlige Sydhval) og den, ved et bredt, varmt Havbælte derfra adskilte, i den nordlige Deel af det stille Hav levende *B. japonica*. Da det først nævnte Alternativ vel ubetinget vil blive forkastet af de med Hvalernes Artsadskillelse mere fortrolige Zoologer, bliver formentlig kun det sidste tilbage: at *C. ovalis* ikke alene, som hidtil antaget, beboer *Balæna australis*, men ogsaa *B. japonica* og muligvis andre af det stille Havs Sletbage, hvis saadanne gives (f. Ex. *B. antipodarum* Gray).

„*Cyamus Rhytinæ*“ I. F. Brandt.

Størrelse:  $\frac{1}{2}$  Tomme lang (Steller).

Opholdssted: paa det uddøde «Barkdyr» (den Stellerske Søko, *Rhytina borealis*) i Hudens Fordybninger, især paa Lufferne, Patterne, ved Gattet og Kjønsdelene (Steller).

<sup>1)</sup> Naturh. Tidsskr. IV Bd. S. 475.

<sup>2)</sup> Undersøgelser om Hvaldyrene. I. (Vid. Selsk. Skr. naturv. mathem. Afd. XI) S. 150 og 151.

## Citater:

- (1751). Steller: «Novi Commentarii Petropolitani», t. II, p. 298, 324 og 330.  
 (1753). — «Ausführliche Beschreibung von sonderbaren Meerthieren», S. 54, 97 og 106.  
 (1849). J. F. Brandt, «Symbolæ Sirenologicæ, quibus præcipue *Rhytina* historia naturalis illustratur» I. p. 153 («Mémoires de l'academie de St. Pétersbourg», VI. série, sc. natur. t. V) (*Cyamus* s. *Sirenocyamus Rhytina*).

Hvad Steller beretter om dette med sin Vært udryddede Dyr, er omtrent følgende: «Denne Søko plages af et ejendommeligt Insekt, en Slags Lus, der plejer at opholde sig i stor Mængde paa de rynkede Forlemmer, Patterne, Kjønsdelene, ved Gattet og i Hudens skrumpede Fordybninger. Hvor de gennemgaa begge Hudens Lag, opstaaer der Vorter af den udsivende Vædske. Disse Insekter tillokke Maagerne, som man derfor seer sætte sig paa Søkøernes Ryg og med deres Næb afplukke dem disse Lækkerbiskener. Disse Insekter ere i Almindelighed en halv Tomme lange, leddede, seksbenede, hvide eller gulagtige, gjennemsigtige; Hovedet er aflangt og spidst, større end et Hirsekorn; paa Panden bærer de to korte, leddede (*geniculata*),  $\frac{1}{2}$  Linie lange Antenner, og i Stedet for Underkjæbe have de to fine, toleddede, i Enden meget spidse og piggede (*clavata*) Smaaarme ligesom hos *Squilla*'erne [o: Caprellerne?]; Resten af Legemet dannes af 6 Ringe, en for hvert Par Been; disse Kropringe ere hvælvede paa Ryggen og  $\frac{1}{3}$  Linie (!) brede; dog er Brystringen [o: anden Kropring] dobbelt saa bred, hvorimod de øvrige blive smallere mod Halen. Fra Siderne af «Brystringen», der har Form som det halve af en Lindse («*dimidiam lentem refert*<sup>1)</sup>), udgaaer der et Par tykke toleddede Sakse, som hver ende med en bøjelig Klo (*aculeus*), hvormed de holde sig rigtig fast i Søkoens Overhud; de øvrige Lemmer ere smækkere og aftage efterhaanden i Længde, men ende alle med Kløer; de to bageste ere meget korte, udspringe fra den runde Halering [syvende Kropring?] og lede Dyrets Gang, naar det flytter sig.»

Det er maaskee nærmest Billedet af en Cyamide, der stiger frem for Indbildningskraften, naar man opmærksomt gjennemlæser denne Beskrivelse, men der er dog flere Omstændigheder, der udviske dette Billedes Omrids; at første Beenpar (*brachiola*) skildres som toleddede, og at andet Beenpar (*chelæ*) ligeledes beskrives som toleddede, kan maaskee forklares som en mere eller mindre undskyldelig Fejltagelse fra Beskriverens Side. Men var den virkelig kun  $\frac{1}{3}$  Linie bred<sup>2)</sup> (anden Kropring  $\frac{2}{3}$ ""), bliver Legemsformen yderst smækker, ikke som hos *C. gracilis*, med hvilken den ældre Brandt sammenligner den, men som hos en Caprellin; var det da maaskee snarere en Caprellin? De korte Følehorn ( $\frac{1}{2}$ "" ) saa vel som den Omstændighed, at Caprellerne («*Squillæ*») synes at have været Be-

<sup>1)</sup> Misforstaaet i den tyske Oversættelse.

<sup>2)</sup> Det gaaer naturligvis ikke an at tolke «bred» som «lang»; thi da vil Total længden kun blive 2 Linier i Stedet for 6.

skriveren vel bekendte Dyr, tale ikke derfor. Eller er der indløbet en fuldstændig Forvirring i Maalangivelserne? Og hvorledes er det at forstaae, at Steller kalder dem seksbenede? Det ligger vel nærmest at henføre dette Udtryk til de tre Par Bagbeen (af Forbenene omtales jo første Par som «Smaaarmene» og andet som «Saksene»); men Steller antyder jo tillige, at der var lige saa mange Beenpar som Kropringe, altsaa seks Par; og da han ikke med et Ord taler om, at to af disse Par havde en fra de andre afvigende Skikkelse, kunde der være en vis Sandsynlighed for, at Benene slet ikke manglede paa de gjællebærende Ringe (hvis Gjæller maaskee ikke let vare synlige fra oven og derfor havde unddraget sig hans Blik); det blev med andre Ord ikke en ægte *Cyamus*, men snarere en *Leptomera*-(*Proto*)-agtig Skikkelse eller i al Fald en Overgangsform mellem Cyamer og Capreller, der fremstiller sig for Tanken, saaledes som det ogsaa for længe siden er udhævet af J. F. Brandt, der hypotetisk henførte den til en egen Slægt, *Sirenocyamus*, med Hensyn til hvilken det dog endnu blev at undersøge, om ikke andre Arter af den endnu skulde leve som Snyltedyrr paa de endnu levende Søkøer: Dygongen og Manaterne.

Hvis der ikke fra denne Side kan kastes noget Lys over Stellers for sin Tid respektable, men ikke tilstrækkelige Beskrivelse, vil der altid kunne være meget delte Meninger om den rette Opfattelse af denne med sit «Fosterdyr» udryddede Cyamide. For ikke længe siden er Opfattelsen imidlertid bleven ledet i en uventet Retning ved en Opdagelse af Dr. Alex. Brandt. Han fandt i 1871 i Petersborger-Museets Magasiner et formentligt Stykke Hud af selve Barkdyret — hvorledes dette er kommet i Museet, er ganske ubekendt, fra Steller kan det i al Fald ikke hidrøre — og paa dette sad der en stor Mængde Exemplarer af begge Kjøen af en *Cyamus*, som Hr. Brandt paa Grund af den Overensstemmelse, som han finder mellem hint Hudstykke og Stellers Beskrivelse af *Rhytina*'ens Hud, anseer for at være den virkelige *Cyamus Rhytinæ* J. F. Brandt, og hvoraf han derfor har meddelt Beskrivelse og Afbildning. Her møder os nu den mærkelige Kjendsgjerning, at den formentlige *C. Rhytinæ* viser saa stor Lighed med *C. ovalis* — en af de skarpest udprægede og lettest kjendelige Hvallus-Arter — at det for Dr. A. Brandt selv stillede sig som tvivlsomt, om den er andet end en Afart af denne: ja, for saa vidt jeg maatte være i Stand til at fælde nogen Dom i Sagen, efter hvad derom af Hr. B. var meddeelt, vilde denne kun kunne blive den, at Hr. Br.s Diagnose er ude af Stand til at holde den ude fra *C. ovalis*, eller med andre Ord, den formentlige Barkdyr-Lus, *C. Rhytinæ* A. Brandt, er ikke forskjellig som Art fra Sydhvalens og den nordlige Stille-Havs-Sletbags *C. ovalis*<sup>1)</sup>. Det var visselig ikke det, der skulde ventes, hverken af Stellers Beskrivelse,

<sup>1)</sup> Siden dette nedskreves har Hr. Dr. Brandt havt den Godhed at sende mig nogle Exemplarer (2 Hanner, 1 Hun og nogle Unger) af de paa den formentlige *Rhytina*-Hud siddende Cyamer. Jeg har saaledes været i Stand til at lægge dem Side om Side med lige store Exemplarer af *C. ovalis*; jeg

eller af hvad der ellers er bekjendt om *Cyamus*-Arternes Fordeling o. s. v., og i Betragtning af denne Uoverensstemmelse mellem det med Grund ventede og det formentligt fundne, er det vel berettiget, om man forholder sig noget tvivlende lige over for dette sidste og ønsker det underkastet en nærmere Prøvelse, om ikke det omtalte Hudstykke dog maaskee simpelt hen kunde være, ikke af en *Rhytina*, men af en Bardehval og navnlig af *Balæna japonica*. En Kjendsgjerning, som Dr. Br. selv anfører i Slutningen af sin Afhandling, peger i samme Retning. I Petersborger-Museets Magasin fandt Hr. B. nemlig senere nogle smaa Hudprøver (indsamlede af afdøde Wosnessensky) af en ved Kam-schatka fanget «*Balæna mysticetus* (?: *japonica*?)», og disse Hudprøver, som «besidde en ikke ringe Lighed» med det ældre formentlig fra Barkdyret hidrørende Hudstykke, navnlig med sammes mindre knudrede Partier — og, som Dr. B. bemærker, erindre om Stellers Ord: «ejusmodi cuticula in nulla prorsus re mutata *Balænam* ambit, licet ejusdem nulla apud auctores fiat mentio» — ere tæt spækkede med Cyamider, som «bortset fra deres betydeligere Størrelse neppe ville være til at skjelne fra de formentlige Barkdyr-Lus»<sup>1)</sup>. — Saa vidt jeg skjønner er der ogsaa en overmaade stor Lighed i Udseende og Bygning mellem de af Dr. Brandt afbildede Huddele, der antoges at tilhøre *Rhytina*'en, og flere for mig staaende af Cyamer beboede og begnavede Hudstykker af det nordlige Stillehavs Sletbag samt af andre Hvaldyr, og det forekom mig derfor at være den rimeligste Løsning af alle Vanskeligheder, at antage, at det kun var et Stykke ægte Hvalhud, som Hr. Br. havde fundet henliggende uden nærmere Oplysning i Petersborger-Museet. Jeg henvendte mig imidlertid til vor kyndige Cetolog, Prof. Reinhardt, for at erfare hans Mening om dette Spørgsmaal, som jeg ikke besad særlig Sagkundskab nok til at bedømme; han har havt den Godhed at meddele mig, at «min Mistanke, at det fundne Stykke Hud turde være af en Hval (og nærmest da af en *Balæna*), forekommer ham vel begrundet og ikke modsiges af nogen af Enkelthederne i Dr. Brandts Beskrivelse»; og han tilføjer, at han «ikke

---

finder ikke en Gang saa megen Forskjel mellem dem, at jeg kunde holde dem ude fra hinanden som Varieteter. Indskæringen i Forranden af anden Kropring sees lige saa tydelig hos det ene af de 3 foreliggende Exemplarer af «*C. Rhytina*» som hos lige store Exemplarer af *C. ovalis*, og at den ikke er saa tydelig hos de andre, kan hidrøre fra Indtørringen. De «brune Skinner» paa Gjællerne ere vistnok en Følge af Indtørringen; maaskee kunne ogsaa Ar efter Beskadigelser i levende Live have givet Anledning til denne Særegenhed. Jeg finder saa stor Forskjel i Breden af første Beenpars Haand hos samme Individ af «*C. Rhytina*» (jfr. Fig. 4\*\* p<sup>1</sup> ♂), at der ikke kan være Tale om at benytte den til at adskille dem. Hos *C. ovalis* er den første Tand paa andet Beenpars Haand gennemgaaende lidt længere og lidt mere spids end den anden; men sammenlignes flere Hænder af «*C. Rhytina*», vil man endog hos samme Individ kunne træffe Forskjellen mellem Tændernes Længde større eller mindre (jfr. Fig. 4\* ♂ p<sup>2</sup>); og hos den foreliggende Hun er anden Tand den længste (jfr. Fig. 4\*\*\* p<sup>2</sup> ♀).

<sup>1)</sup> Af disse Cyamider har Hr. Brandt ligeledes havt den Godhed at sende mig et Par Exemplarer; det er to Hunner, ikke aldeles fuldvoksne, men i ingen Henseende forskellige fra lige store Hunner af *C. ovalis*. Tænderne paa andet Beenpars Haand ere nøjagtig lige store hos disse (jfr. Fig. 4\*\*\*\* p<sup>2</sup>).

seer, at der er noget i Vejen for at antage, at det fundne Stykke Hud er af Hovedet af en Rethval», hvorfra det, da det bærer enkelte Haar, nødvendigvis maatte hidrøre, hvis det overhovedet skulde have tilhørt et ægte Hvaldyr. — «Barkdyrets» Snylter — den være nu en Cyamide eller ikke — ere vi følgelig neppe komne nærmere i 1872 end vi vare det i 1849.

### 8. *Cyamus nodosus* Ltk.

(Tab. IV fig. 8.)

*distinguitur dorso nodoso (o: annulis corporis 3tio—7mo sulcis longitudinalibus in partes 2—4 gibbosas divisis); branchiis sat brevibus; appendicibus branchialibus brevissimis, simplicibus, conicis; manibusque primi paris edentulis, secundi paris bidentatis.*

Størrelse: Hannen 8<sup>mm</sup> lang, 3<sup>mm</sup> bred; Hunnen 7<sup>mm</sup> lang, 4<sup>mm</sup> bred.

Opholdssted: paa Narhvalen (*Monodon monoceros*), især paa Huden omkring Støtanden, men ogsaa paa andre Steder af Legemet.

Synonym:

(1789). «Zoologia Danica» Vol. III, p. 69; t. CXIX f. 13—17 (*Oniscus ceti*, med Udelukkelse af Citaterne).

Beskrivelse af Hannen: Legemsformen er temmelig smal, men ikke flad, de enkelte Ringe tykke og mere eller mindre puklede. Første Kropring er fuldstændig sammensmeltet med Hovedet, og anden frembyder intet mærkeligt; tredje og fjerde (som neppe ere kjendelig svagere end de følgende<sup>1</sup>) ere ved Længdefurer delte hver i fire, femte og sjette hver i tre, syvende utydeligt i to Pukler. Det bageste Sidehjørne af hver Ring (paa tredje og fjerde ogsaa det forreste) løber ud i en mere eller mindre tydelig, rund eller spids Knude. De øvre Følere have omtrent Hovedets Længde og en temmelig kraftig Bygning. Første Fodpars Haand er uden «Tand»; andet har derimod to smaa «Tænder». Gjællerne ere korte 2<sup>1/2</sup><sup>mm</sup> og trinde; det første Par naaer til Øjnene. Bigjællerne ere kegleformige og enkelte; de have egenlig ganske Karakteren af en ud til Siden rettet Torn, og kun Sammenligningen med andre Arter viser, at de svare til disses saakaldte «Bigjæller». Torne paa de bagre Kropringes Bugside findes ikke, eller ere i det højeste kun antydede som to stumpe Knuder paa hver af de sidste Ringe. Paa yngre Exemplarer forsvinde Kropringenes Længdefurer og Ryggen er ganske [glat; selvfølgelig ere Gjællerne her endnu kortere og Kropformen smækkrere. En ung Han af 4<sup>mm</sup> Længde er kun 1<sup>mm</sup> bred og har Gjæller af 1/2<sup>mm</sup>s Længde.

Hunnen er forholdsvis bredere og har tredje og fjerde Kropring noget større end hos Hannen, hvilken den for Resten ganske ligner. En lille spids Knude, som i Reglen sees ved Grunden af hver Æggeplade, mellem denne og Gjællstilken, svarer

<sup>1</sup>) Paa indtørrede Exemplarer træder dog ligesom hos andre *Cyamus*-Arter den svagere Udvikling af disse to Ringe stærkere frem.

uden Tvivl til Hannernes «Bigjælle». Hos unge Hunner (5<sup>mm</sup>) med kun halvt udviklede Æggeplader, mangler den endnu.

Efter de foreliggende Erfaringer maa *C. nodosus* forekomme i stor Mængde paa Narhvalen. Med Hensyn til dens Forekomst paa denne sammen med *C. monodontis* henvises til, hvad ovenfor under denne Art er anført. Jeg har dertil kun at føje, at for saa vidt det Navn (*C. Belugæ*), hvormed den har været benævnet herhjemme, og hvorunder jeg veed, at den er bleven meddeelt andre Samlinger, antyder eller vil fremkalde den Forestilling, at denne Hvallus tillige skulde leve paa «Hvidfisken» (*Delphinapterus beluga*), da er dette, saa vidt jeg har kunnet erfare, uhjemlet; eftersom Narhvalen og Hvidfisken ere meget nær beslægtede Dyr<sup>1)</sup> (langt nærmere Slægtninge end man maaskee ofte endnu antager), tør jeg dog ikke af den Omstændighed, at den vitterligt lever paa Narhvalen, drage den Slutning, at den ikke tillige kan leve paa Belugaen. Imidlertid har jeg ofte henvendt det Spørgsmaal til Mænd, der gennem langvarigt Ophold i Grønland vare fortrolige med dette Lands Natur, om de nogensinde havde seet «Lus» paa den egenlige «Hvidfisk» — et Dyr, hvoraf der aarlig fanges en 500 Stykker — og altid faaet et benægtende Svar, hvorimod de i Reglen meget godt kjendte Narhvalens «Utøj». Men jeg har tillige faaet en Oplysning (som i øvrigt allerede findes hos Fabricius, i «Fauna Grönlandica» p. 30 og 50), og som synes mig fuldkommen at kunne hæve den Misforstaaelse, som jeg antager har fundet Sted, nemlig at disse to Hval-Arter oftere forveksles i Grønland selv, fordi det grønlandske Sprog har en Fællesbenævnelse («Kelelluak») for dem begge; da denne nu af de danske Kolonister gjengives som «Hvidfisk», oversættes Belugaens grønlandske Navn («Kelelluak kernektok») ved «hvid Hvidfisk» og Narhvalens ved «sort Hvidfisk» («Kelelluak kakortok»). Exemplarer af Narhvalens Hvallus kunne derfor meget godt være blevne nedsendte som tagne af «Hvidfisken» («Kelelluak») og dermed oprindelig være meent «den sorte Hvidfisk» ɔ: Narhvalen<sup>2)</sup>.

Jeg kan dog her ikke lade uomtalt, at der tidligere i det fysiologiske (Eschricht'ske) Museum opbevaredes nogle faa unge Exemplarer af en Hvallus-Form, som skulde være tagne «in *Delphino sp.*» — desværre uden al anden nærmere Oplysning. Deres Længde er højst 4—4½<sup>mm</sup>. De høre aabenbart til den anden Underafdeling af *Cyamus-*

<sup>1)</sup> Jfr. f. Ex. Flowers Oversigtstavle over Hvalslægterne i «Trans. Zool. Soc.» VI (1869) p. 115, hvor *Beluga* og *Monodon* danne en af Tandhvalernes 5 Underfamilier (*Beluginæ*).

<sup>2)</sup> Dr. Brandt («Bericht» S. 699) anfører, at Petersborger-Museet i sin Tid har faaet nogle Exemplarer af *C. nodosus* fra afdøde Etatsraad Eschricht som «*Cyamus delphini globicipitis* fra Færøerne», og mener deraf at kunne drage den Slutning, at *C. nodosus* ogsaa forekommer paa Grindehvalen. Dette tillader jeg mig paa det bestemteste at betvivle; fandtes der end i det Eschrichtske Museum et Glas med et Stykke Hvalhud med hin eller en lignende Betegnelse, er der dog for mig ikke den ringeste Tvivl om, at dette beroede paa en Hukommelsesfejl eller Etiketforveksling, foranlediget ved at E. baade havde faaet Stykker af Grinde-Hvalhud fra Færøerne og af Narhvalhud fra Grønland med Cyamer. Det omhandlede Stykke er upaatvivlig af en Narhval og fra Grønland, med hvilket Lands Fauna E. jo i mange Aar stod i en meget livlig Forbindelse.

Slægten, hvortil *C. nodosus*, *gracilis* og *globicipitis* høre, og da begge Kjøen have to Tænder paa andet Beenpars Haand, er det nærmest med *C. nodosus* at de maa sammenlignes. De stemme ogsaa med denne Art ved de forholdsvis korte Gjæller og de enkelte, kegle- eller torndannede Bigjæller hos begge Kjøen, saa vel som ved Manglen af Knuder eller Torne paa Kropringenes Bugside, i øvrigt. Sammenlignes de imidlertid med Exemplarer af *C. nodosus* af samme Størrelse, viser det sig, at den paa «Delfiner» tagne Form er mindre smal, har længere Følere, de gjællebærende Ringe forholdsvis svagere, Gjællerne meget længere og tyndere, og i det hele bærer Præget af at være en Deel nærmere ved sin endelige Udvikling; Bigjællerne f. Ex. ere endnu ikke tilstede hos Exemplarer af Narhval-Lusen af denne Størrelse. Den foreliggende Delfin-Lus maa altsaa tilhøre en egen Art, som vel endnu ikke er kjendt i sin fuldt udviklede Skikkelse (en Hun af 4<sup>mm</sup>s Længde har endnu kun halvt udviklede Æggeplader), men om hvilken man i al Fald kan sige det, at den ikke bliver nær saa stor som *C. nodosus*, der dog er en af Slægtens mindre Arter. Da den endnu ikke vil kunne karakteriseres paa fyldestgørende Maade, og det desuden er ubekjendt, paa hvilken Delfin-Art den er tagen, har jeg ikke villet tildele den noget Artsnavn, men dog henlede Opmærksomheden paa Tilværelsen af en saadan Form, for kommende Forskeres og Forskningers Skyld. Sandsynligheden for, at den «Delfin», hvoraf den var tagen, netop kunde være Hvidfisken, er dog neppe meget stor. Med *C. Delphini* Guérin kan den heller ikke identificeres. (Om Bennetts lagttagelse af Hvallus paa «Delfiner» er talt i det foregaaende S. 242).

### 9. *Cyamus globicipitis* Ltk.

(Tab. IV, fig. 9.)

*distinguitur forma sat gracili; annulo corporis secundo maximo; manibus pedum secundi paris dente unico, ungui approximato; antennis superioribus validis, latis; branchiis brevibus; cornubus anterioribus appendicum branchialium in maribus elongatis branchiformibus, in fæminis vero deficientibus; spinis ventralibus valde conspicuis.*

Størrelse: Hannen 9<sup>mm</sup> lang, 4<sup>mm</sup> bred; Hunnen 6½<sup>mm</sup> lang, 2½<sup>mm</sup> bred.

Opholdssted: paa Grindehvalen (*Globicephalus melas*), paa Kroppen og ved Tænderne.

Synonym: Steenstrup: «Foreløbig Bemærkning om Forekomsten af en *Otione* og en *Cyamus* paa den færøske Grindehval (*Delphinus globiceps* Auct.)» («Videnskabelige Meddelelser fra den naturhistoriske Forening» for 1843, S. 95). (*Cyamus* sp. n.?)

Beskrivelse af Hannen. Formen er temmelig smal eller langstrakt; anden Kropring er meget stor og ligesom indskaaren fortil for at optage Hovedet, med hvilket



første Kropring er saa fuldstændig sammensmeltet, at den slet ikke kan erkjendes som egen Ring. Tredje og fjerde ere ubetydeligt mindre end de andre. De øvre Følere ere forholdsvis store (c. 3<sup>mm</sup>), dobbelt saa lange som Hovedet, men navnlig meget brede paa Grund af de to inderste Leds næsten kølleagtige Opsvulming; de nedre Følere ere meget smaae, uleddede. Første Beenpar er fint, sammentrykt, Haanden uden Tand; andets har kun een (alle andre bekjendte *Cyamus*-Arter med Undtagelse af *C. gracilis* have to), som sidder tæt ved Kloen; dets Hofte har en spids Knude, der vender lige opad og sees paa hver Side af Hovedet; ogsaa Hoftene af de tre Par Bagbeen løber fortil ud i en tydelig Spids eller lille Torn. Gjællerne ere korte; første Par naaer kun til Hovedet; men næsten lige saa store ere de under Bugen skjulte, aldeles gjælleagtige fire Bigjæller, som svare til det forreste (indre) Horn af de andre *Cyamus*-Arters saakaldte Gjællevedhæng eller Bigjæller<sup>1)</sup>; umiddelbart bag ved hver af dem sidder en horizontal Torn, svarende til de sædvanlige Bigjællers bageste (ydre) Green eller Horn. Under hver af de tre sidste Kropringe er der to stærke Torne, som ere rettede noget fortil. — Hos Ungerne forsvinde Bigjællerne, de egenlige Gjæller forkortes o. s. v.

Hunnen afviger fra Hannen (foruden ved Størrelsen) ved at mangle de egenlige Bigjæller (som her vel ere omdannede til Æggeplader), hvorimod de Torne, som repræsentere disses bageste Horn ere tilstede, samt ved at Tornene paa Bugsiden af femte Ring mangle, og endelig ved at de gjællebærende Kropringe aldeles ikke ere forskellige fra de følgende. I Henseende til Gjællernes Størrelse og Formen af første og andet Beenpar seer jeg ingen Forskjel mellem Dyr af begge Kjøen.

*Cyamus globicipitis* er nogle Gange bleven nedsendt fra Færøerne af Hr. Sysselman Müller, som har taget den paa Grindehvalen. Om den udelukkende eller kun fortrinsvis findes paa syge eller saarede og udmagrede Individuer, saaledes som det formodningsvis antydes i Prof. Steenstrups citerede lille Meddelelse, foreligger der ingen senere Erfaringer; men det synes rimeligt nok, da den kun er nedsendt faa Gange. Af de paa anførte Sted meddelte Kjendsgjerninger fremgaaer det, at den baade findes paa Kroppen og i Rynkerne omkring Tænderne.

Dr. Brandt har udtalt den Formodning, at *C. Delphini* Guér. er nær beslægtet med eller maaskee endog samme Art som *D. globicipitis* m. Umuligt er dette ganske vist ikke, men det vilde dog være meget urigtigt at restituere den Guérinske Benævnelse for Grinde-Hvallusen, saa længe det ikke med større Sikkerhed er paavist, at denne forekommer hos andre Grindehval-Arter, eller at vor nordiske Grindehval kan udvide sine Vandringer til de vestindiske Have. Det maa dog erindres, at der er iagttaget Hvallus hos en

<sup>1)</sup> Man kunde derfor ogsaa (skjøndt vistnok mindre rigtigt) beskrive Hannen af Grinde-Hvallusen som udstyret med dobbelte Gjæller og enkelte (torndannede) Bigjæller.

sydlig Grindehval-Art (*Gl. macrorhynchus*), og efter hvad vi nu kjende til Cyamidernes Udbredningsforhold, skulde det ikke undre mig, om dennes Parasit viste sig at være samme Art som *C. globicipitis*.

#### 10. *Cyamus gracilis* R. d. V.

(Tab. IV fig. 10.)

*distinguitur forma gracili; annulis corporis posterioribus lateraliter dentatis; manibus pedum primi et secundi paris in maribus adultis dente singulo, in fæminis plane edentulis; branchiis mediocribus, simplicibus; appendicibus branchialibus in maribus adultis duplicibus, minutis, in fæminis deficientibus; spinis abdominalibus nullis.*

Størrelse: Hannen 10<sup>mm</sup> lang, 3<sup>1</sup>/<sub>2</sub><sup>mm</sup> bred; Hunnen 8<sup>mm</sup> lang, c. 3<sup>mm</sup> bred.

Farven: «klar gul» (Rouss. de Vauz.).

Opholdssted: paa Sydhvalen (*Balæna australis*), paa Hovedets Knuder, sammen med *C. ovalis* (R. de V.), samt paa *B. japonica*?

Synonymer og Citater:

(1834). Roussell de Vauzème l. c. p. 229, t. 8 f. 24—25 (♂) (*C. gracilis*).

(1840). Milne-Edwards, «Hist. natur. d. Crust.» t. III p. 113 (*C. gracilis*).

(1862). Spence Bate: «Catalogue» etc. p. 366, t. 58 f. 1. (efter Exemplarer fra Cap i Pariser-Museet) (*C. gracilis*).

(1866). Spence Bate & Westwood: «British sessile-eyed Crustacea», Vol. II p. 94 f. 1 (Copi efter R. de V.) og fig. 2 (Copi efter «Cat. Amphip. Crust.» l. c?)<sup>1</sup>. (*C. gracilis*).

Beskrivelse af Hannen. Formen er langstrakt, smal, næsten lige bred overalt; Hovedet langstrakt; de øvre Følere smækkre og omtrent af Hovedets Længde; anden Krop-ring opsvulmet og større (længere) end de andre, men ikke indskaaren fortil; tredje og fjerde kjendelig, men ikke meget<sup>2</sup>) svagere end de følgende; paa hver Siderand af disse to Ringe sees to Knuder, som optage Gjællen mellem sig; paa femte og sjette tre saadanne Smaaknuder eller Spidser; paa syvende ere de igjen mindre tydelige. Første Beenpars Haand har hos den fuldt udvoxne Han en tydelig «Tand», og andets een «Tand» eller fremadrettet spids Knude ved Grunden af Kloen. Gjællerne ere simple, cylindriske, c. 4<sup>mm</sup> lange; fremstrakte ville de naae ud paa Hovedet; Bigjællerne ere dobbelte (tvehornede eller halv-

<sup>1</sup>) Den tredje Figur skal forestille en ung (uudviklet) Hvallus fra de britiske Have, som af White blev bestemt som *C. gracilis*; det er ene denne, saa vidt jeg skjønner, ubestemmelige Form, som har givet Anledning til Optagelsen af «*C. gracilis*» i den britiske Fauna.

<sup>2</sup>) Paa tørrede Exemplarer skrumpede disse to Ringe som sædvanligt forholdsvis mere ind end de andre; Figuren af Hannen, Tab. IV, er efter et tørret Exemplar — fuldt udvoxne Exemplarer i Spir. forelaae desværre ikke — og derfor neppe naturtro i dette Punkt. I Beskrivelsen har jeg derimod, hvad dette angaaer, holdt mig til de noget yngre i Spiritus opbevarede Exemplarer.

maanedannede), men smaa. Torne under Bugen savnes ganske. — Allerede hos Hanner af c. 8<sup>mm</sup>s Længde (som man let kunde begaae den Fejl at ansee for fuldt udviklet<sup>1)</sup>) er «Tanden» paa anden Beenpars Haand forsvunden, Bigjællerne utydelige og Forskjellen fra Hunnerne overhovedet mindre.

Hunnerne ere meget mindre, Kropringene i det hele mere eensartede, de gjællebærende navnlig ikke forskjellige fra de andre; ogsaa ere Gjællerne lidt kortere, og baade første og andet Beenpars Hænder aldeles uden Tænder eller Knuder; til Bigjæller finder jeg intet Spor. Allerede ved 6<sup>mm</sup>s Længde ere de to Kjøen saa eens, at det, naar Æggeplader eller Kopulationsorganer ikke ere udviklede, har været mig umuligt at afgjøre, hvilket af dem jeg havde for mig.

De foreliggende Exemplarer, om hvis Hjem noget nærmere er mig bekjendt, ere dels «fra Farvandene omkring Kamschatka», dels «from near Patagonia»; Artsens Udbredning er saaledes ganske den samme som for *C. ovalis*, og jeg kan derfor holde mig til, hvad ovenfor er anført (S. 270) for at begrunde den Mening, at begge disse Arter forekomme baade paa *Balæna australis* og paa *B. japonica*(?).

#### 11. *Platycyamus Thompsoni* (Gosse).

(Tab. IV. fig. 11).

*distinguitur corpore valde depresso, fere laminari; annulo primo corporis a capite bene sejuncto; pedibus primi paris secundi paris fere æquantibus hisceque antepositis; branchiis brevissimis conicis; appendicibus branchialibus in maribus minutis, spiniformibus.*

Størrelse: Hannen 6<sup>mm</sup> lang, Hunnen 8<sup>mm</sup>.

Opholdssted: paa Døglingen, saavel paa den almindelige (færøske) Døgling (*Hyperoodon rostratus*) som paa den bredpandede (*H. latifrons* Gr.).

Synonymer og Citater:

(1855). Gosse: «Mar. Zool. I p. 131» (*Cyamus Thompsoni*) (citeret efter Spence Bate).

<sup>1)</sup> Jeg havde undersøgt mange Hanner af *C. gracilis*, dels fra Cap, dels fra den nordlige Deel af det stille Hav, uden at støde paa Exemplarer med vel udviklede Bigjæller eller med Spor til Tandens paa andet Beenpars Haand, og vidste ikke at forlige dette med Roussells Afbildninger (der vel fremstille Bigjællerne som smaa, men dog tydelige, og antyde Tilstedeværelsen af en eller snarest to «Tænder» paa andet Beenpars Haand), da jeg maatte ansee mine Exemplarer for fuldt udviklede. Først da jeg fik et større Antal tørrede Exemplarer af Dr. Packard, af hvilke de fleste rigtignok ganske stemte med mine tidligere, men hvoriblandt der dog var enkelte noget større, der besad tydelige Bigjæller og en meget tydelig Tand paa det anførte Sted, blev det mig klart, at jeg tidligere kun havde havt Exemplarer for mig, der endnu ikke havde naaet Højdepunktet af deres Udvikling. Det er saadanne ikke fuldt udviklede Exemplarer, der have foreligget Dr. Brandt og givet denne Anledning til at yttre Tvivl om Rigtigheden af R. V.'s Afbildning, der jo heller ikke gengiver Haandformen godt, hverken hos yngre eller hos ældre Exemplarer.

- (1855). Gosse: «Notes on some new or little known marine animals», fasc. II. («Annals and Magazine of natural history», XVI (1855) p. 30—31, t. III f. 11) (*Cyamus Thompsoni*)<sup>1</sup>).
- (1857). White: «A popular history of British Crustacea» p. 219 (*Cyamus Thompsoni*); blot nævnt, med den urigtige Angivelse at være funden paa en «Delfin».
- (1857). Spence Bate: «A synopsis of the British Edriophthalmous Crustacea pt. I. Amphipoda» (Annals and Magaz. of natur. hist. 2d ser., t. XIX p. 152) (*Cyamus gracilis* Gosse; senere (ibid. XX p. 525) rettet til *C. Thompsoni* Gosse).
- (1862). Spence Bate: «Catal. of Amphipoda in the British Museum» p. 368, t. 58 f. 5. (Copi af Gosses Figurer) (*C. Thompsoni*).
- (1866). Sp. Bate & Westwood: «A history of british sessile-eyed Crustacea», II p. 96 (*C. Thompsoni*)<sup>2</sup>) (med Træsnit efter Gosses Original-exemplar i «British Museum», som var taget af William Thompson paa en «*Hyperoodon bidens*») (Synonymet «*C. Delphinii* Guér.» bortfalder).

Blandt de hidtil kjendte Arter af Hvallus indtager denne en meget isoleret Plads. Legemets og Lemmernes overordenlige Fladhed og næsten papiragtige Tyndhed giver den allerede et ganske eget Udseende eller Habitus; dertil kommer, at Hovedet her er meget tydelig afsnøret fra den første Kropring, og at det første Beenpar derfor ikke sidder under, men foran det andet, som det ikke giver meget efter i Størrelse; og endelig de uledede Kjæbefødders afvigende Beskaffenhed (Tab. IV f. 11 *pm*). Allerede Gosse gjorde opmærksom paa, at de opstillede Mærker for *Cyamus*-Slægten maatte ændres, hvis denne Art skulde optages i den. At opstille den som Type for en egen Slægt (jfr. S. 250), er vistnok fuldt berettiget eller rettere uundgaaelig nødvendigt. Da Hunnerne her — i Modsætning til hvad der er Tilfældet hos de ægte *Cyami* — synes at opnaae en betydeligere Størrelse end Hannerne, vil jeg begynde med en

Beskrivelse af Hunnen. Denne naaer en Længde af 8<sup>mm</sup> med en Brede af lidt over 3<sup>mm</sup>. Kroppens Omrids er en temmelig smal Oval; dens Fladhed og næsten papirtynde Beskaffenhed ere omtalte ovenfor. Kropringene ere tydeligt adskilte indtil henimod Midtlinien, ligesom hos andre Hvallus, med Undtagelse af de to gjællebærende Ringe (tredje og fjerde), som ere sammenvoksne med hinanden i en større Deel af deres Brede; en lille rund Grube paa hver Side af Midtlinien antyder dog den sædvanlige (og oprindelige?) Ad-

<sup>1</sup>) «Body about  $\frac{1}{6}$  of an inch in length. Five pairs of feet equally developed; all 5-jointed; all with the penultimate joint large and ovate. Third and fourth segments each furnished with a single small oval appendage.»

<sup>2</sup>) «Head triangular; antennæ very short; two middle segments of body narrower than the preceding and following. First and second pairs of legs equal in size, and not larger than the posterior pairs. Third and fourth segments with a single very short oval branchia on each side.»

skillelse. Første Kropring er ved en Skraafure paa hver Side skilt fra Hovedet; andens Bagrand har et fremspringende Punkt paa hver Side, omtrent midt imellem Benets Fæste og Ringenes Sammenstød; tredje en rund Knude i sit bageste Sidehjørne, og fjerde en lignende nær ved sit forreste. De øvre Følere ere korte og temmelig brede, saa lange omtrent som selve Hovedet. Første Beenpar er næsten lige saa udviklet som andet, og som dette fladtrykt og ligesom lappet; Haanden danner en flad skarp «Tand» paa den mod Kloen vendende Side. Første Beenpar bestaaer, som sædvanligt, af fire vel udviklede Led foruden Kloen, andet derimod kun af tre, af hvilke Hofteleddet fortil danner en stor dobbelt Flig eller tolappet Knude; Haanden har to stærke «Tænder». De tre Par Bagbeen ere ligeledes stærkt fladtrykte og sammensatte af fire tydelige Led; hvert Hofteled har bagtil (ligesom paa de to første Beenpar) et lille Indsnit, men desuden fortil og underneden (ved sin forreste Rand) to smaa Torne; det tredjesidste (mellemste) Led har ligeledes en lille Torn underneden, men ved det indre Baghjørne, og det næstsidste en svag Antydning til en Tand eller Knude paa sin Bagrand. Gjællerne ere korte, kegledannede, c. 2<sup>mm</sup> lange; det bageste Par naaer i det højeste til Forranden af tredje Kropring. Ved Grunden af hver af de bagre Æggeplader findes en lille Knude, og skjulte<sup>1)</sup> under hine Plader en lille cylindrisk eller kegledannet Bigjælle indenfor og foran hver af de virkelige Gjællers Fæste. Paa hver af de tre sidste Kropringe, ved deres forreste Rand, findes underneden to tydelige Torne, paa den sidste to smaa til, bagved de andre.

Hannerne synes altid at være mindre end Hunnerne; i en tidligere Række af Exemplarer, som Hr. Sysselmand Müller tog paa den almindelige Døgling, er ingen af Hannerne mere end 4<sup>mm</sup> lang (2<sup>mm</sup> bred), medens Hunnerne vare dobbelt saa store (8<sup>mm</sup> lange); i en senere Sending er Misforholdet mindre, idet Hunnerne ere højst 7, Hannerne indtil 6<sup>mm</sup> lange (2<sup>1/2</sup><sup>mm</sup> brede), og omtrent samme Størrelse have tre Hanner, som bleve tagne af en i Skaalefjorden den 29de Juni 1861 inddreven bred- og hvidpandet Døgling (*Hyperoodon latifrons*), og som jeg aldeles ikke har formaaget at skjelne fra Hannerne af den paa den almindelige Døgling forekommende Hvallus; tilsvarende Hunner bleve ikke nedsendte ved denne Lejlighed. De gjællebærende Ringe ere hos Hannen mindre end de andre (baade kortere og smallere) og ikke sammenvoksne og Gjællerne forholdsvis noget mindre. Paa Bigjællernes sædvanlige Plads sees her en lille ud til Siden rettet, spids Knude eller kegledannet Torn, paa hver Side af tredje og fjerde Kropring, ved Gjællens Grund. For øvrigt seer jeg ingen Forskjel mellem Han og Hun, bortset fra de egenlige Kjøn- eller Parringsredskaber.

Da Gosses *Cyamus Thompsoni* udtrykkelig siges at være tagen af en *Hyperoodon*

<sup>1)</sup> Der er derfor intet Hensyn taget til den i «Oversigten» («Synopsis») S. 250, hvad dog maaskee burde været Tilfældet.

*bidens*», og da Beskrivelsen og Afbildningen i væsentlige Punkter stemme med den foreliggende Døglingelus, maa denne være rigtigt henført til den af de engelske Faunister opstillede Art, hvoraf der dog kun synes at have foreligget disse Forfattere et eneste i «British Museum» opbevaret Exemplar, hvorefter saavel Gosses som Spence Bates Afbildning er udført; dette Exemplar har dog ikke, som den sidst nævnte Forfatter og hans Medarbejder antog, egenlig været i en «immature state»; det er en Han,  $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{6}$  lang, af en Størrelse altsaa, hvor dette Kjønn allerede har sin endelige, fuldt uddannede Skikkelse. Den Formodning, at *Cyamus Delphini* Guérin kunde være den udviklede Form til denne formentlige *Cyamus*-Unge, savner saaledes al Grund; den Guérin'ske Art (jfr. ovenfor S. 277) er en virkelig *Cyamus*, ikke en *Platycyamus*.

Efter hvad ovenfor er oplyst, maa det antages, at *Platycyamus Thompsoni* ikke alene beboer den almindelige Døgling eller Næbhval, men ogsaa den sjeldnere og mindre vel kendte bredpandede Døgling (*Hyperoodon latifrons*). Jeg maa beklage, at jeg ikke har kunnet slaae denne interessante Kjendsgjerning yderligere fast ved Undersøgelsen af den endnu ukjendte Hun af den bredpandede Døglings Hvallus.

---

Efterskrift. Netop som Slutningen af denne Afhandling skulde reentrykkes, modtager jeg Februarheftet af «The Annals and Magazine of natural history» for 1873, hvori findes aftrykt — efter Novemberheftet af «Proc. Calif. Acad. Sci.» for 1872 — korte Beskrivelser ved Hr. W. H. Dall, «U. S. Coast Survey», af tre Hvallus-Arter af Hvaler fangne ved Nord-Amerikas Vestkyst, hvilke Arter ville blive afbildede i det bebudede Værk af Capt. Scammon om det nordlige Stille Havs Hvaldyr. Den ene af disse benævnes *C. mysticeti* og lever paa de nordlige «Buehoveder», der ansees for at være den ægte *Balæna mysticetus*, i Nærheden af Berings-Strædet<sup>1)</sup>; der har kun foreligget Forfatteren 2 Hunner af denne

---

<sup>1)</sup> Ved i Anledning af Hr. Dalls Meddelelse at efterslaae de af Prof. Cope's udgivne Optegnelser af Capt. Scammon om Hvaldyrene ved Nordamerikas Vestkyst (Proceed. Acad. Natur. Sc. of Philadelphia, 1869), finder jeg dog (p. 34) under «Bowhead Whale, *Balæna mysticetus* Linn.» den Bemærkning, «all Bowheads found on this cruising ground (i: i Nærheden af Berings-Strædet, Nord og Syd for samme) are quite free from parasitic crustaceans, as well as barnacles». Der siges fremdeles (p. 50): «The Humpback (i: Pukkelhvalen, *Megaptera versabilis*) as well as all other whales except the Bowhead or Arctic Whale are infested with parasitic crustaceans, which collect about the head, particularly near the spoutholes, and if there are any scars and sores on the animals body, this vermin is sure to find them,» og det omtales, at der paa en ualmindelig mager Pukkelhval fandtes mange Pletter med dette «Ukræ», og at flere af disse «Pletter» havde en Udstrækning af 3—4 Fod; Hvalens Usselhed blev netop tilskrevet den usædvanlige Mængde, hvori disse «besværlige Skabninger» fandtes paa den. P. 60 omtales disse «crab lice» ogsaa hos Kaskelotten. I de udhævede Ord p. 50

Art; saa vidt jeg kan dømme af Beskrivelsen, synes det virkelig at være den ægte *C. mysticeti* m., som han har havt for sig. Den anden *C. Scammoni*, der lever paa «den kaliforniske Graahval» (*Rhachianectes glaucus* Cope) — en Rethval med korte Barder og adskilte Halshvirvler — er uden Tvivl en ny Art, der formodentlig vil være at indskyde mellem *C. ovalis* og *C. Kessleri*; enkelte Punkter i Beskrivelsen ere mig ikke klare, f. Ex. at hver Gjælle «ved sin Grund deler sig i to cylindriske spiralrullede Traade» (hvorved der, som det følgende viser, ikke er tænkt paa Bigjællerne). Af denne Art kjendes begge Kjøen; den tredje, *C. suffusus*, der lever paa en Pukkelhval (*Megaptera versabilis* C.) er derimod kun kjendt i det mandlige Kjøen; efter Beskrivelsen kommer den meget nær til min *C. pacificus* og vil muligvis falde sammen med denne; dog forstaaer jeg i saa Fald ikke, med hvad Ret Bagbenenes tredje Led siges at være «keeled above», eller Karakteren «no ventral lines on the posterior segments». Sættes «spines» i Stedet for «lines», bliver der Mening deri, men da maatte Tornene paa de to sidste Kropringes Bugside være oversete eller blevne utydeligere paa de Hr. Dall foreliggende Exemplarer, der unægtelig ere lidt større (længere) end mit; heller ikke stemmer det med Karakteren «body elongate», at Bredden angives til over det halve af Længden. Der kunde i øvrigt være omtrent lige saa god Grund til at tænke paa *C. boopis*. De bebudede nærmere Oplysninger om disse det Stille Havs Hvallus-Arter ville derfor være af ikke ringe Interesse i flere Henseender og paa en meget ønskelig Maade supplere de i nærværende lille Arbejde samlede Bidrag til Kundskab om denne Gruppe af Snyltedydyr.

#### Forklaring af Tavlerne.

Da Arternes Navne ere anførte paa Kobbertavlerne, og det tillige paa disse er angivet, hvilke Figurer, der forestille Hanner og hvilke Hunner eller Dele af disse, er en udførlig Forklaring vistnok overflødig. Skjøndt de anvendte Bogstaver vel ogsaa for største Delen forklare sig, selv, vil jeg dog ikke undlade at anføre, at

$a^1$  betyder de øvre Følere;

$a^2$  de nedre (mindre) Følere;

$p^1$  første } Beenpar eller sammes Haand;

$p^2$  andet }

$mp$  eller  $pm$ : Kjæbefødderne (Tab. I f. 2  $mp$  og Tab. IV f. 11  $pm$ );

$\alpha$  Bigjællerne;  $ov$  Æggepladerne;

synes at være udtalt, at ogsaa de virkelige Finhvaler have Hvallus; men derfor foreligger neppe nogen anden Erfaring, og Dall beskriver heller ikke nogen Finhval-Lus.

Jeg har endnu — i Anledning af hvad S. 262 er bemærket om Krepokak-Lusens Farve, at tilføje, at jeg senere har fundet en Optegnelse af Pastor Jørgensen, ifølge hvilken «af mange levende Exemplarer nogle vare aldeles brune, andre derimod aldeles hvide.»

sp Torne ved Bigjællernes Grund (Tab. II fig. 3♂\*; t Knude i det bagre Sidehjørne af de gjællebærende Kroppringe, af Dr. Brandt betragtet som hørende til Bigjællen);

p<sup>6</sup>: Sjette Beenpar (Tab. II fig. 3♀\*\* viser tillige Knuderne paa Undersiden af sjette Kroppring).

Tab. I fig. 2 ♂ a: første Føler af et andet Individ end det nedenfor afbildede, for at vise Variationen i Formen.

Tab. II fig. 4\*, 4\*\* og 4\*\*\*: Dele af de af Dr. Alex. Brandt for *C. Rhytinae* ansete Hvallus (*C. ovalis*); fig. 4\*\*\*\* af de af Wosnessensky indsamlede.

Tab. IV fig. 10 ♂ p<sup>2</sup> er af et yngre (men mandligt) Individ end Hovedfiguren (10 ♂).

Gjællerne ere overalt udfyldte med Punkter for at udhæve deres afvigende Beskaffenhed; det samme er ogsaa Tilfældet med de gjælleagtige Bigjæller hos Hannen af *C. globicipitis* (Tab. IV. f. 9 ♂).

Brøktallene under Hovedfigurerne angive, hvor mange Gange disse ere forstørrede; den naturlige Størrelse af de i anden Maalestok afbildede Enkeltheder vil let kunne bedømmes derefter.

Det bedes ogsaa bemærket, at Bagbenene ikke paa alle de afbildede Exemplarer ere strakte eller spilede lige stærkt ud til Siderne, hvilket kunde fremkalde en urigtig Opfattelse af enkelte Former som værende mere kortbenede, end de i Virkeligheden ere det, og end de andre Arter, i Selskab med hvilke de ere fremstillede.





# Sur les Cyames ou poux des Baleines

par M. Chr. Fr. Lütken.

(Voir pag. 231—283).

Dans le mémoire que j'ai présenté sur cette matière à la Société Royale des Sciences — travail commencé depuis longtemps et souvent interrompu — je donne des descriptions détaillées et comparatives des espèces de Cyames qui habitent les Cétacés des mers du nord, savoir 1) le *Cyamus mysticeti* de la vraie Baleine ou Baleine franche (*Balæna mysticetus*); 2) le *Cyamus boopis* du Balénoptère à bosse ou à ailerons allongés, le «Krepokak» des Esquimaux (*Megaptera boops*); 3) le *C. monodontis* et le *C. nodosus* du Narval (*Monodon monoceros*); 4) le *C. globicipitis* du Grindeval (*Globiocephalus melas*); 5) le *Platycyamus Thompsoni* des Dauphins ziphioides à bec de canard ou Döglings (*Hyperoodon rostratus* et *H. latifrons*). Les Cyames qui habitent les Baleines vraies des mers du sud (*Balæna australis*, et peut-être la *B. antipodarum*), et dont deux habitent aussi celles des parties boréales de l'Océan Pacifique (*B. japonica*?), savoir les *C. ovalis*, *C. erraticus* et *C. gracilis*, y sont traités de la même manière; on y trouvera en outre la description d'une dixième espèce, décrite il y a peu de temps par Mr. Brandt (*C. Kessleri*), et provenant de la partie septentrionale du grand océan oriental, probablement d'une Baleine vraie du groupe des *B. australis* et *biscayensis* — ainsi que celle d'une onzième de la partie tropicale des mêmes mers (*C. pacificus*), mais d'origine inconnue quant à l'animal qui la nourrit. Cependant il reste encore des doutes sur la question de savoir si cette dernière espèce ne serait pas mieux classée comme variété du *C. boopis*, opinion qui semble confirmée par le fait que de jeunes Cyames, pris sur des Cétacés inconnus, dans l'Océan Pacifique, près des îles Tonga et Rarotonga, se rapprochent extrêmement de l'espèce qui habite le Mégaptère des mers du nord, et sont probablement identiques avec elle. Comme ces dix ou onze espèces sont toutes figurées dans les quatre planches qui accompagnent cet ouvrage, et que j'en ai donné des diagnoses en latin, et résumé dans un «synopsis» tous les caractères principaux, il est inutile que je m'y arrête plus longtemps, et j'en dirai autant du nouveau genre que j'ai proposé, le *Platycyamus*, dont le type est l'espèce qui habite les Döglings des mers du nord.

## II

Aux espèces déjà bien connues et en partie décrites ici en détail pour la première fois, il faut en ajouter encore un petit nombre, dont on peut signaler l'existence, mais dont on ignore, en partie ou en totalité, les caractères, savoir: 1) les espèces qui, selon Bennett, habitent le Cachalot et plusieurs Dauphins et Globiocéphales des mers du sud; 2) le *Cyamus Delphini* Guérin, pris sur un Dauphin dans les parages des Antilles, et très voisin du *C. globicipitis*, sinon identique avec lui; 3) un Cyame, pris également sur un Dauphin d'espèce inconnue, et conservé dans le musée de Copenhague, mais différant spécifiquement de toutes les espèces énumérées ici; vu l'état assez peu développé des exemplaires, je me suis borné à le décrire succinctement sans lui attribuer une dénomination spécifique; 4) le pou de Baleine qui, suivant le tableau publié par Mr. le Dr. Monedero, habite ou habitait jadis la Sarde ou Baleine basque, mais au lieu duquel on a cependant figuré un *Pycnogonum* (!); 5) celui qui, selon les indications du célèbre Steller, habitait autrefois le *Rhytine*, et que Mr. Alex. Brandt a cru — selon moi à tort — avoir retrouvé sur un morceau de peau desséché, dans une des décharges du musée de St. Pétersbourg. D'après la description que Mr. B. en a donnée, et d'après les exemplaires qu'il a bien voulu me communiquer, ce prétendu parasite du Rhytine est réellement identique avec le *Cyame ovale*, et le morceau de peau dont il s'agit appartient probablement, non à un Rhytine, mais à une vraie Baleine de la mer du Kamtschatka, la *B. japonica* p. ex. — Aussi, la description incomplète et, il est vrai, en partie obscure, de Steller ne convient-elle nullement, suivant moi, à un animal du type des Cyames ovales, mais rappellerait plutôt un Læmodipode caprelloïde du type des *Proto* ou *Leptomera*, ou d'une configuration analogue.

Les espèces connues ou signalées seulement, se divisent — exception faite du Cyame douteux du Rhytine — assez également entre les Cétacés à dents et ceux à fanons. Bon nombre de Cétacés en paraissent cependant complètement dépourvus; jusqu'ici on n'en a jamais découvert sur un véritable Balénoptère, mais seulement sur les Megaptères, les Baleines vraies, les Hyperoodons, les Cachalots, les Monodons et les Globiocéphales. Des découvertes ultérieures doubleront sans doute le nombre des espèces de ces parasites remarquables.<sup>1)</sup> Quelques Cétacés en nourrissent plusieurs, p. ex. le Narval deux, et la Baleine australe trois, et on trouve quelquefois les mêmes espèces sur des Cétacés du même genre ou sous-genre; les deux Döglings des mers du nord, la Baleine du sud et celle dite du Japon en fournissent des exemples, et peut-être les Mégaptères sont-ils dans le même cas. C'est bien à tort, cependant, que l'on a énuméré les espèces habitant la Baleine australe parmi les Crustacés de l'Europe, ou plus particulièrement parmi ceux des Iles Britanniques.

---

<sup>1)</sup> Pendant que les dernières pages de ce mémoire étaient sous presse, Mr. Dall a déjà communiqué de courtes descriptions de 3 espèces. Son *C. mysticeti*, qui a été pris sur une *Balaena mysticetus*, dans les environs du détroit de Behring, est sans doute identique avec l'espèce que j'ai désignée sous le même nom; le *C. Scammoni*, qui vit sur le «Grey Whale» de la Californie (*Rhachianectes glaucus*), est certainement une espèce nouvelle qui prendra place entre le *C. ovalis* et le *C. Kessleri*; le *C. suffusus*, qui habite le *Megaptera versabilis*, est peut-être la même espèce que le *C. pacificus* ou le *C. boopis*. (Une notice ultérieure du même auteur a encore augmenté la liste des Coronulides balénophiles d'un genre nouveau, le *Cryptolepas*, habitant la «Baleine grise» nommée ci-dessus).

Les erreurs commises par quelques auteurs du siècle passé et du commencement du dix-neuvième, en attribuant aux Pycnogonides un genre de vie et un « habitat » analogues à ceux des vrais poux de Baleines, et à ceux-ci, la faculté de vivre en parasites sur certains poissons, ont seulement besoin d'être signalées; aujourd'hui il serait superflu de les discuter.

On trouvera aussi, page 244 de ce mémoire, de la main de Mr. Japetus Steenstrup, un aperçu critique des espèces de Cirripèdes, de la tribu des Coronulides, qui habitent les Cétacés. Je crois enfin devoir signaler ici que c'est une grave méprise de Mr. van Beneden d'avoir donné place, parmi les parasites des Cétacés, au *Pennella pustulosa* Baird et au *Lernæonema nodicornis* Stp., Ltk.; car ces Crustacés copépodes ne vivent point sur de vrais Dauphins (Cétacés), mais sur des Dolphins — poissons du genre *Coryphæna*.

### Explication des Planches.

Comme les planches portent les noms des espèces, et qu'on y a en même temps indiqué les figures qui représentent les individus mâles, et celles qui représentent les femelles ou des parties de celles-ci, une explication détaillée est certainement superflue. Bien que les lettres employées s'expliquent également en grande partie d'elles-mêmes, j'ajouterai cependant que

$a^1$  désigne les antennes supérieures;

$a^2$ , les antennes inférieures (plus petites);

$p^1$ , la première paire de pattes, ou leur main;

$p^3$ , la deuxième — — — ;

$mp$  ou  $pm$ , les pieds-mâchoires (Pl. I, Fig. 2  $mp$ , et Pl. IV, Fig. 11  $pm$ );

$x$ , les appendices branchiaux;  $ov$ , les lames ovigères;

$sp$ , les épines à la base des appendices branchiaux (Pl. II, Fig. 3 ♂\*);  $t$ , tubercule dans l'angle latéral postérieur des anneaux branchifères, considéré par M. Brandt comme appartenant à l'appendice branchial);

$p^6$ , sixième paire de pattes (Pl. II, Fig. 3 ♀\*\* montre en même temps les tubercules sur la face inférieure du sixième anneau);

Pl. I, Fig. 2 ♂  $a$ : première antenne d'un individu autre que celui qui est représenté au-dessous, pour montrer la variation dans la forme;

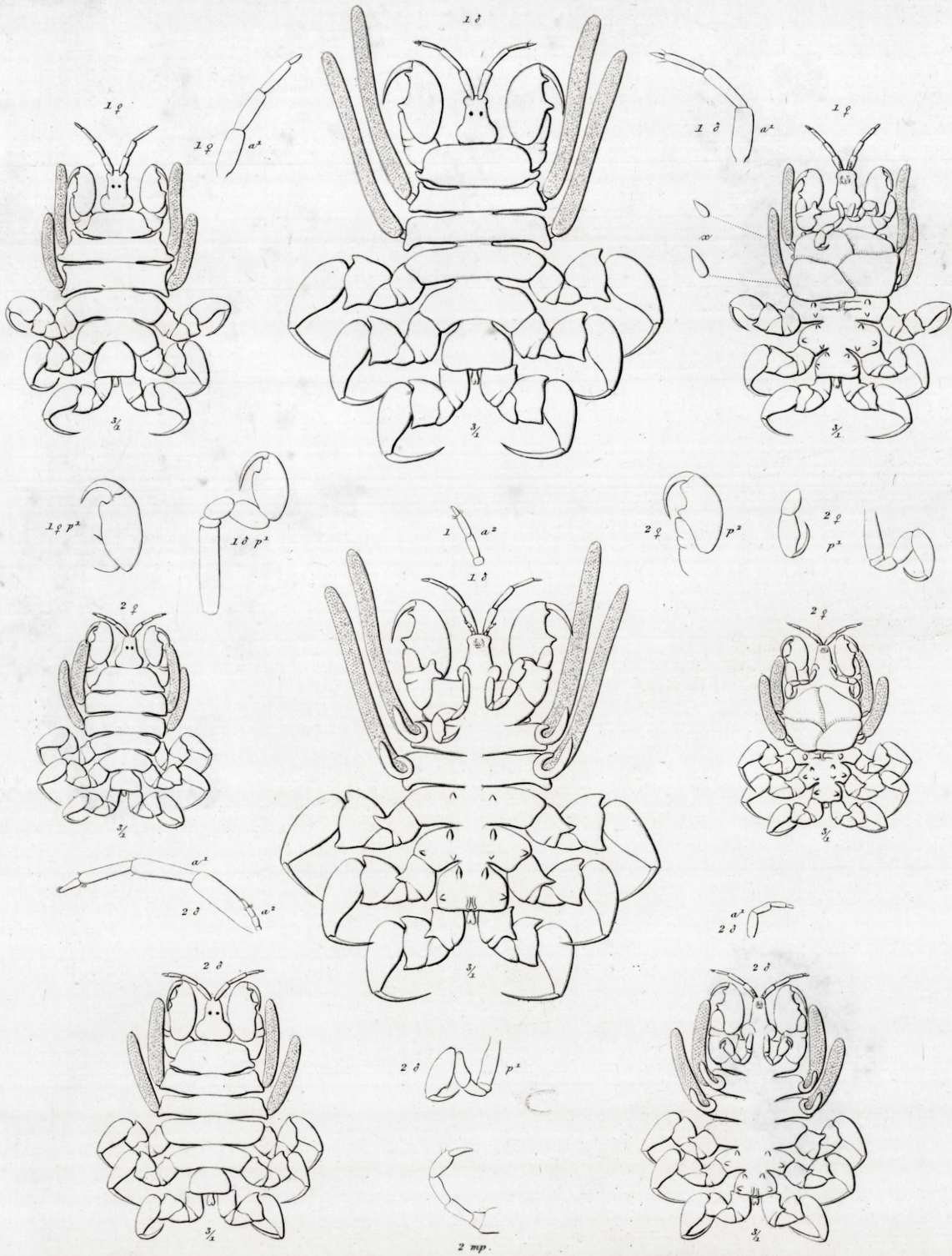
Pl. II, Fig. 4\*, 4\*\* et 4\*\*\*: parties des Cyames (*C. ovalis*) considérés par M. Alex. Brandt comme des *C. Rhytina*; Fig. 4\*\*\*\*, parties des individus recueillis par Wosnessensky;

Pl. IV, Fig. 10 ♂  $p^3$  appartient à un individu plus jeune (mais mâle) que celui de la figure principale (10 ♂).

On a ponctué partout les branchies pour faire ressortir leur nature différente; il en est de même des appendices branchiaux en forme de branchies du *C. globicipitis* mâle (Pl. IV, Fig. 9 ♂).

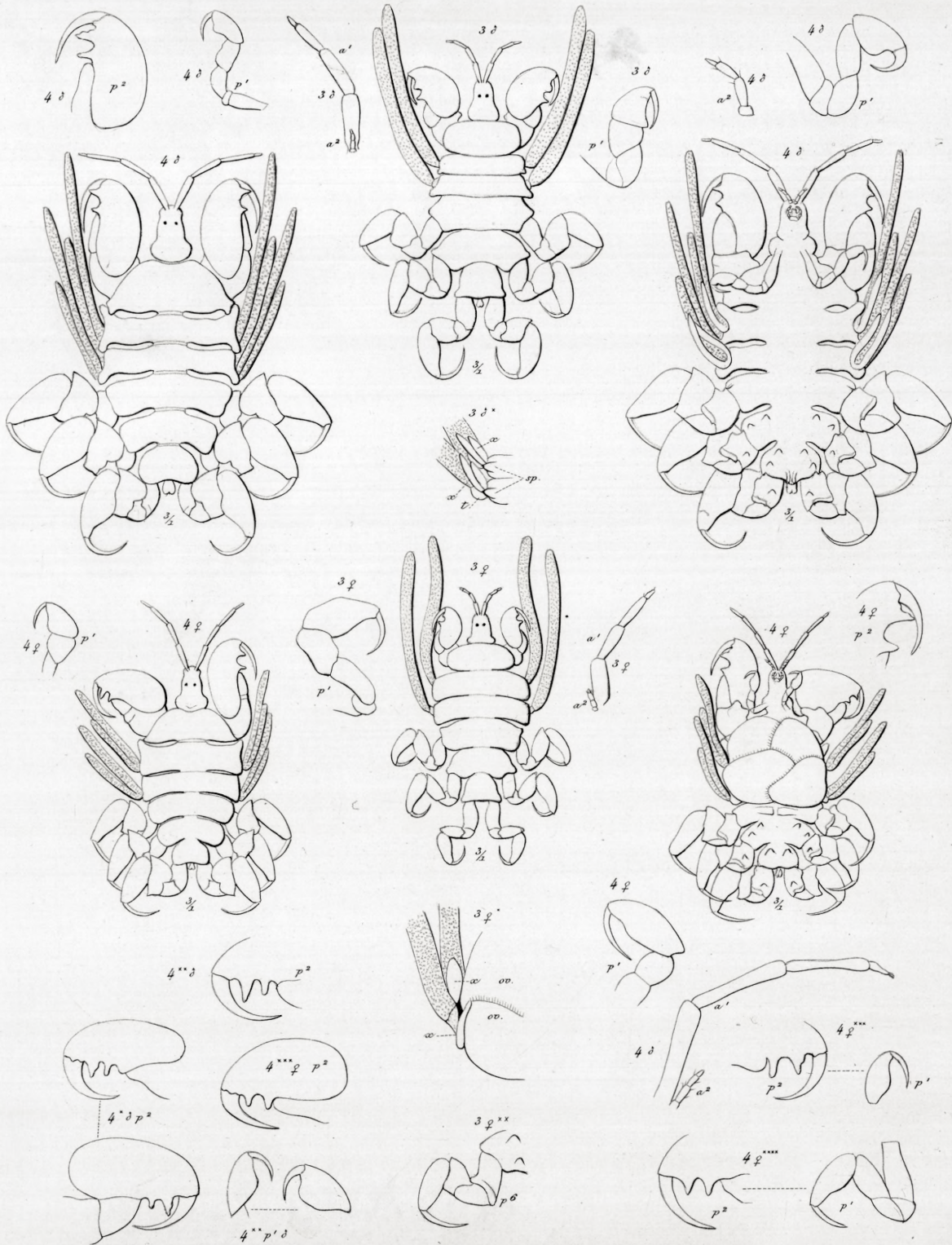
Les fractions placées sous les figures principales indiquent le grossissement; d'après cela, on pourra facilement apprécier la grandeur naturelle des détails qui ont été représentés à une autre échelle.

Je dois aussi faire observer que les pattes de derrière, sur tous les exemplaires que j'ai figurés, ne sont pas également étalées sur les côtés, cette circonstance pouvant à tort faire croire que quelques formes ont des pattes plus courtes qu'elles ne le sont en réalité, ou que les autres espèces en compagnie desquelles elles sont représentées.

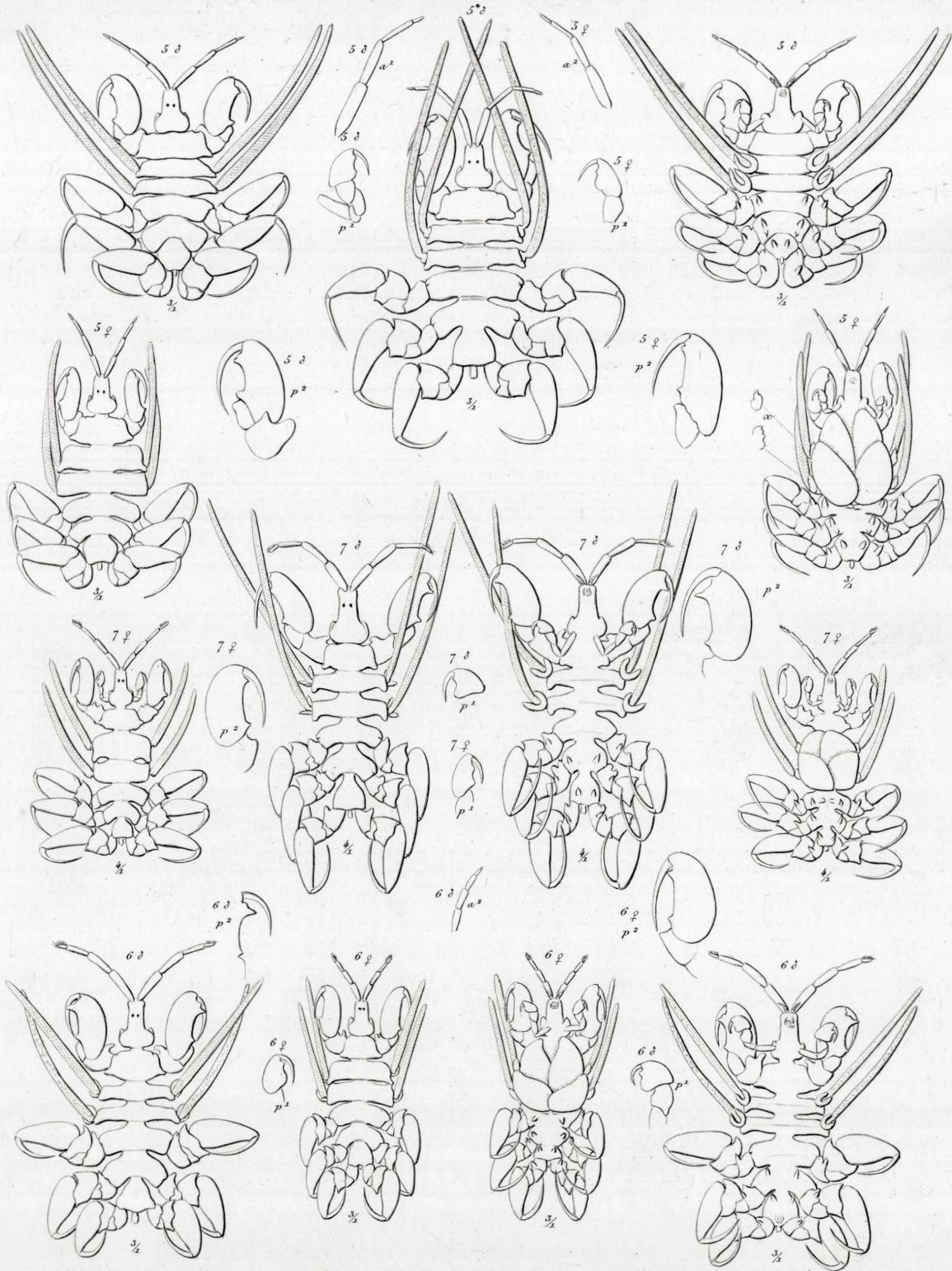


1. *Cyamus mysticeti* Ltk. 2. *C. monodontis* Ltk.

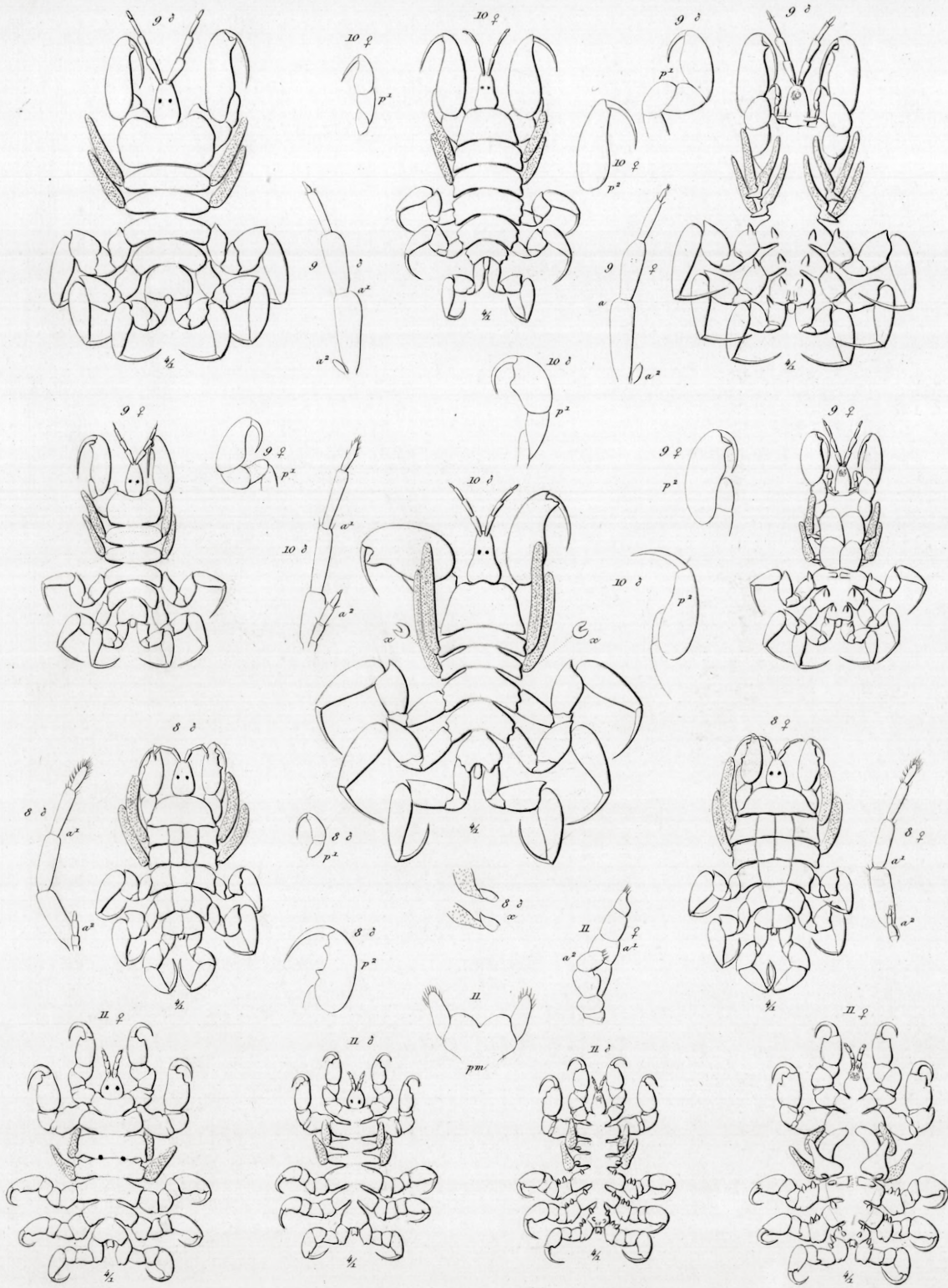
Thorax sculpt.



3. *Cyanus Kessleri* Br. 4. *C. ovalis* R.V.



5. *Cyamus erraticus* R.V. 6. *C. boopis* Ltk. 7. *C. pacificus* Ltk.



8 *Cyamus nodosus* Lth. 9 *C. globicipitis* Lth. 10 *C. gracilis* RV. 11 *Platycyamus Thompsoni* (G.)

Thornam. sculp.